

ПРОСПЕР МЕРИМЕ
ЛЕТОПИС ЗА ЦАРУВАНЕТО
НА ШАРЛ ІХ

Превод от френски: Надежда Станева, 1965

chitanka.info

ПРЕДГОВОР ОТ АВТОРА

Напоследък прочетох твърде много мемоари и памфлети, отнасящи се за края на XVI век. Поисках да напиша едно извлечение от прочетеното и го направих.

В историята обичам само анекдотите, а измежду тях предпочитам тия, в които моето въображение открива истинска картина на нравите и характерите на дадена епоха. Това предпочитание не е твърде благородно, но аз трябва да призная за мой срам, че с удоволствие бих отстъпил Тукидид за автентичните мемоари на Аспазия или на някой роб на Перикъл, защото само в мемоарите, където авторът води непринудена беседа с читателите, мога да намеря онези портрети на човека, които ме увличат и интересуват. Не от Мезре, а от Монлюк, Брантом, Д'Обине, Таван, Ла Ну и др. човек може да добие представа за *французина* от XVI век. Стилът на тогавашните автори ни учи не по-малко, отколкото разказите им.

У л'Етоал например намирам следната бележка:

„Благородната дама дьо Шатоноьоф, една от любимките на краля до преди заминаването му за Полша, се бе омъжила по любов за флорентинеца Антиноти, началник на галерите в Марсилия, но когато видя, че той е безпътен, мъжествено го уби със собствените си ръце.“

С помощта на тази историйка и на множество други, с каквито Брантом изобилствува, аз мислено пресъздавам един характер и пред мене оживява придворната дама от времето на Анри III.

Струва ми се, че е твърде интересно да се сравняват тогавашните нрави с нравите от наше време и да се наблюдава упадъкът на силните страсти за сметка на спокойствието и може би на щастието. Трудният за разрешение въпрос, дали ние сме по-добри от нашите деди, остава открит, защото представите за едни и същи постъпки са съвсем различни в различните епохи.

Така например към 1500-та година едно убийство или отравяне не са будили такъв ужас, какъвто будят днес. Благородник убивал предателски своя враг, после молел за милост и след като я получавал,

отново се появявал в обществото, при това никои и не помислял да го отбягва. Понякога дори, ако убийството бивало последица от законно отмъщение, за убиеца говорели, както говорят днес за всеки порядъчен човек, повалил на дуел жестоко обидил го негодник.

Убеден съм следователно, че за постъпките на хората от XVI век не бива да съдим по нашите представи от XIX век. Това, което представлява престъпление в един напреднал етап на цивилизацията, в един по-ранен етап е само проява на смелост, а във варварските времена може дори да се е смятало за похвална постъпка. Преценката за *една и съща постъпка* се прави очевидно и в зависимост от *страната*, в която е извършена, защото между два народа има толкова разлика, колкото между два века.

Един ден Мехмет-Али^[1], на когото мамелюкските бейове оспорваха властта в Египет, поканва техните военачалници на празненство в своя дворец. Щом влизат, и вратите се хлопват зад тях. Въоръжени албанци, скрити по терасите, започват да ги застрелват. Оттогава насетне Мехмет-Али става пълновластен господар на Египет.

Е, какво от това! Ние поддържахме отношения с Мехмет-Али. Той дори се ползува с уважението на европейците и всички вестници го представят като велик човек, наричат го благодетеля на Египет. А какво по-ужасно от това да заповядаш да избият беззащитни хора? Всъщност подобни клопки са утвърдени от местните обичаи и се налагат от невъзможността да се излезе другояче от дадено положение. В такъв случай може да се приложи максимата на Фигаро: „Ma, per Dio, l'utilità!“^[2]

Ако един министър^[3], името на когото ще премълча, разполага с албанци, готови да стрелят по негова заповед, и ако по време на някой официален обед той изпрати на оня свят най-видните представители на опозицията, неговата постъпка фактически с нищо не би се отличавала от постъпката на египетския паша, но от морална гледна точка би била сто пъти по-престъпна. Да се убива — не е вече в нашите нрави. Същият министър обаче уволни много либерални избиратели, дребни правителствени чиновници, някои други заплаши и ето че изборите минаха, както той желаше. Ако Мехмет-Али бе министър във Франция, той не би направил нищо повече, а френският министър на мястото на Мехмет-Али сигурно щеше да бъде принуден да прибегне

до разстрел, тъй като уволненията не биха могли да въздействуват достатъчно върху духа на мамелюците.

Вартоломеевата нощ бе дори за ония времена голямо престъпление, но, повтарям, клане в XVI век съвсем не е толкова страшно престъпление, както клане в XIX век. Нека прибавим, че в това клане взе косвено или пряко участие по-голямата част от народа. Той се въоръжи и се нахвърли върху хугенотите, защото гледаше на тях като на чужденци и врагове.

Вартоломеевата нощ беше нещо като национално движение, подобно на испанското въстание в 1809 година, а парижаните, изстребвайки еретиците, твърдо вярваха, че действуват по волята на небето.

Като разказвач, аз нямам за задача да излагам в това томче последователно историческите събития от 1572 година, но тъй като заговорих за Вартоломеевата нощ, не мога да не споделя тук някои мисли, които се породиха в главата ми, когато прочетох тази кървава страница от нашата история.

Правилно ли са били разбрани причините за това клане? Дълго ли е било подготвяно то, или пък е резултат на внезапно решение или дори на случайност?

На всички тези въпроси нито един историк не ми дава задоволителен отговор.

Като доказателства историците привеждат градски слухове, въображаеми разговори без особено значение, когато има да се решава един толкова важен исторически проблем.

Едни твърдят, че Шарл IX бил въплъщение на двуличието; други го представят като човек мрачен, своенравен и избухлив. Щом отправа дълго преди 24 август заплахи срещу протестантите — това доказвало, че отдавна е смятал да се разправи с тях, ако пък ги ласкае — ето ти доказателство, че е двуличен.

В потвърждение на това — с каква лекота се приемат и най-неправдоподобните слухове, искам да разкажа само един случай, който е отбелязан навсякъде.

Казват, че приблизително година преди Вартоломеевата нощ бил съставен план за клането. Ето в какво се състоял този план: да се построи в Пре-о-Клер дървена кула, да настанят в нея херцог дьо Гиз с неговите благородници и войници-католици, а Адмирала заедно с

протестантите да атакува кулата, за да може кралят да наблюдава обсадните маневри. По време на този своеобразен турнир католиците по даден сигнал трябвало да заредят оръжието си и да избият неприятеля, преди той да успее да заеме отбранително положение. За да разкрасят тази история, добавят, че един фаворит на Шарл IX, на име Линрол, издал по невнимание заговора. В момента, когато кралят ругаел някакви протестантски благородници, той казал: „О, господарю, имайте малко търпение! Разполагаме с крепост, която ще отмъсти на всички еретици!“ Отбележете, моля, че на тази крепост не е била поставена още нито една дъска. Кралят се погрижил да убият този дърдорко. Казват, че този план бил съставен от канцлера Бираг, на когото заедно с това приписват и следните думи, свидетелстващи за съвсем други намерения: за да избави краля от неговите врагове, на Бираг му стигали само няколко готвачи. Последното средство било много по-достъпно, отколкото планът с кулата, почти неизпълним поради своята необичайност. И действително, нима у протестантите не биха възникнали подозрения от приготвянията на тази малка война, в която двата до неотдавна враждуващи лагера трябвало да се срещнат лице с лице? Освен това, за да се справят с хугенотите, би било твърде неудачно да ги съберат на едно място и да ги въоръжат. Ясно е, че ако въобще се е замисляло изстреблението на протестантите, целесъобразно щеше да бъде да ги нападнат, когато са поотделно и невъоръжени.

Аз съм дълбоко убеден, че клането не е било преднамерено и не мога да разбера по какви причини обратното мнение се поддържа от автори, които при това са съгласни, че макар Катерина да е била зла жена, в същото време е представлявала един от най-дълбоките политически умове на XVI век.

Да оставим за момент настрана нравствените съображения и да разгледаме този така наречен план от гледна точка на изгодата. И така, аз твърдя, че този план не би бил от полза за двора, а освен това е бил изпълнен крайно неумело, от което следва да се направи заключение, че неговите съставители са били недалновидни хора.

Нека да видим дали кралската власт щеше да спечели, или щеше да загуби от това изстребление и дали е било в неин интерес да се съгласи да го извърши.

В оная епоха Франция бе разделена на три големи партии: протестанти, начело на които след смъртта на принц Конде е стоял Адмирала, партията на краля, най-слабата от всички, и партията на дьо Гиз, сиреч на тогавашните ултрароялисти.

Очевидно кралят, който е имал еднакво основание да се опасява както от гизите, така и от протестантите, е трябвало да търси да укрепи властта си, като противопоставя постоянно двата враждуващи лагера. Да унищожи само единия, би означавало да се постави под властта на другия.

Системата на балансиране е била вече достатъчно известна и прилагана. Още Луи XI бе казал: „Разделяй и владей!“

Сега да видим бил ли е Шарл IX набожен, защото прекалената набожност би могла да го подтикне да извърши нещо противно на собствените му интереси. Всичко обаче говори за противното — той не е бил силен дух и още по-малко религиозен фанатик. Впрочем майка му, която го е ръководела, никога не би се поколебала да пожертвува своите религиозни убеждения, ако все пак е имала подобни убеждения, заради властолюбието си.

Но нека предположим, че самият Шарл или майка му, или, ако щете, неговото правителство, са били решили въпреки всички правила в политиката да изтребят протестантите във Франция. Веднаж взето такова решение, естествено е било да обсъдят зряло най-подходящите средства за сполучливото му изпълнение. Първото, което би им дошло наум като най-належащо, то е изтреблението да се извърши едновременно във всички големи градове на кралството, за да не могат реформистите, нападнати навред от числено превъзхождащи сили^[4], да оказат съпротива. Така именно Асуир бе замислил избиването на евреите.

А ето че в историческите документи четем следното: първите заповеди на краля за избиването на протестантите датират от 28 август, тоест четири дни след Вартоломеевата нощ, когато новината за тази страшна касапница отдавна вече трябва да е била изпреварила кралските нареждания и разтревожила всички протестанти.

От особена важност би било да се заемат крепостите на протестантите. Докато тези крепости са се намирили в техни ръце, кралската власт не би могла да се чувства в безопасност. Следователно, ако наистина е съществувал католически заговор, повече от явно е, че

една от най-важните мерки на католиците щеше да бъде на 24 август да завземат Ла Рошел и да държат армия в Южна Франция, с цел да попречат на съединението на реформистите^[5].

Не е било направено нито едното, нито другото.

Не мога да допусна, че хора, замислили престъпление с толкова важни последици, могат така зле да го приведат в изпълнение. Действително взетите мерки се оказаха толкова слаби, че само няколко месеца след Вартоломеевата нощ войната отново избухна и цялата слава от тази война се падна, разбира се, на протестантите. Те дори извлякоха от нея нови преимущества.

Най-после убийството на адмирал Колини, станало два дни преди Вартоломеевата нощ, не нанася ли окончателен удар върху предположението за заговор? Защо трябва да се убива водачът преди всеобщата сеч? Та нали по този начин хугенотите ще се изплашат и ще застанат нащрек?

Зная, че някои автори приписват убийството на Адмирала единствено на херцог дьо Гиз, но независимо от това, че общественото мнение обвини краля за това убийство и че убиецът е бил възнаграден от краля, от този факт аз бих извлякъл още един аргумент против твърденията за заговор. Действително, ако съществуваше съзаклятие, херцог дьо Гиз неминуемо щеше да вземе участие в него, но в такъв случай защо да не отложи с два дни родовото отмъщение, за да бъде то още по-сигурно? Защо да компрометира успеха на цялата акция, само за да ускори с два дни гибелта на своя враг?

И тъй, по мое мнение, всичко доказва, че това небивало клане не е било резултат на кралски заговор срещу част от народа. Вартоломеевата нощ ми се струва дело на стихийно народно въстание, което не е могло да бъде предвидено.

Ще се опитам със скромните си сили да дам обяснение на тази загадка.

Три пъти Колини бе преговарял със своя господар на равни начала — факт, достатъчен да събуди омраза към него. След смъртта на Жана д'Албре^[6] двамата млади принцове — Наварският крал и принц дьо Конде — бяха още много млади, за да упражняват влияние, и Колини стана естествен вожд на реформистите. При неговата смърт двамата принцове се намираха като пленници сред вражеския лагер и съдбата им зависеше напълно от краля. Значи, смъртта на Колини, и

само на Колини, беше необходима за укрепване властта на Шарл, който сигурно не бе забравил думите на херцог Алба: „Главата на една съомга струва повече от десет хиляди жаби.“

Но ако кралят можеше с един удар да се освободи и от Адмирала, и от херцог дьо Гиз, той ставаше неограничен владетел.

Ето какво следваше да направи: той трябваше да подготви убийството на Адмирала или поне да обвини в това убийство херцог дьо Гиз, след това да започне срещу него разследване като срещу убиец и да обяви, че е готов да го предаде на отмъщението на хугенотите. Известно е, че херцог дьо Гиз — съучастник или не на Морвел — побърза да напусне Париж и че калвинистите, които кралят привидно покровителствуваше, започнаха да сипят заплахи срещу принцовете от Лотарингския дом.

По онова време парижани бяха ужасни фанатици. Гражданите, организирани военно, образуваха нещо като национална гвардия, готова да грабне оръжие, щом забият камбаните. Парижани колкото обичаха херцог дьо Гиз заради бащината му памет и заради личните му заслуги, толкова мразеха хугенотите, които на два пъти бяха ги обсаждали. Когато една от сестрите на краля се омъжи за протестантски принц, хугенотите се ползуваха с известно благоразположение при двора и започнаха да се държат предизвикателно, с което станаха още по-ненавистни на своите врагове. Накратко казано, стигаше някой да застане начело на фанатизираните католици и да им викне: „Удряйте!“, за да се спуснат те да колят своите съотечественици еретици.

Херцогът, прокуден от двора и заплашван от протестантите, трябваше да търси опора в народа. Той събира началниците на гражданската гвардия, говори им за конспирация на еретиците, казва им, че трябва да изстребят врага, преди да ги е нападнал той, и едва *тогава* замислят клането. Строгата тайна, с която заговорът е бил забулен, както и обстоятелството, че никой от мнозината, посветени в него, не е издал тайната, се обяснява с факта, че между възникването на плана и неговото изпълнение са протекли само няколко часа. Иначе запазването на такава тайна би било нещо твърде невероятно, тъй като „в Париж поверена тайна се разпространява мигновено“^[7].

Трудно е да се определи участието на краля в кръвопролитие. Ако не го е одобрявал, то вън от всякакво съмнение е, че го е допуснал.

След два дни убийства и насилия той отрекъл всичко и се опитал да спре клането^[8]. Но когато народният гняв се отприщи, той не се уталожва с малко кръв. Необходими са му били повече от шестдесет хиляди жертви. Монархът трябвало да се остави на силното течение, което го е повлякло. Той отмени заповедта за милост и скоро издаде друга, с която разпростираше вълната на убийствата над цяла Франция.

Това е моето мнение за Вартоломеевата нощ и излагайки го, ще повторя думите на лорд Байрон:

„I only say, suppose this supposition.“

Don Juan, cant. I. st. LXXXV^[9]

1829 г.

[1] Мехмет-Али (1769–1849), вицекрал на Египет. След като през 1811 г. избива мамелюците в Кайро, става пълновластен господар на Египет и предприема реформи във всички области на стопанския живот: земеделие, промишленост, военно дело. Султанът на Турция го признава за наследствен паша. — Б.пр. ↑

[2] Дявол да го вземе! Най-важно от всичко е ползата. — Б.пр. ↑

[3] Става дума за френския министър дьо Вилел. — Б.пр. ↑

[4] По онова време населението на Франция е възлизало на около двадесет милиона души. Приема се, че през времето на вторите граждански войни протестантите не са били повече от един милион и половина, те обаче са имали сравнително повече богатства, повече войници и повече генерали. — Б.пр. ↑

[5] През време на вторите граждански войни протестантите завзеха с хитрост още в първия ден повече от половината крепости на Франция. Католиците можеха да сторят същото. — Б.пр. ↑

[6] Жана д'Албре (1528–1572), наварска кралица, майка на Анри IV, крал на Франция. Интелигентна и енергична, тя е подкрепяла позициите на своите едновременци реформистите. Отровена. — Б.пр. ↑

[7] Мисъл на Наполеон. — Б.а. ↑

[8] Кралят е приписвал както убийството на Колини, така и клането през Вартоломеевата нощ на херцог дьо Гиз и останалите

представители на Лотарингския дом. — Б.пр. ↑

[9] Аз казвам само: да предположим. Дон Жуан, песен I, строфа LXXXV. — Б.пр. ↑

I РАЙТЕРИТЕ

*The Alps and their snow
With Bourbon the rover
They passed the broad Po.*

Lord Byron — „The
deformed transformed“^[1]

Недалеч от Етамп по пътя за Париж и сега се вижда голяма четвъртита постройка с готически прозорци, украсени с грубо изваяни статуи. В нишата над вратата някога имало една каменна Мадона, но по време на революцията тая статуя имала съдбата на много други светци и светици: председателят на революционния клуб в Ларси я смъкнал и я натрошил с подобаваща тържественост. По-късно на същото място — поставили друга света Дева, от гипс наистина, но украсена с няколко копринени парцалчета и мъниста, и тя донякъде успява да придаде почтен вид на странноприемницата на Клод Жиро.

Преди повече от две столетия, сиреч в 1572 година, както и досега, в тази странноприемница намираха подслон ожаднели пътници. По онова време обаче тя изглеждаше съвсем иначе. Многобройните надписи по стените показваха колко е променлива съдбата в гражданските войни. Наред с думите: „Да живее принц Конде!“ — можеше да се прочете и: „Да живее херцог дьо Гиз! Смърт на хугенотите!“ Малко встрани неизвестен войник бе изрисувал с въглен бесилка и обесен човек и за да се избегне всякакво недоразумение, бе прибавил отдолу името „Гаспар дьо Шатийон“^[2]. По-късно из тия места, изглежда, бяха взели надмощие хугенотите, тъй като името на техния вожд беше задраскано и заместено с името „херцог дьо Гиз“. Други полузаличени вече надписи, които трудно

можеха да се разчетат, а още по-трудно да се предадат с прилични изрази, доказваха, че тогавашният крал и неговата майка не са се радвали на повече уважение, отколкото водачите на партиите. Личеше обаче, че бедната Мадона най-много е патила от разбунените политически и религиозни страсти. Тая статуя, оцърбена на около двадесетина места от куршуми, свидетелствуваше за усърдието на хугенотите да рушат всичко, което те наричаха „езическо изображение“. Докато набожният католик сваляше почитително шапка пред образа на светата Дева, боецът — протестант смяташе за свой дълг да гръмне по него с аркебузата си. А улучеше ли, изпитваше удовлетворение, като да бе убил апокалиптичния звяр или изкоренил идолопоклонничеството.

От няколко месеца насам между двата противникови лагера цареше мир, но мир, сключен не от сърце, а на думи. Двете партии си оставаха все така непримиримо враждебни. Всичко напомняше за току-що прекратената война и всичко предсказваше, че мирът не може да бъде дълготраен^[3].

Гостоприемницата „Златен лъв“ бе пълна с войници. От чуждестранния говор и чудноватото им облекло личеше, че това са немски конници, наричани райтери, които идваха във Франция да предлагат услугите си на протестантите особено когато те биваха в състояние да им заплатят добре. Наистина тези чужденци бяха отлични ездачи и умееха да си служат с огнестрелните оръжия така, че ставаха страшни в боя, но, от друга страна, се славеха, и то може би още по-заслужено, като безмилостни и ненадминати плячкаджии. Отседналата в гостоприемницата войскова част наброяваше петдесетина конника, които бяха напуснали Париж предния ден и сега отиваха в Орлеан, за да останат там на гарнизон.

Докато едни тимаряха вързаните край стената коне, други подклаждаха огъня, въртяха шишовете и приготвяха яденето. Нещастният ханджия държеше шапката си в ръка и със сълзи на очи гледаше безредието в кухнята. Курникът му бе ометен, избата — разграбена. Войниците дори не си даваха труд да отворят бутилките, та направо чупеха гърлата им. На всичко отгоре той отлично знаеше, че въпреки строгите кралски разпоредби за дисциплина сред войниците не може да очаква никакво обезщетение от хора, които го смятаха за враг. В оная жестока епоха всяка войскова част живееше както в

мирно, така и във военно време за сметка на местното население — това бе неписан закон и никой не смееше да го оспорва.

Пред една почерняла от лой и пушек дъбова маса седеше капитанът на райтерите — едър, пълен, около петдесетгодишен човек с орлов нос и силно зачервено лице, с коси, редки и прошарени, едва прикриващи белега от широка рана, който започваше от лявото ухо и се губеше в огромните мустаци. Той бе свалил ризницата и шлема си и седеше по къс безръкавник от унгарска кожа, почернял от търкането на оръжията му и грижливо закърпен на няколко места. Сабята и пищовите му лежаха близо до него на съседната скамейка, за да му бъдат подръка, на колана му висеше широка кама — оръжие, което всеки предпазлив човек сваляше само когато си лягаше.

Вляво от него беше седнал млад човек с румени бузи, висок и снажен. Неговият безръкавник беше везан и в цялото му облекло се забелязваше повече изисканост, отколкото в дрехите на съседа му. И при това той беше само корнет^[4] на капитана.

Две млади жени, около двадесет, двадесет и пет годишни, седяха на същата маса и правеха компания на двамата военачалници. В дрехите им, взети като плячка и явно шити не за тях, прозираше някаква смесица от бедност и разкош. Едната носеше корсаж от златошита, но вече избеляла дамаска и проста платнена рокля, другата — рокля от виолетово кадифе и сива мъжка филцова шапка, украсена с перо от петел. И двете бяха красиви. От дръзките им погледи и от свободната им реч личеше, че бяха свикнали да живеят сред войници. Тръгнали бяха от Германия, без да се знае каква им е службата. Жената с кадифената рокля беше циганка, знаеше да гадае на карти и да свири на мандолина. Другата имаше някакви познания в областта на хирургията и, изглежда, се ползуваше от особеното разположение на корнета.

Пред всеки от четиримата бяха поставени бутилки вино и чаша и докато чакаха вечерята, те разговаряха и пиеха.

Разговорът не вървеше, както се случва при гладни хора, когато един млад, изящно облечен левент спря хубавия си дорест кон пред вратата на гостоприемницата. Тръбачът на райтерите стана от скамейката, на която седеше, приближи се до новодошлия и пое поводите на коня му. Смятайки това за проява на учтивост, младият човек се приготви да му благодари, но скоро разбра, че се е заблудил,

защото тръбачът отвори устата на коня, огледа зъбите му с очи на познавач, после отстъпи няколко крачки, разгледа краката и задницата му и поклати доволно глава.

— Хубав кон яздите, господине! — рече той на своя жаргон, добави няколко думи на немски, които разсмяха другарите му, и седна отново на мястото си.

Този безцеремонен оглед не се хареса на пътника, но той се задоволи да погледне с презрение тръбача и слезе от коня без чужда помощ.

Точно тогава се показа и ханджията, пое почтително поводите и пошепна тихичко на ухото на чужденеца, за да не чуят райтерите:

— Господ да ви е на помощ, млади благороднико. Идвате в много лош час, защото тези нечестивци, дано свети Христофор им извие вратовете, никак не са приятна компания за добри християни като нас.

Младият човек се усмихна накриво.

— Протестантски конници ли са тези господата?

— И райтери на всичко отгоре! — отговори ханджията. — Света Богородица да ги порази! От един час са тук и изпотрошиха половината ми мебели. Плячкосват каквото им падне. До един са като шефа си дьо Шатийон, тоя хубостник, адмирал на дявола.

— Брадата ви е посивяла, но още не сте се научили на предпазливост. Ами ако случайно аз съм протестант, нали мога здравата да ви напляскам?

И новодошлият шибна белия си ботуш с тънката пръчица, която му служеше за камшик при езда.

— Как?... Какво?... Вие хугенот? Искях да кажа, протестант! — извика смаян ханджията, като отстъпи крачка назад и изгледа непознатия от глава до пети, сякаш търсеше в облеклото му знак, по който да определи каква е религията му. Дрехите, както и откритото, засмяно лице на младежа го поуспокоиха и той продължи, но по-тихо: — Протестант, облечен в зелено кадифе! Хугенот с испанска яка! Не, не може да бъде! О, млади господарю, къде толкова напетост у тия безбожници? Света Дево! Безръкавник от фино кадифе, че това лъжица за устата на тия мърльовци ли е?

В същия миг тънката пръчица изсвистя, шибна по бузата нещастния ханджия и изрази веруюто на неговия събеседник.

— Нахален бърборко! Научи се да си държиш езика! Хайде, откарай коня в конюшната и гледай да не му липсва нещо!

Ханджията наведе тъжно глава и подкара коня към нещо, прилично на сайвант, като мърмореше под нос хиляди проклетия и към немските, и към френските еретици; и ако младият човек не бе го последвал, за да види как ще настанят коня му, бедното животно сигурно нямаше да получи вечеря като кон — еретик.

Новодошлият влезе в кухнята и поздрави присъстващите с грациозно повдигане на широкополата си шапка, засенчена от едно перо в черно и жълто. Капитанът отвърна на поздрава и известно време двамата се разглеждаха мълчаливо.

— Капитане — поде непознатият, — аз съм протестантски благородник и се радвам, че срещам тук мои братя по вяра. Ако ви е приятно, да вечеряме заедно.

Капитанът, благоразположен от изисканото държане и елегантното облекло на новодошлия, отговори, че това ще бъде чест за него. Госпожица Мила, младата циганка, за която вече споменахме, незабавно му стори място на пейката до себе си и тъй като по природа беше крайно услужлива, предложи му дори своята чаша, която капитанът тутакси напълни.

— Наричам се Дитрих Хорнщайн — рече капитанът и се чукна с младия мъж. — Сигурно сте чували за капитан Дитрих Хорнщайн. Аз предвождах предните редици в битката при Дръо^[5] и след това при Арне-льо-Дюк^[6].

Гостът разбра, че го питат по заобиколен начин за името му.

— Съжالياвам, задето не мога да ви кажа име, така прославно като вашето, капитане — отговори той. — Имам пред вид моето, тъй като името на баща ми е много добре известно в нашите граждански войни. Наричам се Бернар дьо Мержи.

— Как да не зная това име! — възкликна капитанът и напълни чашата си чак догоре. — Зная баща ви, господин Бернар дьо Мержи. Познаваме се с него още от първите войни, дори бяхме близки приятели. За негово здраве, господин Бернар!

И той вдигна чашата си, отправяйки към войниците няколко думи на немски. Щом допря виното до устните си, всички хвърлиха нагоре шапки и нададоха приветствени викове. Ханджията помисли, че това е сигнал за сеч, и падна на колене. Дори самият Бернар остана

малко изненадан от тези необикновени почести. Почувствува се обаче задължен да отговори на немската учтивост и вдигна чаша за здравето на капитана.

Виното, нападнато ожесточено още преди идването на Бернар, не достигна за новата наздравица.

— Ставай, гадино! — изкомандува капитанът ханджията, който стоеше все още на колене. — Стани и донеси вино! Не виждаш ли, че бутилките са празни.

За по-голяма убедителност корнетът запрати една празна бутилка по главата на хазяина, който хукна към избата.

— Нахалството на този човек е безгранично — забеляза дьо Мержи, — но ако бяхте го ударили с бутилката, сигурно щяхте да му причините по-голяма беда, отколкото бихте желали.

— Голяма работа! — изкикоти се дебелашки корнетът.

— Главата на папистите е по-корава от бутилка, макар да е по-празна от нея — обади се Мила.

Корнетът се разсмя още по-силно; всички останали го последваха, дори и Мержи, но той се усмихваше повече на хубавата уста на циганката, отколкото на жестоката ѝ шега.

Донесоха виното, после и вечерята; след известно мълчание капитанът поде с пълна уста:

— Как да не познавам господин дьо Мержи! Беше полковник от пехотата по време на първия поход на Принца^[7]. Два месеца живяхме с него в една квартира при обсадата на Орлеан^[8]. Как е сега със здравето той?

— Слава богу, твърде добре за напредналата си възраст. Много ми е говорил за райтерите и особено за блестящите им атаки при Дрьо.

— Познавах също и първородния му син... вашия брат капитан Жорж. Искам да кажа, зная го още преди да...

Мержи явно се смути.

— Храбрец за трима — продължи капитанът, — но, дявол да го вземе, гореща глава беше. Съжалявам баща ви, сигурно вероотстъпничеството на капитана много го е огорчило.

Мержи се изчерви до уши, измънка нещо за оправдание на брат си, но личеше, че в душата си го осъжда много по-строго, отколкото капитанът на райтерите.

— Аха, виждам, че тая история ви е неприятна. Тогава да говорим за друго. Това е загуба за религията, но голяма придобивка за краля, който, казват, се отнасял твърде благосклонно с него.

— Вие идвате от Париж, нали? — прекъсна го Мержи, за да отклони разговора. — Дали Адмирала е пристигнал? Сигурно сте го видели. Как е той сега?

— Пристигна от Блоа заедно с двора тъкмо когато ние тръгнахме. Чувствува се великолепно, весел, бодър. Може да изнесе на гърба си още двадесет граждански войни, нашият мил Адмирал! Негово величество го обсипва с такова внимание, че всички паписти се пукат от завист.

— Наистина! Кралят не ще може да му се отплати никога за неговите заслуги.

— Ето на, и вчера кралят се ръкува с Адмирала на стълбата в Лувъра, видях ги с очите си. Господин дьо Гиз вървеше отзад и приличаше на бито кученце. А аз знаете ли какво си помислих? Стори ми се, че гледам как някой звероукротител показва лъв по панаирите и го кара да подава лапа като пес, но макар да се усмихва и да се прави на спокоен, не забравя, че тая лапа има страшни нокти. Да не мръдна от мястото си, ако кралят не усещаше адмиралските нокти.

— Адмирала не си поплюва — намеси се корнетът. (Това беше един вид поговорка в протестантската войска.)

— Много е хубав за годините си — забеляза госпожица Мила.

— Предпочитам него за любовник пред някой млад папист — добави приятелката на корнета госпожица Трудхен.

— Той е стълбът на нашата вяра — обади се и Мержи, желаейки също да внесе своя дял от хвалебствия.

— Да, само че е дяволски строг по въпроса за дисциплината — поклати глава капитанът.

Корнетът намигна многозначително и месестото му лице се сви в гримаса, която трябваше да изразява усмивка.

— Не очаквах, че такъв стар воин като вас, капитане, ще упрекне Адмирала, задето иска строга дисциплина във войската си — възрази Мержи.

— Дума да няма, дисциплината е необходима, но най-сетне трябва да се държи сметка за войнишкото тегло и да не се забранява на

войника да се повесели при случай. Ех, всеки с недостатъците си и макар че Адмирала заповяда да ме обесят, нека прием за негово здраве!

— Адмирала заповядал да ви обесят ли? — възкликна Мержи. — Че вие сте истински здравеняк, съвсем нямате вид на бесен човек.

— Да, sacrament^[9]! Заповяда да ме обесят, но аз не съм злопаметен. Да прием за негово здраве!

И преди Мержи да зададе други въпроси, капитанът напълни всички чаши, сне шапка и изкомандува своите войници да извикат три пъти „ура“. След като пресушиха чашите до дъно и глъчката утихна, Мержи поде:

— А защо са ви бесили, капитане?

— За нищо и никаква работа. Ограбихме един келяв манастир в Сентонж, пък той, не щеш ли, взе, та изгоря след това.

— Да, но не всички монаси бяха успели да излязат — обади се корнетът и се засмя с цяло гърло на остроумието си.

— Е, чудо голямо, има ли значение дали такава сган ще изгори по-рано или малко по-късно? Но въпреки това Адмирала, няма да повярвате, господин дьо Мержи, Адмирала не на шега се разсърди. Заповяда да ме арестуват и главният съдия без много приказки ми взе мярката. Тогава всички негови приближени благородници и военачалници, дори и господин дьо Ла Ну^[10], който, както знаете, никак не се церемони с войника (защото Ла Ну^[11] връзва, ама не развързва, казват войниците), всички военачалници го молеха да ми прости, но той не даваше дума да се издума. Майка му стара! Как беше се ядосал! От яд чак дъвчеше клечката, с която си чисти зъбите, а вие сигурно сте чували приказката: „Да те пази бог от молитвите на господин дьо Монморанси и от зъбочистката на господин Адмирала.“ „Да ми прости господ, заяви той, но мародерството трябва да се смаже, докато е още детенце. Оставим ли го да порасне голямо, то ще ни смаже.“ Гледам, току довтаса и свещеникът с молитвеник под мишница; отвеждат ни и двамата под някакъв дъб... още го виждам, издал един клон напред, сякаш израснал тъкмо за тая работа; закачват въжето на врата ми... Колчем се сетя за пустото въже, гърлото ми пресъхва като прахан.

— На, да го намокриш — рече Мила и напълни догоре чашата на разказвача.

Капитанът я изпразни на един дъх и продължи:

— Рекох си, свърши тя, станах и аз жълд като жълдите на дъба, но кой знае как ми текна да кажа на Адмирала: „Ваше високопревъзходителство, току-така ли се беси човек, командувал предните редици при Дрьо?“ Гледам, той изплю клечката за зъби и взе нова. Помислих си: „Улучих.“ Повика той капитан Кормие и му пошепна нещо, после каза на съдебния: „Какво чакате, вдигайте го!“, па обърна гръб и си тръгна. Почнаха да ме дърпат нагоре по всички правила, но славният Кормие изтегли сабята, отрязва въжето и аз се изтърсих от клона червен като рак.

— Моите поздравления! — рече Мержи. — Евтино сте се отървали.

Той наблюдаваше внимателно капитана и като че ли чувствуваше известно стеснение, задето е в компания с човек, заслужил справедливо бесилката; но в ония нещастни времена престъпленията бяха толкова често явление, че да се съдят със същата строгост, с която ги съдим днес, беше невъзможно. Жестокостите на едната партия даваха право на крути мерки, а религиозната омраза почти задушаваше всякакво чувство за национална сплотеност. Впрочем, нека кажем истината, тайните закачки на госпожица Мила, която започваше да му изглежда твърде привлекателна, както и винените пари действуваха много по-сигурно върху младия мозък на Мержи, отколкото върху закоравелите глави на райтерите, и го правеха крайно снизходителен към другарите му по маса.

— Крих капитана в една покрита каруца повече от седмица — обади се Мила. — Пуцах го да излиза само нощем.

— Аз пък му носех храна и вино — добави Трудхен. — Нека каже сам не беше ли така.

— Адмирала се показваше много ядосан на Кормие, обаче и двамата разиграваха комедия. Аз се влачих дълго време след войската и не смеех да се мярна пред Адмирала. Най-подир, при обсадата на Лоняк, той ме забеляза в един окоп и ми каза: „Драги Дитрих, тъй и тъй не можах да те обесят, иди поне да се застрелят.“ И ми показа пробива на стената. Разбрах какво искаше да каже, храбро се хвърлих в атака, а на другия ден му се представих на главната улица с пробита от куршуми шапка в ръка. „Ваше, казвам, високопревъзходителство, застреляха ме толкова, колкото ме и обесиха.“ Той се поусмихна, па ми даде кесията си. „Дръж, рече, да си купиш нова шапка.“ Оттогава сме

добри приятели. Ама че плячка падна в Лоняк! Лигите ми потичат, като се сетя.

— Ах, какви хубави копринени дрехи имаше там! — възкликна Мила.

— Ами бельо? Цели купища, и то най-изящно! — възкликна Трудхен.

— Ние пък се топлихме при монахините в големия манастир — хлъцна корнетът. — Двеста конни стрелци спяхме със сто монахини!...

— Повече от двадесет монахини се отказаха от папизма — рече Мила. — Толкова им допаднаха хугенотите.

— Ама как ми беше драго, като гледах тогава нашите кавалерийски разузнавачи! — извика капитанът. — Метнали по един епитрахил и водят конете на водопой; конете ядяха овес в олтара, а пък ние пиехме хубавото вино на светите отци в сребърните потири.

Той изви глава, за да поръча още вино, но видя, че ханджията стои със скръстени ръце, вдигнал очи към небето, обзет от неописуем ужас.

— Дръвник! — рече храбрият Дитрих Хорнщайн и повдигна рамене. — Как се намират толкова тъпи хора да вярват на всичките тези дивотии, които папските свещеници дрънкат? Аз например, господин дьо Мержи, убих с пистолет в битката при Монконтур^[12] един от приближените на Анжуйския херцог. Смъкнах му безръкавника и знаете ли какво намерих на корема му? Един голям копринен парцал, цял покрит с имена на светии. Смятал с него да се предпази от куршумите, дяволът му неден! Доказах му, че няма талисмани, които протестантският куршум да не може да пробие.

— Талисманите са вятър — пресече го корнетът, — но в нашия край продават обработени овчи кожи — пълна гаранция срещу куршум и нож.

— Лично аз предпочитам добре изпипана ризница от хубава стомана, така както ги прави Жакоб Лешо от Нидерландия — заяви Мержи.

— Слушайте какво ви казвам — продължи капитанът. — Не може да се отрече, че все пак има начин да остане човек неуязвим. С очите си видях един благородник при Дрьо, ударен с куршум право в гърдите. Но знаеше рецептата на някакъв предпазен мехлем, намазал

се с него и после облякъл нагръдник от биволска кожа. Е, какво да ви кажа, по тялото му нямаше дори синини както при натъртване.

— А не мислите ли, че коженият нагръдник, за който споменахте, е бил напълно достатъчен да задържи куршума?

— Е, вие французите все не вярвате. Ами ако бяхте видели като мене как веднъж един силезийски жандармерист тури ръката си на масата, а другите я мушкаха с нож, без да могат да я наранят, какво щяхте да кажете, а? Смеете се и не вярвате. Попитайте Мила. Виждате ли я? По нейния край магьосниците се въдят, както по вас калугерите. Тя ще ви разкаже страшни истории. Наесен понякога през дългите нощи сядахме на открито около огъня и косите ми настръхваха, като я слушах какви страхотии разправя.

— Ще ми бъде много приятно да чуя някоя такава история — каза Мержи. — Очарователна Мила, направете ми това удоволствие.

— Хайде, Мила — настоя и капитанът, — разкажи нещо, докато изпием виното.

— Добре, слушайте тогава. Но вие, млади благороднико, който не вярвате в нищо, запазете, моля, съмненията за себе си.

— Как можете да твърдите, че не вярвам в нищо? — пошепна Мержи на ухото ѝ. — Бога ми, вярвам, че вие сте ме омагьосали, защото вече съм влюбен във вас.

Мила леко се отстрани, тъй като устните на Мержи почти докосваха бузата ѝ, и след като хвърли бегъл поглед наляво и надясно, за да се увери, че всички я слушат, започна така:

— Капитане, вие сигурно сте ходили в Хамелн?

— Никога.

— А вие, корнет?

— И аз не съм.

— Нима никой не е ходил в Хамелн?

— Живял съм там цяла година — обади се един от конниците, като се приближи.

— Е, Фриц, виждал ли си църквата в Хамелн?

— Много пъти.

— А изписаните ѝ прозорци?

— Разбира се.

— А какво си видял по тях?

— По стъклата ли?... На левия прозорец мисля, че има един голям черен човек. Той свири на флейта, а след него тичат малки деца.

— Точно тъй. Слушайте сега историята на този черен човек и на тези деца.

Преди много, много години хамелнските жители били нападнати от безброй плъхове, които идвали от север на цели стада, тъй че цялата земя почерняла. Никой каруцар не смеел да прекара конете си през път, където се движели тези гадини. За много кратко време те опустошили всичко. За тях било по-лесно да изядат един хамбар жито, отколкото за мене да изпия една чаша от това хубаво вино.

Тя пи, избърса устата си и продължи:

— Капани за мишки, капани за плъхове, примки, отрова — нищо не помогнало. Докарали от Бремен цял кораб с хиляда и сто котки — и те не свършили работа. Избият хиляда, пристигат десет хиляди, още по-гладни от първите. С една дума, ако не се намерело средство срещу този бич, нито едно зрънце жито нямало да остане в Хамелн и всички жители на града щели да измрат от глад.

Но ето че един петъчен ден пред кмета на Хамелн се явил висок, слаб човек със силно загоряло лице. Бил едроок, с разцепена до ушите уста, облечен в пурпурна къса дреха, широки гащи с панделки, островърха шапка на главата, сиви чорапи и обувки с огненочервени токи. На рамото му висяла малка кожена торба. Сякаш и сега го виждам пред очите си.

Всички се обърнаха неволно към стената, в която Мила се беше загледала.

— Как! Нима сте го виждали? — попита Мержи.

— Аз не, но баба ми го е виждала и така добре бе запомнила лицето му, че можеше да го нарисува.

— И какво казал той на кмета?

— Предложил за сто дуката да отърве града от тая страшна напаст. Разбира се, кметът и гражданите се съгласили, без да му мислят. Тогавя непознатият извадил от малката си кожена торба една бронзова флейта, отишъл на пазара, застанал с гръб към църквата — запомнете добре това — и засвирил някаква странна мелодия. Никой флейтист в Германия не бил я свирил дотогава. И ето че щом чули тази мелодия, от всички тавани, от всички дупки по стените, изпод гредите и керемидите заприиждали към него мишки и плъхове, стотици,

хиляди. Продължавайки да свири на флейтата си, странникът се запътил към Везер. Като стигнал дотам, събул се, нагазил във водата, а всички мишки и плъхове на Хамелн го последвали и се издавили в реката. В целия град останал само един плъх — сега ще видите защо. Магьосникът, защото тоя човек бил магьосник, попитал един плъх, който се влачел на опашката, защо Клаус, белия плъх, още го няма.

— Господарю — рекъл плъхът, — той е толкова стар, че не може да върви.

— Иди да го докараш — заповядал магьосникът.

И плъхът се върнал в града, отдето скоро пристигнал с още един едър бял плъх, ама стар, стар, едва се влачел. По-младият теглел стария за опашката, двата плъха влезли в реката и се удавили като другите. Така градът бил напълно очистен. Но когато странникът отишъл в кметството да си получи обещаното възнаграждение, кметът и гражданите сметнали, че вече няма от що да се боят и могат евтино да се отърват от беззащитен човек, затова не се посвенили да му предложат десет дуката вместо обещаните сто. Странникът протестирал. Те го изгонили. Тогава той ги заплашил, че не изпълнят ли уговорката, ще им излезе още по-скъпо. Гражданите посрещнали тази закана с гръмки смехове и изтикали чужденеца от вратите на кметството, като го нарекли плъхосъбирач. Така го хулили и му се присмивали и децата, тичайки подире му чак до Новата врата. На следващия петък по обед странникът пак се появил на пазарния площад в Хамелн, този път с червена шапка на главата, но килната по съвсем чудноват начин. Извадил от торбата си флейта, но и тя била различна от първата и щом засвирил, всички момчета от шест до петнадесет години го сподирили и излезли с него във от града.

— Че как така хамелнските жители оставили да им отведе децата? — запитаха в един глас Мержи и капитанът.

— Те го следвали до Копенберг, до една пещера в планината, която сега е запушена. Флейтистът влязъл в пещерата, а след него и децата. Звучите на флейтата му се чували още известно време, но все по-тихо и по-тихо, докато съвсем заглъхнали. Децата изчезнали и оттогава никой нищо не узнал за тях.

Циганката млькна и изгледа слушателите си, за да разбере какво впечатление е произвел нейният разказ.

Пръв заговори райтерът, който бе живял в Хамеян.

— Тази история е вярна — каза той. — И сега, когато в Хамелн стане дума за някакво по-особено събитие, казват: „Това стана двадесет години или десет години след изчезването на нашите деца...“ Или пък: „Фалкенщайнският херцог ограби града шестдесет години след изчезването на децата.“

— Но най-интересното е — продължи Мила, — че в същото време много далеч от Хамелн, в Трансилвания, се появили деца, които говорели отлично немски език, но не могли да обяснят откъде са дошли. Израснали, изпоженили се там, научили децата си на своя език и затова и до днес в Трансилвания се говори немски.

— Излиза, че дяволът е завел хамелнските деца в Трансилвания — забеляза Мержи усмихнато.

— Бог да ми е свидетел, всичко това е вярно! — извика капиталът. — Бил съм в Трансилвания и много добре зная, че там се говори немски, а навсякъде наоколо брътвят някакъв език, който и дяволът не може разбра.

Думите на капитана бяха по-голямо доказателство, отколкото всичко останало.

— Искате ли да ви гледам на ръка? — обърна се Мила към Мержи.

— На драго сърце — отвърна той, като обгърна с лява ръка кръста на циганката и ѝ подаде дясната си длан.

Мила я разглежда внимателно няколко минути, без да проговори, като поклащаше от време на време замислено глава.

— Кажу ми, хубава девойко, ще бъде ли моя жената, която обичам?

Мила леко потупа дланта му.

— И щастие, и нещастие — рече тя. — От сини очи ще чакаш и добро, и зло. Най-лошото е, че сам ще пролееш собствената си кръв.

Капитанът и корнетът мълчаха. Изглежда, злокобният завършек на това предсказание поразил и двамата.

Застаналият настрана ханджия широко се кръстеше.

— Ще повярвам, че ти наистина си магьосница — засмя се Мержи, — ако ми кажеш какво ще направя ей сега.

— Ще ме целунеш — пошепна циганката на ухото му.

— Тя наистина е магьосница! — извика Мержи и я целуна.

Разговорът му с хубавата гледачка продължи шепнешком. Изглежда, че с всеки изминат миг те все повече и повече се разбираха.

Трудхен взе инструмент, приличен на мандолина, чиито струни бяха почти запазени, и засвири един немски марш. После, като видя, че войниците са я наобиколили, запя на своя език бойна песен, райтерите подхващаха припева и викаха колкото им глас държи. Капитанът също се зарази и запя стара, хугенотска песен, варварска и по мелодия, и по съдържание, като пусна гласа си така, че стъклата затрепериха:

*Известно е къде
убиха принц Конде;
но Адмиралът смел
бойците е повел,
Ларошфуко, и той —
ще разгроми във бой папистите безброй.*^[13]

Райтерите се разгорещиха от виното, всеки запя каквото му хрумне. Подът се покри със счупени чинии и бутилки. В кухнята ехтяха ругатни, смях и пиянски песни. Скоро обаче сънят, подпомогнат от парите на орлеанското вино, надви повечето действащи лица на тая вакханалия. Войниците налягаха по пейките. Корнетът постави двама войници на пост пред вратата и залитайки, се домъкна до леглото. Капитанът все още можеше да върви по права линия, затова изкачи, без да криволичи, стълбата към стаята на хазяина, която си бе избрал като най-хубава в странноприемницата.

А Мержи и циганката? Преди още капитанът да запее, и двамата бяха изчезнали.

[1] Черните орди, с Бурбон разбойника начело, минаха снежните Алпи, прекосиха широката По. — Лорд Байрон — „Преобразеният изрод“. — Б.пр. ↑

[2] Гаспар дьо Шатийон, пер дьо Колини, адмирал на Франция, роден в Шатийон-сюр-Лоан, близо до Монтагри, през 1517 година. Уважаван вожд на протестантската партия след смъртта на принц Конде, който е загинал в битката при Жарнак. Когато разказът на Мериме започва, двамата братя на Колини са били вече мъртви. По-големият, Оде дьо Колини, наричан кардинал дьо Шатийон, е бил

отровен през 1570 година, по-малкият, Франсоа дьо Колини, наричан Дандело, умрял в Сент наскоро след битката при Жарнак. Гаспар дьо Шатийон е един от главните герои на „Летописа“ на Мериме. — Б.пр.

↑

[3] Сен-Жерменският мир, сключен през 1570 година, гарантираше на протестантите въпреки пораженията, които претърпяха при Жарнак и Монконтур, повече от свободите, които няколко едикта, по-специално Амбоазкият едикт от 1563 година, им бяха вече признали в областта на вероизповеданието. Всички обаче чувствуваха, че този мир бе всъщност само примирие. Действието на „Летописа“ започва през пролетта на 1572 година, сиреч близо две години след подписването на този „мир“. — Б.пр. ↑

[4] Офицер, който носи „корнета“, тоест четвъртитото знаме на леката кавалерия. Трети по ранг след командира и капитана. — Б.пр. ↑

[5] Първата голяма битка от религиозните войни, станала през 1562 година. Католиците, под предводителството на херцог дьо Гиз, победили протестантите и пленили техния вожд принц Конде. — Б.пр.

↑

[6] Арне льо-Дюк в Бургундия, където Колини разби католическата войска през 1570 година. — Б.пр. ↑

[7] Принц Конде. — Б.пр. ↑

[8] Орлеан, завзет от протестантите, бе обсаден през 1563 година от Франсоа дьо Гиз. — Б.пр. ↑

[9] Ругатня. — Б.пр. ↑

[10] Прославен пълководец, роден през 1531 година. След като изучил военното изкуство в Италия и Холандия, застава още от самото начало на религиозните войни начело на една калвинистка армия. Завзел в 1567 година Орлеан и Сомюр. Оставил ценни мемоари. — Б.пр. ↑

[11] От глагола pouer — връзвам. — Б.пр. ↑

[12] Победа на херцог Анжуйски, бъдещия Анри III, над Колини в 1569 година. — Б.пр. ↑

[13] Стиховете преведе Пенчо Симов. — Б.ред. ↑

II НА ДРУГИЯ ДЕН СЛЕД ГУЛЯЯ

*Un porteur
Je dis que je veux avoir de l'argent
tout à l'heure*

Molière „Les
Precieuses ridicules“^[1]

Отдавна беше съмвало, когато Мержи се събуди с глава, малко размътена от преживяното през миналата нощ. Дрехите му бяха разхвърляни из стаята, а на пода зееше отвореният му куфар. Младият човек седна на леглото и известно време гледа този безпорядък, като търкаше чело, сякаш за да събере мислите си. Лицето му изразяваше умора, учудване и безпокойство.

По каменната стълба, която водеше към стаята му, се разнесоха тежки стъпки. Вратата се отвори и ханджията, още по-навъсен от вчера, влезе, без дори да си направи труд да почука. В погледа му сега прозираше дързост, а не страх.

Той огледа стаята и се прекръсти, като че ли се ужаси от тази хаотична гледка.

— Ах, ах! Млади господарю! Още сме в леглото, а? Хайде да ставаме, имаме да уреждаме сметки.

Мержи се прозя широко и сложи крак на земята.

— Защо е това безредие? Защо е отворен куфарът ми? — запита той с тон, още по-недоволен от това на стопанина.

— Защо, че защо! — опери се ханджията. — Знам ли защо? Много ми е притрябвал вашият куфар. Обърнахте къщата ми наопаки. Но нека свети Йостащ, покровителят на ханджиите, ми е свидетел, млади господинчо, вие ще ми платите за това.

Докато той говореше, Мержи навличаше късите си бухлати панталони с ален цвят и кесията падна от отворения му джоб. Вероятно тя не издаде очаквания от него звън, защото младият човек веднага я вдигна разтревожен и я отвори.

— Ограбили са ме! — изкрещя той, като се обърна към ханджията.

Вместо двадесет луидора в кесията бяха останали само два.

Стопанинът вдигна рамене и се усмихна презрително.

— Ограбили са ме! — повтори Мержи, като затягаше бързо колана си. — Имах двадесет луидора в тази кесия и настоявам да ми се върнат веднага: изчезнали са във вашия дом.

— Кълна се в брадата си, много съм доволен — заяви нахално ханджията. — Така ще се научите да не се забърквате с разни гледачки и крадли. Но — добави той по-ниско — краставите магарета се надушват. Всички, които плачат за въжетото, разни еретици, магьосници и крадци, лесно се сприятеляват.

— Какво бърбориш, нехранимайко? — закрещя Мержи, разярен още повече от правотата на този укор. Като всеки виновен, той веднага се улови за кавгата.

— Казах — отвърна ханджията, като повиши глас и сложи юмрук на кръста си, — казах, че вие изпочупихте цялата къща и искам всичко да ми платите.

— Ще платя каквото съм ял и пил и нито стотинка повече. Къде е капитан Корн... Хорнщайн?

— Изпихте повече от двеста бутилки хубаво старо вино — все повече повишаваше глад ханджията, — вие ще отговаряте за тях.

Мержи вече се беше облякъл.

— Къде е капитанът? — викна той с гръмовит глас.

— Замина преди повече от два часа, да върви по дяволите и той, и всичките хугеноти, докато дойде време да ги изгорим.

Шумна плесница бе единственият отговор, който Мержи можа да намери в този момент.

Изненадата и силният удар накараха ханджията да отстъпи две крачки назад. От джоба на панталоните му се подаваше роговата дръжка на голям нож; той я напипа с ръка. И ако беше се поддал на първия пристъп на гнева, сигурно щеше да се случи голямо нещастие. Благоразумието обаче надделя и го накара да забележи, че Мержи

протяга ръка към дългата шпага, окачена над леглото му. Затова веднага се отказа от неравния бой и хукна през глава надолу по стълбите, като викаше колкото му глас държи:

— Убийство! Пожар!

Господар на бойното поле, но силно обезпокоен от последиците на своята победа, Мержи стегна колана си, мушна в него двата пищова, затвори куфара, вдигна го и реши да отиде и се оплаче на най-близкия съдия. Щом отвори вратата и стъпи на първото стъпало, неочаквано се озова пред неприятелска част.

Начело вървеше ханджията и носеше една стара алебарда, а зад него крачеха тримата слуги от кухнята, въоръжени с шишове и ръжени. Един от съседите, нарамил стара ръждясала аркебуза, представляваше ариергардът. Никоя от страните не бе очаквала толкова близка среща. Само някакви си пет-шест стъпала отделяха двата вражески лагера.

Мержи пусна куфара и улови пищова си. Това войнствено движение накара верноподаника на свети Йосташ и неговите сподвижници да видят несъвършенството на собствения си боен ред. Подобно на персите при Саламинската битка, те бяха пропуснали да заемат позиция, която би им дала възможност да използват численото си превъзходство. Ако единственият от тяхната войска, снабден с огнестрелно оръжие, речеше да си послужи с него, неминуемо щеше да рани стоящите пред него свои другари, докато хугенотът, който държеше под прицел цялото стълбище, можеше да повали всички наведнъж. Слабото изщракване на ударника прозвуча като изстрел в техните уши и ги изпълни с ужас. Вражеската колона неволно се обърна кръгом и хукна към кухнята с надеждата да намери там по-широко и по-благоприятно бойно поле. В безредието, неизбежно при всяко паническо отстъпление, ханджията преплете крака в алебардата си и падна. Тъй като Мержи беше великодушен противник, той сметна за неблагоприятно да употреби оръжие и се задоволи да хвърли върху бегълците куфара, който се стовари отгоре им като скала и засилвайки скоростта си при всяко стъпало, завърши разгрома на врага. Стълбата се очисти от неприятеля и само счупената алебарда остана там като трофей.

Мержи се спусна бързо в кухнята, където врагът беше се прегрупирал в една-единствена редица. Съседът с аркебузата държеше

оръжието си готово за стрелба и раздухваше запаления фитил. Ханджията, потънал в кърви, понеже беше си разбил носа при падането, стоеше отзад, както раненият Менелай е стоял зад редиците на гърците. Вместо Махаон или Подалир, жена му, разрошена и с развързана забрадка, бършеше с мръсна кърпа лицето му.

Мержи пристъпи решително към действие. Отиде право при човека с аркебузата и допря пищова до гърдите му.

— Хвърли фитила или ще стрелям! — извика той.

Фитилът падна на земята и Мержи го загаси с ботуша си. Веднага след това всички съюзници сложиха едновременно оръжие.

— А вас — обърна се Мержи към ханджията — този малък урок ще ви научи без съмнение да се отнасяте по-учтиво с чужденците. Стига да искам, мога да наредя веднага да ви отнемат правото за работа, но аз не съм злопамятен. Да видим сега колко ви дължа за това, което съм ял и пил.

Като видя, че Мержи спусна ударника на своя пищов и го пъкна отново в колана си, нашият свети Йостах се посъвзе и продължавайки да се бърше, измънка натъжено:

— Изпотрошени чинии, бой, разбит нос на добър християнин, адски шум... знам ли как може да бъде заплатено всичко това на един порядъчен човек.

— Добре де — каза Мержи, като се усмихна. — За разбития нос ще ви заплатя колкото аз го оценявам. За счупените чинии обърнете се към райтерите, това е тяхна работа. Остава да ми кажете какво ви дължа за снощната вечеря.

Ханджията погледна жена си, после слугите и своя съсед, сякаш искаше от тях съвет и защита.

— Райтерите, райтерите!... — каза той. — Да не би да е лесно да вземеш от тях пари. Капитанът ми даде три ливри, а пък корнетът — един ритник.

Мержи извади една от златните монети, които му бяха останали.

— Хайде да се разделим като добри приятели — рече той и подхвърли монетата на ханджията, но той, вместо да протегне ръка, презрително я остави да се изтърколи на пода и се развика:

— Един луидор!... Един луидор за сто счупени бутилки, един луидор, дете съсипахте къщата ми, един луидор, дете бихте хората ми.

— Един луидор, само един луидор! — разхленчи се и жена му. — Тук идват и благородници католици, които понякога вдигат малко шум, но затова пък знаят да плащат.

Ако в този момент Мержи имаше повече пари, сигурно би доказал, че и неговите едновременци могат да бъдат не по-малко щедри.

— Възможно е — отговори той сухо, — но господата католиците не са били обирани. — И прибави: — Решавайте! Или вземете този луидор, или нищо няма да получите.

После понечи да се наведе.

Жената на ханджията веднага вдигна златната монета.

— Сега доведете коня ми, а ти хвърли този шиш и дръж куфара.

— Вашият кон ли, господарю? — попита един от слугите с многозначителна гримаса.

Колкото и да беше разстроен, ханджията вдигна глава и в очите му блесна злорадство.

— Аз сам ще доведа коня ви, млади господарю. Ей сега ще доведа хубавия ви кон.

И излезе на двора, като продължаваше да притиска носа си с кърпата. Мержи тръгна след него.

Каква бе изненадата му, когато му доведоха вместо хубавия дорест кон, с който бе дошъл, една дребна стара кранта с охлузен колан на черни и бели петна, пък още и с обезобразена от широка рана глава. Вместо своето седло от фино фландърско кадифе той видя кожен самар, окован с желязо като най-простите войнишки седла.

— Какво значи това? Къде е моят кон?

— Благоволете, ваша милост, да си го потърсите от господата протестантските райтери — отговори ханджията с престошена смиреност. — Тези достойни чужденци го отведоха със себе си: трябва да са направили грешка, защото кончетата много си приличат.

— Чудесен кон! — забеляза един от слугите. — Обзалагам се, че няма повече от двадесет години.

— Веднага си личи бойният кон — обади се друг. — Вижте само какъв удар от сабя е получил по челото.

— Каква прекрасна тога! — прибави трети. — Като свещеническа одежда, черно и бяло.

Мержи влезе в конюшната. Тя беше празна.

— А защо сте допуснали да вземат коня ми? — закрещя той в изстъпление.

— Бога ми, господарю — отвърна слугата, който се грижеше за конюшнията, — тръбачът го отведе и ми каза, че вие сте се разбрали с него да си смените конете.

Мержи се задушаваше от гняв и не знаеше кому да си го излее.

— Ще намеря капитана — процеди той през зъби — и ще го накарам да накаже негодника, който ми е откраднал коня.

— Разбира се — съгласи се ханджията, — ваша милост ще стори много добре. Този капитан... как се казваше той?... По лицето си личеше, че е много почтен човек.

Но Мержи бе вече размислил и бе стигнал до убеждението, че го бяха окрали ако не по заповед на капитана, то поне с мълчаливото му позволение.

— В такъв случай бихте могли — добави ханджията, — бихте могли да си получите обратно и златните монети от онази млада госпожица. Тя е прибрала багажа си много рано сутринта и сигурно по погрешка е взела и вашите пари.

— Ще заповядате ли да привържа куфара на ваша милост към коня на ваша милост? — запита конярят с отчайващо почиттелен тон.

Мержи разбра, че остане ли още тук, ще трябва да търпи закачките на тези негодници. Щом завързаха куфара му, той се метна върху отвратителното седло, но конят, усетил нов господар, коварно намисли да изпита неговите знания в ездаческото изкуство. Не закъсня обаче да се увери, че имаше работа с отличен ездач, по-малко от всеки друг път разположен да понася лудориите му. След като няколко пъти се изправи на задните си крака, за което ездачът добре му плати със силни удари на острите шпори, конят благоразумно се подчини и тръгна в едър походен тръс. Но част от силата му се бе изчерпала в борба с ездача и с него стана това, което в подобни случаи винаги става с всяка кранта: той, както се казва, застъпи краката си и падна. Нашият герой скочи в миг леко натъртен, но още по-разярен поради дюдюканията, които веднага се посипаха по негов адрес. За момент дори се поколеба дали да не се върне и да нанесе няколко удара с плоското на сабята си, но като поразмисли, реши да се престори, че не чува долитащите отдалеч обиди и отново подкара, вече по-бавно, по пътя за Орлеан. След него на известно разстояние тичаха деца; по-

големичките пееха песента на Жан Петакен^[2], а по-малките ревяха с всички сили:

— Дръжте хугенота, дръжте хугенота! Изгорете го!

Мержи язди близо половин миля в най-мрачно настроение, потънал в размисъл, и накрая реши, че вероятно този ден не ще му се удаде да настигне райтерите, че те сигурно вече са продали коня му и че крайно съмнително е тези господа да се съгласят да му го върнат. Постепенно той свикна с мисълта, че конят му е безвъзвратно загубен. И тъй като при това положение нямаше вече работа по орлеанския път, свърна към Париж, като пое напреко, за да избегне злополучната странноприемница, свидетелка на неговите беди. Младият човек беше свикнал отрано да вижда във всичко само хубавата страна, затова неволно стигна до мисълта, че като се вземат пред вид всички обстоятелства, очевидно щастието не го е напуснало, тъй като се бе отървал евтино. Можеха да го оберат съвсем, можеха да го убият, а сега му оставаше все пак една жълтица, почти всички вещи и дори и кон, който наистина беше грозен, обаче все пак можеше да го носи. И трябва да кажем по съвест, че споменът за хубавата Мила неведнъж предизвика усмивка по лицето му. С една дума, след няколко часа път и един добър обед той вече мислеше с умиление колко деликатно бе постъпила с него тази почтена девойка, като бе взела само осемнадесет жълтици от кесията, в която имаше двадесет. По-трудно му беше да се примири със загубата на хубавия дорест кон, но не можеше да не признае, че някой по-закоравял крадец на мястото на тръбача би взел коня му, без да му остави друг.

Вечерта Мержи пристигна в Париж малко преди да затворят градските врати и отседна в една странноприемница на улица Сен-Жак.

[1] Носач: Казах, че си искам парите тозчас. — Молиер — „Смешните фантазьорки“. — Б.пр. ↑

[2] Герой от стара народна песен. — Б.пр. ↑

III

ПРИДВОРНАТА МЛАДЕЖ

Jachimo. The ring is won.

Posthumus. The stone's too bard to come by.

Jachimo. Not a whit,

Your lady being so easy.

Shakespeare —

„Cymbeline“^[1]

Бернар дьо Мержи разчиташе, че в Париж ще успее да се представи на адмирал Колини по препоръка на високопоставени личности и ще получи служба във войската, която, както се мълвеше, щяла да се сражава във Фландрия под предводителството на този велик пълководец. Младият човек се ласкаеше от надеждата, че приятелите на баща му, до които носеше писма, ще го подкрепят и ще го въведат в двора на Шарл и при Адмирала, който също имаше нещо като свой двор. Мержи знаеше, че брат му се ползува с известно влияние, но още се колебаеше дали да го потърси, или не. Чрез вероотстъпничеството си Жорж дьо Мержи се беше почти откъснал от семейството си, което гледаше на него едва ли не като на чужд човек. Това не беше единственият случай на разединение в семейството поради верски различия. От дълго време бащата на Жорж бе забранил името на вероотстъпника да се произнася в негово присъствие и в своята неумолимост се опираше на следния цитат от евангелието: „Ако дясното ти око те съблазнява, извади го.“ Макар младият Бернар да не споделяше бащината си непреклонност, все пак гледаше на братовото си отричане като на позорно петно върху семейната чест, а това неизбежно водеше до охлаждане на братските му чувства.

Преди да реши как да се държи с брат си, преди дори да връчи препоръчителните писма, трябваше да помисли как да напълни отново празната си кесия. За тази цел той излезе от странноприемницата и се запъти към един златар на моста Сен-Мишел, който дължеше на семейството му известна сума. Мержи трябваше да я получи.

В началото на моста той срещна неколцина елегантно облечени младежи, които вървяха уловени под ръка и препречваха почти изцяло тесния път между двата реда магазинчета и барачки, образуващи две успоредни огради, скриващи изгледа към реката. Зад тези господа вървяха прислужниците им и всеки от тях носеше в ножница по една от онези дълги шпаги с две остриета, с които тогава се биеха на дуел, както и по един кинжал с толкова широк ефес, че при случай той можеше да послужи и за щит. Вероятно тези оръжия бяха твърде тежки за младите благородници, а може би те просто искаха всички да видят богато облечените им прислужници.

Младежите, изглежда, бяха в добро настроение, поне ако се съди по непрекъснатия им смях. Минеше ли покрай тях хубава жена, те ѝ се покланяха с почителна дързост. Някои от тия ветрогонци изпитваха особено удоволствие да блъскат с лакът достопочтените, наметнати с черни плащове граждани, които се отдръпваха да им сторят път, проклинайки нахалното държане на дворцовите хора. Само един от групата вървеше с наведена глава и не вземаше участие в забавленията на своите другари.

— Ей богу, Жорж! — възкликна един от младежите и удари приятеля си по рамото. — Ставаш ужасно сучен. От четвърт час не си отворил уста. Да нямаш намерение да влизаш в манастир?

Името Жорж накара Мержи да трепне, но отговора на лицето, назовано с това име, той недочу.

— Обзалагам се на сто пистола^[2] — продължи първият, — че Жорж пак е влюбен в някоя прекалено добродетелна дева. Горкият! Жал ми е за теб. Цяло нещастие е да не ти върви в любовта, и то не другаде, а в Париж.

— Иди при магьосника Рюдбек — обади се друг, — той ще ти даде някое чародейно питие, за да я накараш да те обикне.

— Може би — изказа предположение трети, — може би нашият приятел капитанът се е влюбил в някоя монахиня. Тези дяволи хугенотите не оставят на мира Христовите невести.

Един глас, който Мержи мигновено позна, печално отговори:

— По дяволите! Ако беше само любовна история, нямаше да бъда толкова натъжен. Но работата е там — добави той по-тихо, — че дьо Поне, когото бях натоварил да предаде едно писмо на баща ми, се завърна и ми съобщи, че татко все още не искал да чуе за мене.

— Баща ти е със стара закалка — каза един от младежите, — той е от онези стари хугеноти, които искаха да вземат Амбоаз^[3].

В същия момент капитан Жорж обърна случайно глава и видя Бернар. Той извика от изненада, хвърли се към него с отворени обятия. Бернар не се поколеба нито за миг, също протегна ръце и го притисна до гърдите си. Може би, ако срещата не беше така неочаквана, той би се опитал да покаже безразличие, но изненадата го накара да прояви истинските си чувства. Дватамата братя се гледаха като приятели, които се срещат след дълга разлъка.

След прегръдките и първите въпроси капитан Жорж се обърна към своите другари, които се бяха спрели, за да гледат тази сцена.

— Господа — каза той, — виждате ли каква неочаквана среща! Простете, че ще ви оставя. Искам да се видя с моя брат, с когото повече от седем години не сме се срещали.

— Дума да не става! Това няма да го бъде днес. Вечерята е поръчана и ти трябва да дойдеш с нас.

Младият човек, който говореше това, държеше Жорж за плаща и не го пущаше.

— Бевил е прав — обади се и друг, — няма да те пуснем.

— Дявол да го вземе, нека и брат ти дойде да вечеря с нас — продължи Бевил. — Вместо един добър другар в пиенето ще имаме драма.

— Извинете — намеси се и Бернар дьо Мержи, — но аз имам много работа днес. Трябва да предам някои писма...

— Утре ще ги предадете.

— Необходимо е да се предадат още днес... А освен това... — продължи той, като се усмихна свенливо — да ви призная, останал съм без пари, затова трябва да отида да взема.

— Е, ама че извинение! — развикаха се всички изведнъж. — Отказвате да вечеряте с добри християни като нас, за да отидете да търсите заем от евреи! Няма да допуснем подобно нещо!

— Ето на, драги — каза Бевил, като друсаше надутото една голяма сребърна кесия, увиснала на колана му, — считайте ме за ваш ковчезник. От петнадесет дни насам ми върви добре на зар.

— Да вървим! Какво чакаме! Да отидем да вечеряме при Мавъра! — завикаха всички.

Капитанът погледна брат си, който още не беше решил какво да прави.

— Е, все ще има време да предадеш писмата си. А колкото до парите, аз имам. Хайде, ела с нас. Ще се запознаеш с парижкия живот.

Мержи се остави да го повлекат. Брат му го представи поред на всичките си приятели: барон дьо Водрьой, рицаря дьо Ренси, виконт дьо Бевил и други. Те отрупаха с любезности новодошлия, който трябваше да прегърне всички поред. Бевил последен го притисна в обятията си.

— О-хо! — извика той. — Дявол да го вземе! Драги приятелю, замириса ми на еретик. Обзалагам златната си верижка за един пистол, че сте протестант.

— Вярно е, господине. Само че не съм толкова добър протестант, колкото би трябвало да бъда.

— Кой смее да каже, че не мога да различа един хугенот измежду хиляда души! Тези господа парпайоти^[4], щом заговорят за своята вяра, веднага стават сериозни.

— Струва ми се, че на тази тема шега не бива.

— Дьо Мержи е прав — обади се барон дьо Водрьой, — а вас, Бевил, ще ви сполети нещастие, задето се подигравате със свещени неща.

— Виждате ли го този светец! — каза Бевил на Мержи. — Най-разпуснат измежду нас е той, а пък от време на време почва да ни поучава.

— Не се занимавайте с мен, Бевил — възрази Водрьой. — Разпътен съм, защото не мога да обуздая плътта си, но поне уважавам това, което е за уважение.

— Аз също много уважавам... майка си. Тя е единствената почтена жена, която познавам. А колкото до ония католици, хугеноти, паписти, евреи или турци, за мен, драги, всички са едно. За техните спорове ме е грижа толкова, колкото за строшената ми шпора.

— Безбожник! — промърмори Водрьой и направи кръстен знак върху устата си, като се прикри с носната си кърпичка.

— Трябва да знаеш, Бернар — каза капитан Жорж, — че между нас няма толкова запалени учени като нашия магистър Теобалд Волфщайниус. В теологични спорове ние се впускаме малко, но, слава богу, умеем по-добре да прекарваме времето си!

— Може би — отговори Мержи с лека горчивина в гласа, — може би за теб щеше да бъде по-полезно, ако беше слушал внимателно научните трудове на достойния проповедник, чието име току-що спомена.

— Стига за това, братле. По-късно може би ще поговорим пак на тази тема. Зная какво мнение имаш за мене... Но това няма значение... Сега не е време за такива разговори... Аз се смятам за честен човек и един ден ти сам ще се увериш, че е така. Да оставим това, по-добре да помислим как да се забавляваме сега.

Той прокара ръка по челото си, сякаш да пропъди някаква тягостна мисъл.

— Мили братко — промълви тихо Бернар и стисна братовата си ръка.

Жорж също отговори с ръкостискане и двамата братя ускориха крачки, за да се изравнят с другарите си.

Случи се тъй, че минаха край Лувъра тъкмо когато оттам излизаха множество богато облечени придворни. Капитанът и неговите приятели поздравяваха или се прегръщаха с почти всички. Те представяха и младия Мержи, който по този начин само за няколко минути се запозна с голям брой знаменитости от онова време и дори научи и техните прякори (в оная епоха всеки високопоставен човек имаше прякор), както и скандалните истории около тях.

— Виждате ли оня бледия, жълтия? — И младите хора му сочеха един съветник с изпито лице. — Това е монсиньор Petrus de finibus^[5], на френски Пиер Сегие. Тоя човек се справя така добре с всяка предприета работа, че винаги постига целта си. А това е шмекерчето капитанче Торе дьо Монморанси. Ето го и бутилковия архиепископ. Крепи се добре на мулето само когато не е още обядвал. Този пък е един от героите на вашата партия, славният граф дьо Ларошфуко, по прякор Зелкомразец. Понеже недовижда, в последната война заповядал

да покосят с аркебузен огън една злополучна нива, засята със зелки — взел ги за ландскнехти.

За по-малко от четвърт час Мержи научи кой е любовникът на всяка дворцова дама и коя колко дуела е предизвикала. Стана му ясно, че репутацията на всяка жена зависеше от броя на загиналите на дуел заради нея мъже. Така например госпожа дьо Куртавел беше много по-голяма знаменитост от графиня дьо Померанд, тъй като нейният настоящ любовник убил двама свои съперници, а заради бедната графиня бе се състоял един нищо и никакъв дуел, който на всичко отгоре завършил само с леко нараняване.

Една жена с пищна снага привлече вниманието на дьо Мержи. Тя яздеше бяло муле, което един оръженосец водеше, а двама лакеи следваха. Дрехите ѝ по последна мода бяха претрупани с толкова бродерии, че стояха изопнати и корави като дъска. Доколкото можеше да прецени, тая жена сигурно беше красива. Известно е, че в онази епоха дамите излизаха на улицата само с маски. Тя носеше маска от черно кадифе. През малките отвори за очите се виждаха, или по-скоро отгатваха, тъмносини очи и ослепително бяла кожа.

Когато мина край младите благородници, дамата забави хода на мулето и дори погледна с известно внимание младия дьо Мержи, когото виждаше за пръв път. При нейното приближаване перата на всички шапки пометоха земята. Тя грациозно навеждаше глава, за да отговори на многобройните поздравии, които наредените в две редици поклонници ѝ отправяха. Когато вече се отдалечаваше, лек повей на вятъра повдигна края на дългата ѝ копринена рокля и разкри за миг, като светкавица, малка обувка от бяло кадифе и тясна ивица от розов копринен чорап.

— Коя е дамата, на която всички се кланят? — попита Мержи с любопитство.

— Ето го вече влюбен! — извика Бевил. — Впрочем нищо чудно в това! Хугеноти и паписти, всички са влюбени в графиня Диан дьо Тюржи.

— Тя е една от придворните красавици — добави Жорж, — една от най-опасните Цирцеи за нашите млади кавалери. Но, дявол да го вземе, не е крепост, лесна за превземане.

— Колко дуела наброява? — запита със смях Мержи.

— О, тя ги брои на дузини — отвърна барон дьо Водрьой, — но най-любопитното е, че дори сама пожела да се дуелира: повика на дуел по всички правила една придворна дама, която се бе опитала да я засенчи.

— Не може да бъде! — учуди се Мержи.

— Казват, че това не е първият дуел между жени в наше време — отговори Жорж. — Веднаж тя изпрати покана за дуел на Сент-Фоа, призовавайки я на бой до смърт с шпага и дага, и то по риза, като изпечен дуелист.

— Бих искал да съм секундант на някоя от тези дами, за да ги видя по риза — заяви рицарят дьо Ренси.

— А дуелът състоя ли се? — попита Мержи.

— Не — отговори Жорж. — Помириха ги.

— Жорж ги сдобри — каза Водрьой. — По онова време той беше любовник на Сент-Фоа.

— Какво говориш? Не е вярно! — възрази Жорж сдържано.

— Диан дьо Тюржи прилича на Водрьой — рече Бевил. — Бърка някаква каша от вярата и обичаите на времето: от една страна, иска да участва в дуел, нещо, което, струва ми се, е смъртен грях, от друга, слуша по два пъти на ден литургии.

— Не се занимавай с моите литургии! — изръмжа Водрьой.

— Да, тя ходи на църква — забеляза Ренси, — но само за да се покаже без маска.

— Смятам, че много жени само затова ходят на църква — подчерта Мержи, зарадван от случая да се присмее на чуждата религия.

— Същото е и в протестантския храм — забеляза Бевил. — След свършването на проповедта загасяват светлините и тогава там стават разни работи. Ужасно ми се иска да стана лютеран!

— Нима вярвате на всички тези измислици? — презрително запита Бернар.

— Как да не вярвам! Нали малкият Феран, всички го познаваме, ходеше при протестантите в Орлеан, за да се среща със съпругата на един нотариус, прекрасна жена, бога ми! Лигите ми течаха, като го слушах какво разправяше. Нямало къде другаде да се вижда с нея. Добре, че един негов приятел хугенот му съобщил паролата. Пускали

го в храма и можете да си представите как нашият приятел е прекарвал времето си в тъмното.

— Това е невъзможно — каза сухо Бернар.

— Невъзможно ли? Защо?

— Защото никога един протестант няма да падне толкова ниско, че да вкара един папист в храма.

Този отговор предизвика дружен смях.

— Аха! — каза барон дьо Водрьой. — Мислите, че щом човек е хугенот, не може да бъде нито крадец, нито предател, нито любовен посредник?

— Той наистина пада от луната! — закрещя дьо Ренси.

— А пък аз, ако ми се случи да изпратя бележчица на някоя хугенотка, бих се обърнал към нейния проповедник — каза Бевил.

— Сигурно защото сте свикнали да възлагате подобни поръчки на вашите свещеници — отговори Мержи.

— Нашите свещеници... — пламнал от гняв започна Водрьой.

— Стига с тези скучни разprávии — намеси се Жорж, като напомни, че всяко възразяване добива обидна острота^[6]. — Да не се занимаваме с всички лицемери от нашата и вашата религия. Предлагам първият, който произнесе думата хугенот, папист, протестант или католик, да бъде наказан с глоба.

— Съгласен! — извика Бевил. — Нека почерпи всички ни с хубавото каорско вино в гостилницата, където отиваме да вечеряме.

Настъпи кратко мълчание.

— Откакто пред Орлеан убиха бедния Ланоа, графиня Тюржи, изглежда, няма явен любовник — опита се Жорж да отвлече приятелите си от теологическите спорове.

— Кой смее да твърди, че в Париж може да се намери жена без любовник! — извика Бевил. — Едно е сигурно: Коменж я държи изкъсо.

— Затова оня хлапак Наварет се отказа — рече Водрьой. — Уплаши се от такъв страшен съперник.

— Значи, Коменж е ревнив? — попита капитанът.

— Ревнив е като тигър — отговори Бевил. — Заявява, че ще убие всеки, който се осмели да се влюби в хубавата графиня. Така че, за да не остане без любовник, тя ще се принуди да вземе Коменж.

— Но кой е този страшен човек? — задавайки въпроса си, Мержи не съзнаваше, че започва да изпитва живо любопитство към всичко, което засягаше отблизо или отдалеч графиня дьо Тюржи.

— Един от нашите най-знаменити дуелисти, от „пристрастените“ — му отговори Ренси. — И понеже вие идвате от провинцията, ще ви обясня какво значи това. „Пристрастеният“ е мъж, галантен до съвършенство, мъж, който се бие, ако плащът на друг докосне неговия плащ, ако някой плюе на четири крачки от него или при всички други все толкова основателни поводи.

— Веднаж — добави Водрьой — Коменж закарал едного в Пре-о-Клер^[7]. Там свалят връхните си дрехи и изваждат сабите. „Ти не си ли Берни от Оверн?“ — запитал Коменж. „Не съм — отговорил другият. — Аз съм Вилкие и съм от Нормандия.“ — „Няма как! — рекъл Коменж. — Взел съм те за друг, но какво да правя, като съм те повикал, трябва да се бием.“ И му светил маслото.

Всички започнаха да разказват за ловкостта и свадливия нрав на Коменж. Темата се оказа неизчерпаема и те разговаряха из целия път до странноприемницата на Мавъра, която се намираше сред една градина вън от града, недалеч от мястото, където в 1564 година бе започнат строежът на замъка Тюйлери. Там Жорж и неговите приятели намериха познати благородници и на масата се събра твърде голяма компания.

Мержи, който се случи до барон Водрьой, забеляза, че сядайки на масата, баронът се прекръсти и тихичко, със затворени очи произнесе някаква особена молитва:

— „Laus Deo, pax vivis, salutem defunctis, et beata viscera virginis Mariae quoe portaverunt aeterni Patris Filium!“^[8]

— Знаете ли латински, господин барон? — запита Мержи.

— Чухте ли моята молитва?

— Да, но трябва да ви призная, че нищо не разбрах.

— Да ви кажа право, не зная латински, затова и на мене не ми е много ясно какво се говори в тази молитва. Научил съм я от една моя леля, на която много помагала, а откакто я казвам, и аз съм видял само полза от нея.

— Предполагам, че това е католически латински и следователно ние хугенотите не го разбираме.

— Глоба! Глоба! — завикаха едновременно Бевил и капитан Жорж.

Бернар на драго сърце изпълни задължението си и масата се покри с нови бутилки, които не закъснях да създадат отлично настроение сред цялата компания.

Разговорът бързо се оживи и Бернар използва глъчката, за да поговори с брат си, без да следи какво става наоколо.

Едва при второто ястие тяхното *a parte*^[9] беше нарушено от бурния спор между двама от сътрапезниците.

— Това не е вярно! — крещеше рицарят Ренси.

— Не е вярно ли! — отвърна Водрьой и без това бледото му лице доби мъртвешка бледнина.

— Тя е най-добродетелната, най-непорочната жена! — продължаваше рицарят.

Водрьой се усмихна ехидно и повдигна рамене. Всички приковаха очи в действащите лица на тази сцена, сякаш очакваха резултата от свадата, но не искаха да се намесват.

— За какво става дума, господа, и защо е тази врява? — запита капитан Жорж, готов както винаги да пресече всеки опит да бъде нарушено спокойствието.

— Нашият приятел рицарят твърди — обясни спокойно Бевил, — че Силери, неговата любовница, била най-целомъдрената жена, а нашият приятел Водрьой уверява, че не е и че той може да ни каже нещичко за нея.

Общ смях избухна и още повече разяри Ренси, който мятеше гневни погледи към Водрьой и Бевил.

— Бих могъл да ви покажа някои нейни писма — каза Водрьой.

— Лъжеш, не можеш! — извика Ренси.

— Е добре — каза Водрьой със зловна усмивка, — сега ще прочета пред всички тези господа едно от нейните писма. Те може би познават почерка ѝ не по-зле от мен. Аз наистина нямам претенциите да съм единственият, който получава записчици от нея и се ползува с благоразположението ѝ. Ето и днес дори получих писъмце.

И той бръкна в джоба си, като че ли търсеше писмото.

— Безсрамен лъжец!

Масата беше твърде широка и ръката на барона не можа да достигне седналия насреща противник.

— Ще ти го докажа, и то тъй, че да ти преседне на гърлото — викна той и хвърли върху Ренси една бутилка.

Рицарят избягна удара и като катурна в бързината си стола, изтича да откачи сабята си от стената. Всички скочиха: едни, за да ги разтърват, други, за да се дръпнат по-настрани.

— Спрете, да не сте полудели! — извика Жорж и застана пред барона, който беше по-близо до него. — Нима двама приятели трябва да се бият заради някакво си глупаво женче?

— Една бутилка по главата е равностойна на плесница — отбеляза студено Бевил. — Хайде, рицарю, приятелю мой, изтегли сабята!

— По правилата! По правилата! Направете място — развикаха се всички.

— Ей, Жанд, затвори вратата! — обади се лениво гостилничарят, свикнал на подобни сцени. — Ако мине патрул, тези благородници ще трябва да прекъснат, а това ще увреди и на заведението.

— Нима ще се биете в кръчмата като пияни ландскнехти? — продължи Жорж, желаейки да печели време. — Изчакайте поне до утре.

— Добре, до утре — каза Ренси и понечи да пхне сабята в ножницата.

— Уплаши се нашето рицарче! — подхвърли Водрьой.

Ренси тутакси изблъска всички пред себе си и се втурна към своя противник. Двамата яростно се нахвърлиха един върху друг. Водрьой обаче бе успял да навие около лявата си ръка една кърпа и ловко отбиваше косите удари; Ренси не бе взел подобни предпазни мерки и още при първите схватки бе ранен в лявата ръка. Биеше се обаче храбро и накрая поиска от своя прислужник да му подаде кинжала. Бевил спря прислужника, като заяви, че щом Водрьой е без кинжал, то и противникът му няма право да си служи с второ оръжие. Приятелите на рицаря възразиха. Размениха се твърде остри думи и двубоят вероятно би се превърнал в общо сбиване, ако Водрьой не бе сложил край, като събори своя противник с един опасен удар в гърдите. Той бързо настъпи с крак сабята на Ренси, за да му попречи да я вземе, и вдигна своята да го довърши. Законите на двубоя позволяваха тази жестокост.

— Врагът е обезоръжен! — изкрещя Жорж и изтръгна сабята от ръцете му.

Раната на рицаря не бе смъртоносна, но той губеше много кръв. Превързаха го криво-ляво с кърпи, а в това време той се смееше принудено и процеди през зъби, че случаят не е ликвидиран.

След малко пристигнаха един свещеник и един хирург, които известно време си оспорваха ранения. Хирургът обаче надделя и нареди да пренесат пациента му до брега на Сена, където го качи на лодка и го отведе в дома му.

Докато едни от слугите отнасяха кървавите кърпи и миеха окървавените плочи на пода, други нареждаха върху масата нови бутилки. Водррой грижливо избърса сабята си, пъкна я в ножницата, прекръсти се, после с невъзмутимо хладнокръвие извади от джоба си едно писмо, помоли за тишина и прочете първия ред, който предизвика гръмогласен смях:

— „Скъпи мой, този досаден рицар, който ме преследва...“

— Да излезем оттук — каза погнусен Мержи на своя брат.

Капитанът го последва. Всички слушаха внимателно писмото и никой не забеляза тяхното излизане.

[1] Якимо: Пръстенът е вече мой. Постум: Трудничко ще стигнете до него. Якимо: Съвсем не. Вашата съпруга ще ме улесни. — Шекспир — „Цимбелин“. — Б.пр. ↑

[2] Златна монета, равняваща се на 11 ливри. — Б.пр. ↑

[3] Амбоазкото съзаклятие. Протестантите възнамерявали да отвлекат крал Франсоа II, предшественика на Шарл IX, от замъка при Амбоаз, за да го изтръгнат от влиянието на херцог дьо Гиз. Съзаклятието било замислено да се извърши през 1560 година в самото начало на смутовете, от които по-късно ще произлязат религиозните войни. Не успяло. — Б.пр. ↑

[4] Парпайот — презрително прозвище, с което католиците са наричали протестантите. Употребено за първи път. — Б.пр. ↑

[5] Петър, който постига целта си. — Б.пр. ↑

[6] Израз, взет от Молиер, „Учените жени“, IV действие, III сцена. — Б.пр. ↑

[7] Тогава класическо място за дуели на левия бряг на Сена, срещу Лувъра. — Б.пр. ↑

[8] „Хвала на бога, мир на живите, покой на мършите, блажена да бъде утробата на пречистата Дева Мария, която с носила сина на вечния отец.“ — Б.пр. ↑

[9] Разговор насаме. — Б.пр. ↑

IV

ВЕРООТСТЪПНИКЪТ

Don Juan

*Quoil tu prends pour de bon argent ce que
je viens de dire, et tu crois que ma bouche
etait d'accord avec mon coeur?*

Molière — „Le Festin
de Pierre“^[1]

Капитан Жорж се върна в града със своя брат, когото отведе в жилището си. По пътя те размениха само няколко думи. Току-що наблюдаваната сцена им бе направила тягостно впечатление, което сега отнемаше желанието им да говорят.

Свадата и последвалият, несъобразен с правилата дуел не бяха нещо необикновено за оная епоха. Болезнената чувствителност на аристокрацията довеждаше навред, от единия до другия край на Франция, до твърде зловещи случаи, тъй че по най-груба сметка, при царуването на Анри III и на Анри IV, дуелният бяс бе отнел живота на повече благородници, отколкото десетте години гражданска война.

Жилището на капитана носеше отпечатък на тънък вкус. Погледът на Бернар, свикнал с повече простота, бе привлечен най-напред от копринените завеси на цветя и килимите с крециящи цветове. Влязоха в една стая, която Жорж нарече своя *молитвена*, тъй като по онова време думата будоар още не бе измислена. Един дъбов молитвен стол с прекрасна резба, една мадона, рисувана от италиански художник, и един съд за светена вода, с натопено в него клонче чимшир, потвърждаваха благочестивото предназначение на тази стая, докато диванът, покрит с черна дамаска, венецианското огледало, един

женски портрет, оръжие и музикални инструменти говореха повече или по-малко за светския живот на техния собственик.

Мержи хвърли презрителен поглед към съда и чимшировото клонче, които му напомниха за вероотстъпничеството на неговия брат. Млад прислужник донесе сладко, захаросани бадеми и бяло вино; чаят и кафето не бяха познати още по онова време и виното заместваше всички изискани напитки на нашите прости^[2] прадеди.

С чаша в ръка, Мержи местеше поглед от мадоната до светената вода и от светената вода до молитвения стол. Той въздъхна дълбоко и като погледна брат си, изтегнат безгрижно на дивана, рече:

— Станал си истински папист. Какво ли би казала сега майка ни, ако беше тук?

Изглежда, че тези думи засегнаха болезнено капитана. Той сви гъстите си вежди и махна с ръка, като че искаше да помоли брат си да не говори на тази тема, но Мержи продължи безмилостно:

— Нима си отрекъл нашата семейна вяра от сърце, както си я отрекъл на думи?

— Нашата семейна вяра!... Та тя никога не е била моя вяра... Кой? Аз ли?... Да вярвам в лицемерните проповеди на вашите гъгниви пастори... аз!...

— Разбира се, по-добре е да се вярва в чистилището, в изповедта, в непогрешимостта на папата! По-приятно е да коленичим пред прашните сандали на някой капуцин! Ще дойде време, когато не ще можеш да седнеш на масата, без да кажеш молитвата на барон Водрьой.

— Слушай, Бернар, ненавиждам споровете, особено верските спорове, но трябва рано или късно да се обясним с теб и понеже вече започнахме, нека свършим. Ще ти говоря откровено.

— Значи, ти не вярваш на глупавите измислици на папистите?

Капитанът вдигна рамене и спусна крака на пода, при което една от широките му шпори звънна.

— Паписти! Хугеноти! И при едните, и при другите — суеверие. Аз не мога да вярвам в нещо, което разумът ми сочи като безсмислено. Нашите молебствия и вашите псалми, всичко това са дивотии, едните струват колкото другите. Само че — прибави той, като се усмихна — понякога в нашите църкви има хубава музика, а при вас — запуши си ушите и бягай.

— Няма що да се каже, превъзходството на твоята вяра е съществено и си заслужава човек да я приеме.

— Не я наричай моя, защото аз вярвам в нея толкова, колкото и в твоята. Откакто се научих да мисля самостоятелно, откакто разумът ми тръгна по свой път...

— Но...

— Не ща проповеди! Зная наизуст какво ще ми кажеш. Аз също си имах надежди, страхове. Мислиш ли, че не съм правил какви ли не усилия, за да запазя щастливите суеверия на моето детство? Прочетох всичко писано от нашите богослови, там търсех утеха срещу съмненията, които ме плашеха, но с това само ги увеличих. С една реч, не можах и не мога да вярвам. Да вярваш, е ценен дар, на мене той бе отказан, но аз за нищо на света не ще се опитам да лиша от него другите.

— Жал ми е за тебе.

— Че какво, и ти си прав... Като протестант, не вярвах на проповедите; като католик, не вярвам в литургията. Ех, дявол да го вземе, нима жестокостите на нашите граждански войни не са достатъчни да изкоренят и най-жилавата вяра?

— Тези жестокости са човешко дело, и то на хора, които изопачиха словото божие.

— Ти повтаряш чужди думи и ще се съгласиш, че аз не мога още да се убедя. Вашия господ аз не разбирам, не мога да го разбера... И ако повярвам в него, то ще бъде, както казва нашият приятел Жодел^[3], условно.

— Щом и двете религии са ти безразлични, защо тогава се отрече от нашата и толкова огорчи семейството и приятелите си?

— Двадесет пъти съм писал на татко, за да му обясня моите основания и да се оправдая, но той хвърля писмата ми в огъня, без да ги отваря, и се отнася с мен като с най-голям престъпник.

— Ние с мама не одобряваме неговата прекалена суровост. Ако не беше заповедта...

— Не знам какво мислят хората за мен. Малко ме интересува! Ще ти изложа мотивите за тази моя постъпка, която сигурно не бих извършил никога повторно...

— Ето на! Винаги съм смятал, че ще се разкаеш.

— Да се разкая! Не, нищо лошо не съм извършил, за да се разкайвам. Когато ти още учеше латински и гръцки в колежа, аз вече бях надянал ризницата, бях препасал бялата^[4] лента и се биех в първите граждански войни. Оня дребосък принц Конде, който стана причина вашата партия да извърши толкова много грешки, точно тоя ваш принц Конде се занимаваше с вашите работи само когато му оставаше свободно време между две любовни похождения. Аз имах връзки с една дама, принцът поиска да му я отстъпя. Отказах, той стана мой смъртен враг. Оттогава си постави за цел да ме измъчва по всевъзможни начини.

*Този малък, тъй прекрасен принц,
който все целува своята мила...*

Посочваше ме на фанатиците от партията като олицетворение на разпуснатост и безверие. Аз имах само една любовница и държах за нея. А колкото се отнася до безбожието... Никому не пречех. Защо трябваше да ми обявява война?

— Никога не съм допуснал, че принцът е способен на такава низост.

— Той умря^[5] и вие направихте от него герой. Така става на този свят. Принц дьо Конде имаше качества: умря като храбрец и аз му простих. Но приживе беше всемоушен и щом един беден благородник като мен се осмелеше да му се противопостави, веднага го обявяваше за престъпник.

Капитанът направи няколко крачки из стаята и продължи да говори с глас, пропит от все по-голямо и по-голямо външение:

— Върху мене веднага се нахвърлиха всички духовници, всички лъженабожни от войската. Аз не исках да зная нито за техните проповеди, нито за техния лай. Един от приближените на принца, за да му се докара, ме нарече развратник пред всички военачалници. Ударих му плесница, а след това го убих на дуел. В нашата войска всеки ден ставаха най-малко по дванадесет дуела, а генералите си даваха вид, че не забелязват това. За мен обаче направиха изключение и принцът пожела да ме изложи пред цялата войска за назидание. По молба на

всички благородници, и трябва да призная, в това число и на Адмирала, бях опростен. Но омразата на принца не бе утолена. В битката при Жазной командовах отряд стрелци. Бях измежду първите при схватката; ризницата ми бе пробита на две места от куршуми, копие прониза лявата ми ръка — всичко това показваше, че не съм се щадил. Под командата ми бяха останали само около двадесетина бойци, а срещу нас идеше един батальон швейцарци на краля. Принц дьо Конде ми заповядва да се хвърля в атака... Искам да ми даде два отряда райтери... а... той ме нарича страхливец.

Мержи стана и улови ръката на брат си. Капитанът продължи с блеснали от гняв очи, без да престава да се движи из стаята:

— Нарече ме страхливец пред всички покрити със златни доспехи благородници, които само след няколко месеца го изоставиха при Жарнак и той бе убит. Но тогава ми се струваше, че не ми остава нищо друго, освен да умра в боя, и аз се хвърлих срещу швейцарците. Заклех се, че ако съдбата пожелае да остана жив, никога вече няма да вадя шпага в защита на един толкова несправедлив принц. Раниха ме тежко, събориха ме от коня и аз щях да бъда убит, но един от приближените на Анжуйския херцог, Бевил, оня лудньо, с когото вечеряхме, ми спаси живота и ме представи на херцога. Отнесоха се добре с мен. Аз горях от жажда за отмъщение. Приласкаха ме, настояваха да постъпя на служба при моя благодетел, херцог Анжуйски, цитираха ми следния стих: *Omne solum forti patria est, ut piscibus aequor.*^[6]

С възмущение гледах как протестантите викаха чужденци в нашата страна... Но защо да не ти призная единствената причина, която ме накара да приема друга вяра? Исках да си отмъстя и станах католик с надежда да срещна принц дьо Конде на бойното поле и да го убия. Един негодник се натовари да плати и моя дълг. Начинът, по който принцът бе убит, ме накара почти да забравя омразата... Видях го окървавен, даден за поругание на войниците. Изтръгнах трупа от техните ръце и го покрих с плаща си. По това време бях вече свързал съдбата си с католиците. Командовах един ескадрон от тяхната кавалерия, не можех да ги оставя. За щастие направил съм някои услуги на бившите си едновърци. Старал съм се, доколкото ми е било възможно, да смекча жестокостите на религиозната война и имах щастието да спася живота на неколцина мои бивши другари.

— Оливие дьо Басвил разправя навсякъде, че на тебе дължи живота си.

— И тъй, ето ме сега католик — продължи Жорж с по-спокоен тон. — Религия като всяка друга. С техните черковници човек лесно може да се спогоди. Погледни тази хубава мадона: това е портретът на една италианска куртизанка. Лицемерно набожните се възхищават от моето благочестие и се кръстят пред тази мнима Богородица. Вярвай ми, с тях се оправям по-лесно, отколкото с протестантските пастори. Живея, както си искам, само от време на време правя незначителни отстъпки на тая сган. Ето на! Трябва да се ходи на литургия, ходя понякога да гледам там хубави жени. Трябва да имам изповедник, дявол да го вземе, намерих един славен францисканец, бивш стрелец, кавалерист, който за един луидор ми дава индулгенция, а на туй отгоре се грижи да предава любовните ми писъмца на хубавите си покаянички. Какво ми трябва повече! Да живее литургията!

Мержи не можа да скрие усмивката си.

— Виж — продължи капитанът, — ето и моя часослов.

И той му подхвърли една богато подвързана книга в кадифен калъф, украсен със сребърни закопчалки.

— Този часослов струва колкото вашия молитвеник.

Мержи прочете на гърба на книгата: „Дворцов часослов“.

— Чудесна подвързия — каза той презрително и върна книгата на брат си.

Капитанът я отвори и като се усмихваше, подаде му я пак. Мержи прочете на първата страница: „Повест за преужасния живот на великия Гаргантюа, баща на Пантагрюел, съставена от премъдрия Алкофрибас, който умее да извлича най-същественото“.

— Ето това се казва книга! — смееше се капитанът. — Ценя я повече от всички произведения на теологията в Женевската библиотека.

— Казват, че авторът на тази книга бил човек с големи знания, но не могъл добре да ги оползотвори.

Жорж сви рамене.

— Прочети най-напред книгата, Бернар, после ще говорим.

Мержи взе книгата, помълча и каза:

— Жалко, че едно чувство на мъст, без съмнение законно, те е накарало да предприемеш нещо, за което един ден сигурно ще се

разкайваш.

Капитанът наведе глава и се взря в постлания под краката му килим, сякаш много внимателно разглеждаше рисунките.

— Стореното — сторено — продума най-сетне той и като потисна една въздишка, добави с по-весел тон: — Може би някога ще се върна при протестантите. Но стига! Обещай ми, че вече няма да ми говориш за такива досадни неща.

— Надявам се, че собствените ти разсъждения ще сторят повече, отколкото моите думи и съвети.

— Добре, тъй да бъде! А сега да поговорим за тебе. С каква цел идваш в двора?

— Нося препоръчителни писма до Адмирала и се надявам, че той ще благоволи да ме включи в числото на своите приближени, за да взема участие под негова команда в предстоящия поход към Нидерландия.

— Лошо. Не бива един пълен със смелост благородник, който носи шпага, да приема с толкова леко сърце ролята на слуга. Влез като доброволец в кралската гвардия или, ако искаш, в моя кавалерийски отряд. Ще участвуваш в похода, както всички ние, под заповедите на Адмирала, но поне няма да бъдеш ничий слуга.

— Нямам никакво желание да вляза в кралската гвардия. Самата мисъл дори ми вдъхва отвращение. С удоволствие бих постъпил в твоя отряд, но баща ми иска да извърша бойното см кръщение под непосредственото началство на Адмирала.

— Такива сте вие господа хугенотите! Проповядвате съюз, а сте злопааметни повече от нас и държите камък в пазвата.

— Какво?

— Да, да, кралят във вашите очи е бил винаги тиранин, Ахаб, както го наричат вашите пастори. Какво говоря? Не е дори крал, а узурпатор и след Луи XII крал на Франция е Гаспар I.

— Каква плоска шега!

— Впрочем все едно е дали ще бъдеш на служба при стария Гаспар или при херцог дьо Гиз. Дьо Шатийон е велик пълководец и ще те научи да воюваш.

— Враговете му дори го ценят.

— Все пак оня изстрел много му навреди.

— Той доказа своята невинност, пък и целият му живот опровергава подлото убийство на Полтро^[7].

— А ти нали знаеш латинското изречение: *Fecit cui profuit.*^[8] Без този изстрел Орлеан щеше да бъде превзет.

— В последна сметка католическата войска остана с един човек по-малко, това е всичко.

— Да, но какъв човек! Не си ли чувал никога тези два калпави стиха, напомнящи вашите псалми:

*Догдето последният Гизов човек не умре,
ще има във Франция още по някой Мере.*

— Детински заплахи, нищо повече. Ако аз пък почна да ти изброявам всички престъпления на гизарите, ще стане дълга и широка. Впрочем ако бях крал, ето какво бих сторил, за да възстановя мира във Франция. Ще заповядам да сложат всички Гизи и Шатийони в един здрав кожен чувал и да го завържат добре. След това ще заповядам да окачат на чувала сто хиляди ливри желязо и да го хвърлят в реката, за да не може да се спаси нито един от тях. А не е зле да пъхна и още неколцина други в чувала.

— Добре, че не си крал на Франция.

После разговорът взе по-весел обрат: изоставиха политиката и теологията и се впуснаха да си разказват дребни приключения, преживени от тях след раздялата им. Мержи разказа откровено какво му се бе случило в странноприемницата „Златен лъв“. Брат му се смя от все сърце и дълго го подиграва за загубата на осемнадесетте луидора и за хубавия дорест кон.

От една съседна църква се разнесе камбанен звън.

— Слушай — каза капитанът, — хайде да отидем на вечерня. Убеден съм, че ще ти хареса.

— Благодаря ти, но нямам още никакво намерение да ставам католик.

— Ела, ела, драги, тази вечер ще проповядва брат Любен. Този францисканец прави такива шеги в църквата, че хората винаги се

тълпят да го слушат. Впрочем днес целият двор ще бъде в „Сен-Жак“. Заслужава си да видиш това.

— А графиня дьо Тюржи ще бъде ли там и дали ще си свали маската?

— Сигурно, не може да не бъде! Ако искаш да се наредиш в редицата на поклонниците ѝ, не забравяй след службата да застанеш до вратата на църквата и да ѝ подадеш светена вода. Ето още един от хубавите обреди на католическата вяра. Господи! Колко хубави ръце съм стискал и колко любовни писъмца съм предавал, когато съм предлагал светена вода!

— Не зная, но тая светена вода много ме отвращава, струва ми се, че за нищо на света не бих потопил пръстите си в нея.

Капитанът избухна в силен смях. Двамата братя взеха плащовете си и се отправиха към църквата „Сен-Жак“, където вече се беше събрала знатна и многолюдна тълпа.

[1] Дон Жуан: Нима ти вземаш за чиста монета това, което аз току-що казах, и мислиш, че устата ми е в съгласие с моето сърце? — Молиер — „Каменният гост“ — Б.пр. ↑

[2] За Мериме, както за мнозина от романтиците от деветнадесетия век, шестнадесети век е само продължение на Средновековието. — Б.пр. ↑

[3] Етиен Жодел (1532–1573), един от седемте поети на Плеядата. — Б.пр. ↑

[4] Протестантите били възприели този цвят. — Б.пр. ↑

[5] Принц Конде е убит в битката при Жарнак от капитана във войската на херцог Анжуйски, Монтескьо. Убиецът е стрелял с пищов от упор, след като Конде се бил вече предал. — Б.пр. ↑

[6] За храбрия цялата земя е отечество, както за рибата водата. — Б.пр. ↑

[7] Полтро дьо Мере е убил Франсоа дьо Гиз при обсадата на Орлеан. — Б.пр. ↑

[8] Направил го е оня, комуто е било от полза. — Б.пр. ↑

V ПРОПОВЕДТА

Bien fendu de gueule, beau despecheur d'Heures, beau desbrideur de messes, beau descrotteur de vigiles; pour tout dire sommalrement: vrai moine si oncques en fut, depuis que le monde moinant moina de moinerie.

Rabelais^[1]

Когато капитан Жорж и брат му минаваха през църквата, за да намерят удобно място близо до амвона, до слуха им стигна бурен смях, долитащ от сакристията. Влязоха вътре и видяха един едър здравеняк с весело, румено лице, загърнат във францисканско расо, да разговаря оживено с група богато облечени младежи.

— Хайде, чеда мои — казваше той, — побързайте, дамите губят търпение. Дайте ми тема.

— Разкажете ни как дамите мамят съпрузите си — каза един от младежите и по гласа Жорж позна Бевил.

— Богата тема, напълно съм съгласен с вас, млади момко. Но няма бих могъл да добавя нещо към онова, което е казал понтоазкият проповедник, когато извикал: „Сега ще хвърля кепето си върху главата на тая от вас, която е сложила най-много рога на мъжа си.“ След тези думи всички жени в църквата, до една, бързо вдигнали ръце към главите си или се покрили с наметките си, за да избягнат удара.

— О, благочестиви отче! — обади се друг. — Аз дойдох само заради вас. Разкажете ни днес нещо весело, поговорете малко за любовния грях, който сега е толкова на мода.

— На мода! Да, на мода за вас, господа, защото сте едва на двадесет и пет години, но на мене вече ми чукнаха петдесетте. На моята възраст не се говори вече за любов. Аз забравих какъв беше този грях.

— Не ни се докарвайте, отец Любен, вие и днес можете да говорите на тази тема тъй добре, както и по-рано, добре ви знаем.

— Да, да, поговорете за сладострастието — предложи Бевил. — Всички дами ще се убедят, че сте познавач в тая област.

В отговор на тая шега францисканецът хитро намигна — драго му беше и се гордееше, че му приписват младежки пороци.

— Не, не искам тая тема, защото, ако се покажа твърде строг по този въпрос, дворцовите хубавици няма вече да се изповядват пред мен. А ако говоря по съвест, ще трябва да изтъкна, че човек си обрича душата на вечни мъки, и то за какво... за едно мимолетно удоволствие.

— И тъй... А, ето го и капитана! Хайде, Жорж, измисли тема за проповед. Отец Любен обеща да държи проповед на тема, каквато ние му посочим.

— Да, но побързайте, майка му стара! — каза свещеникът. — Отдавна вече трябваше да съм на амвона.

— Ей богу, отче, вие ругаете не по-зле от краля! — възкликна капитанът.

— Обзалагам се, че когато държи проповедта си, отчето няма да смее да изругае — подхвърли Бевил.

— А защо не, ако ми се доще! — отговори предизвикателно благочестивият отец.

— Залагам десет пистола, че няма да посмеете.

— Десет пистола? Прието!

— Бевил — каза капитанът, — участвувам наполовина в баса.

— Не, не — възрази Бевил. — Искам сам да спечеля парите на честния отец. А ако изпсува, бога ми, не ще съжалявам за моите десет пистола: псувня в устата на един проповедник наистина струва десет пистола.

— Заявявам предварително, че печеля — рече отец Любен. — Ще започна проповедта с ругатня. Е, господа благородници, да не мислите, че като носите шпаги и пера на шапките си, та само вие умеете да псувате? Ще видим!

При тези думи той излезе от сакристията и се изкачи на амвона. В църквата веднага се възцари тишина.

Проповедникът огледа тълпата, струпана около амвона, явно търсейки този, с когото се беше обзаложил. Щом видя Бевил, облегнат

на един стълб, точно срещу него, отецът сви вежди, тури ръка на кръста си и гневно и проточено започна:

— Благочестиви братя, вие, дете сте се събрали тук... вашата майка... вашата вяра...

Шепот на изненада и възмущение прекъсна проповедника или по-точно, изпълни паузата, която той преднамерено направи.

— ... Това са силата, смъртта и кръвта на нашия бог отец и на светата Дева, които ни спасиха и избавиха от ада — продължи францисканецът носово, с подчертано набожен глас.

Този път дружен смях попречи на отца да продължи. Бевил измъкна кесията от колана си и силно я раздруса пред очите му, за да покаже, че признава загубения облог.

— И тъй, благочестиви братя — продължи невъзмутимо отец Любен, — доволни сте, нали? Ето ни спасени и избавени от ада. Сигурно си мислите: „Какви хубави думи! Не ни остава нищо друго, освен да скръстим ръце и да блаженствуваме. Няма защо да се боим от огъня на пъкъла. А колкото до огъня на чистилицето, нищо работа — все едно да се опариш на свещ — лекува се, като го намажеш с една дузина литургии. Карай да върви! Да ядем, да пием, да се забавляваме с момичета!“

Ах, какви закоравели грешници сте вие! Ето на що разчитате! Но си правите сметката без кръчмаря, това ви го казва отец Любен.

Вие, господа еретици и безверници хугеноти, изглежда, мислите, въобразявате си, че нашият Спасител се е съгласил да отиде на кръста само за да ви избави от ада? Гледай ти какъв глупак! Да, да, наистина! Излиза, че за такава паплач като вас е пролял той скъпоценната си кръв. Излиза, че трябва, простете за израза, да се хвърлят бисери на прасетата, а то е тъкмо обратното, нашият Спасител хвърли свини на бисерите, защото бисерите са в морето, а нашият Спасител хвърли две хиляди свини в морето. Et ecce impetu abiit totus grex praeseps in mare. [2]

На добър път, господа прасета, дано всички еретици тръгнат подире ви!

Ораторът се изкашля и спря за миг, за да огледа аудиторията и да се наслади на впечатлението, което неговото красноречие произвеждаше. После продължи:

— И тъй, господа хугеноти, приемете нашата вяра, и то незабавно, иначе... трици да ядете! За вас няма нито спасение, нито избавление от ада. Обърнете, значи, гръб на вашите молитви и извикайте: „Да живее литургията!“

А вие, възлюблени мои братя католици, вече потривате ръце и си облизвате пръстите при мисълта за райското преддверие, нали? Откровено казано, братя мои, пътят от кралския дворец, в който живеете, до рая (дори ако се мине напреко) е по-дълъг, отколкото от градската врата Сен-Лазар до градската врата Сен-Дени.

Силата, смъртта, кръвта на господа бога ви спасиха и избавиха от ада... Да, като ви очистиха от първородния грях, с това съм съгласен. Но пазете се да не ви спипа отново Сатаната, защото, предупреждавам ви: *Circuit quaerens quem devoret.*^[3]

О, възлюблени мои братя! Дяволът е фехтовчик, който може да се справи и с Гранжан, и с Петижан, и с Англичанина. Истина, истина ви казвам, ужасни са неговите атаки.

Защото, щом хвърлим ризката и обуем бухлати гащи, искам да кажа, стигнем на възраст да можем да падаме в *смъртен* грях, негова светлост Сатаната ни призовава за двубой в Пре-о-Клер на живота. Нашите оръжия са светите тайнства. А той носи цял арсенал — това са нашите грехове — оръжия нападателни и едновременно отбранителни.

Сякаш го виждам как пристига на мястото на двубоя. На корема си вместо броня е сложил Чревоугодието. Леността му служи за шпори; на колана му виси Сладострастието, то е опасен меч. Завистта е неговият кинжал; на главата си носи Гордостта, както войникът — железния шлем; в джоба му е Скъперничеството, за да му послужи при нужда; а колкото до Гнева с ругатните и всичко, което той поражда, те са в устата му. От всичко това можете да заключите, че е въоръжен до зъби.

Когато господ даде сигнал за започване, Сатаната не се обръща към нас като благовъзпитан дуелист с такива изрази: „Уважаеми благороднико, готов ли сте?“, а се хвърля върху християнина с наведена глава, без да каже дори: „Пази се!“ Християнин, който забелязва, че ще получи един ритник от Чревоугодието направо в корема, отбива удара с Пости и Молитви.

Тук проповедникът откачи от стената едно разпятие и за по-голяма прегледност започна да го размахва, нападайки и отбранявайки

се, както прави учителят по фехтовка с рапирата си, когато иска да демонстрира някоя мъчна хватка.

— Отстъпвайки, Сатаната нанася силен разсичащ удар с Гнева. След това, като прави напад с Лицемерието, удря ни с Гордостта. Християнинът се прикрива най-напред зад Търпението, след това отговаря на Гордостта със Смирение. Ядосан, Сатаната замахва най-напред със Сладострастието, но като вижда, че ударът му е париран от Лишенията, хвърля се стремглаво върху своя противник, препъва го с Леността и му нанася удар с кинжала на Завистта, като същевременно се мъчи да вкара в сърцето му и Скъперничеството. Тогава именно човек трябва да се държи здраво на краката си и да си отваря очите на четири. Трудът ни освобождава от примката на Леността, а Любовта към ближния от кинжала на Завистта — защита много трудна, братя мои. А колкото до удара на Скъперничеството, него можем да отклоним само чрез Милостинята.

Но, благочестиви братя, ако ви нападнат така с мушкане и кълцане, колцина измежду вас ще намерят сили да отбият всичките удари на такъв враг? Виждал съм не един повален боец на земята и знам, че ако тогава не прибегнеш незабавно до Разкаянието, загубен си. С това средство — Разкаянието, по-добре е да си послужим рано, отколкото късно. Вие, царедворците, мислите, че никога не е късно да се каже едно: „Сгреших.“ Уви, братя мои, колко нещастни умиращи искат да кажат: „Сгреших...“ Но гласът им стига само за „сгре“.

И... се прекъсва! Фют! Ето ти една душа, отнесена от дявола — иди я търси.

Отец Любен продължи още известно време да дава воля на своето красноречие. Когато слезе от амвона, един любител на цветистите изрази забеляза, че тази едночасова проповед съдържала тридесет и седем остроумия и безброй много духовитости от рода на цитираните от мене. Проповедникът заслужи еднакво одобренията и ръкоплясканията както на католици, така и на протестанти и остана дълго до амвона, заобиколен от гъста тълпа богомолци, прииждащи от всички отделения на църквата, за да го поздравят.

През време на проповедта Мержи на няколко пъти пита къде е графиня дьо Тюржи; брат му я потърси с очи, но напразно. Хубавата графиня или не беше дошла на църква, или пък се криеше от своите поклонници в някой тъмен ъгъл.

— Бих искал — говореше Мержи на излизане от църквата, — бих искал всички, които присъствуваха на тази идиотска проповед, да чуят сега задушевната беседа на някой от нашите пастори...

— Ето графиня дьо Тюржи — прошепна капитанът, като стисна ръката му.

Мержи се обърна и видя под тъмния портал да блясва като светкавица разкошно облечена жена. Тя беше подала ръка на светлокос, слабичък, изтънчен младеж с женствено лице, чиито дрехи показваха една може би преднамерена небрежност. Тълпата бързо и уплашено им правеше път. Този млад благородник беше страшният Коменж.

Мержи едва успя да хвърли поглед на графинята. Той не можеше да си представи как изглежда нейното лице и все пак то бе му направило силно впечатление. Коменж обаче никак не му хареса, без да може да си обясни защо. Обзе го негодувание при вида на този хилав наглед човек, който си бе спечелил толкова гръмка слава.

„Ако, не дай боже — помисли той, — графинята се влюби в някого от тия хора, тоя омразен Коменж веднага ще го заколи. Заклел се бил да избие всеки, когото тя хареса.“

И неволно стисна дръжката на шпагата си, но тутакси се засрами от своя порив.

„Какво ме интересува в края на краищата! Не му завиждам за неговото завоевание. Впрочем аз едва видях тая жена.“

Въпреки това от тези мисли му стана тежко на сърцето и през целия път, от църквата до къщата на капитана, той не промълви нито дума.

Намериха вечерята готова. Мержи хапна малко и щом станаха от масата, пожела да се прибере в странноприемницата. Капитанът се съгласи да го пусне само при условие, че на другия ден Бернар ще дойде да се установи окончателно при него.

Не е нужно да се казва, че капитан Жорж снабди брат си с пари, кон и всичко друго, а освен това го заведе при дворцовия шивач и при единствения търговец в града, където благородниците, които държаха да се харесат на дамите, можеха да си купят ръкавици, плисирани яки, скърцащи обувки или обувки с външни езици.

Тъй като навън беше непрогледна нощ, двама прислужници на брат му, въоръжени с пищови и саби, го придружиха до

странноприемницата, защото в ония времена след осем часа вечерта улиците на Париж бяха по-опасни, отколкото в наше време пътят от Севиля до Гренада.

[1] Цапнат в устата, майстор да претупва Часослова, да чете надве-натри литургия, да извършва през куп за грош вечерната служба, с една дума — истински монах, какъвто някога е съществувал, откакто омонашеният свят съвсем се омонаши. — Рабле. — Б.пр. ↑

[2] И тутакси цялото свинско стадо се хвърли стремглаво в морето. — Б.пр. ↑

[3] Броди наоколо и търси кого да налапа. — Б.пр. ↑

VI ЕДИН ВОДАЧ

*Jocky of Norfolk, be not too bold,
For Dickon thy master is bought and sold.*

Shakespeare — „King
Richard III“^[1]

Бернар дьо Мержи се върна в скромната странноприемница и натъжен погледна остарелите и измърсени мебели. Като сравни стените на тая стая, варосани някога, а сега опушени и потъмнели, с бляскавите копринени тапети на апартамента, откъдето току-що бе излязъл, като си спомни хубавата рисувана мадона и като видя пред себе си на стената една стара икона, в душата му се промъкна нечиста мисъл. Разкош, изящество, благосклонност на дамите, благоволение на краля — всички тези съблазнителни неща Жорж бе успял да постигне с една-единствена дума, единствена дума, съвсем лесна за произнасяне, защото бе достатъчно само да излезе от устата, какво се криеше в дъното на сърцето — никой не питаше. Тозчас в паметта му изникнаха имената на протестанти — вероотстъпници, издигнали се на високи постове. И тъй като дяволът си няма работа, в паметта му изпъкна притчата за блудния син, но с друга поука, а именно, че на един покръстен хугенот ще се зарадват повече, отколкото на правоверния католик.

Такива мисли неволно възникваха в съзнанието му под най-различни форми, обсебваха го и в същото време го отвращаваха. Той взе една женевска библия, принадлежала по-рано на майка му, и се зачете. Четенето го поуспокои, той остави книгата и преди да заспи, се закле да живее и да умре с вярата на своите родители.

Но въпреки библията и клетвата сънищата му отразиха преживяното през деня. Присъниха му се завеси от пурпурна коприна, златни съдове; после масите се прекатурнаха, светнаха шпаги и кръвта се смеси с течашщото вино. След това рисуваната мадона оживя, излезе от рамката и започна да танцува пред него. Той се мъчеше да запомни чертите на лицето ѝ и едва тогава забеляза, че тя носеше черна маска. Но нейните чудни тъмносини очи и двете ивици бяла кожа, които прозираха през отворите на маската... Връзките на маската се развързаха, появи се лик с божествена хубост, но без определени очертания, сякаш нимфа се оглеждаше в неспокойна вода. Неволно той наведе очи, но тозчас пак ги повдигна — сега пред него беше застанал само страшният Коменж с окървавена шпага в ръка.

Бернар стана много рано, нареди да занесат малкото вещи, които носеше със себе си, у брат му и като се отказа да разгледа с него особеностите на града, отиде сам в двореца Шатийон да предаде на Адмирала бащиното си писмо.

Дворът на резиденцията беше задръстен от слуги и коне и Мержи едва си проби път до голямото преддверие, пълно с оръженосци и пажове, които, макар и въоръжени само с шпаги, представляваха внушителна охрана за Адмирала. Облеченият в черно вратар, щом хвърли поглед върху дантелената яка на Мержи и златната верижка, която брат му бе заел за случая, веднага го въведе в салона, където се намираше Адмирала.

Повече от четиридесет души благородници, рицари, протестантски проповедници, всички без шапки, заобикаляха Адмирала и стояха прави в почтителна поза. Самият той беше облечен в твърде скромни дрехи. Имаше висока, малко прегърбена снага и личеше, че умората от войната бе издълбала върху оплешивялото му чело повече бръчки, отколкото възрастта. Дълга бяла брада падаше върху гърдите му. Бузите, и без това хлътнали, сега изглеждаха още по-вдълбани от рана, чийто дълбок белег големите мустаци едва прикриваха: в битката при Монконтур един изстрел от пищов бе пробил бузата му и беше му изкъртил няколко зъба. Лицето на тоя човек изразяваше по-скоро тъга, отколкото строгост. Казваха, че след смъртта на брат му, славния Дандело, никой не го бил виждал да се усмихва. Стоеше прав, подпрял ръка на масата, отрупана с карти и планове, а над тях се извишаваше една огромна библия in-quarto.

Между картите и книгата бяха пръснати зъбочистики, издаващи един навик, за който често му се присмиваха. Зад масата седеше секретар, погълнат в писане на писма, които поднасяше на Адмирала за подпис.

При вида на този велик човек, издигнат в очите на своите едновеци по-високо от краля, защото олицетворяваше и героя, и светеца, Мержи почувствува такова благоговение, че когато се приближи до него, неволно коленичи. Изненадан и леко разсърден от този необикновен израз на почит, Адмирала му направи знак да стане и пое с известна досада писмото, което възторженият младеж му подаде. После погледна герба на печата.

— Писмо от моя стар другар барон дьо Мержи! — възкликна той. — Вие толкова много му приличате, млади момко, че сигурно сте негов син.

— Господине, моят баща би желал, щото напредналата възраст да му позволи да дойде лично да ви поднесе своите почитания.

— Господа — каза високо Колини, след като прочете писмото и се обърна към заобикалящите го, — представям ви сина на барон дьо Мержи. Той е изминал повече от двеста левги, за да се присъедини към нас. Изглежда, че няма да ни липсват доброволци за Фландрия. Господа, желая да приемете като приятел този млад човек. Към неговия баща вие всички изпитвате най-дълбоко уважение.

Тозчас двадесет души прегърнаха Мержи и му предложиха услугите си.

— Били ли сте вече на война, Бернар, приятелю мой? — попита Адмирала. — Чували ли сте изстрел от аркебуза?

Пламнал от смущение, Мержи отговори, че още не е имал щастието да се бие за вярата.

— Радвайте се всъщност, млади момко, че не сте били принуден да проливате кръвта на вашите сънародници — заяви сериозно Колини. — Слава богу — прибави той с въздишка, — гражданската война свърши! Вярата диша и вие сте по-щастлив от нас, защото ще изтеглите шпагата си само срещу враговете на краля и на отечеството.

И като сложи ръка на рамото на младия човек, продължи:

— Убеден съм, че няма да посрамите рода си. Съгласно желанието на вашия баща отначало ще влезете в свитата ми, а когато се срещнем с испанците, постарайте се да плените едно знаме, и веднага ще станете корнет в моя полк.

— Кълна се — извика решително Мержи, — че още при първата схватка ще стана корнет или баща ми няма да има вече син!

— Отлично, храбри момко, говориш, както говореше някога баща ти.

След това Адмирала извика своя интендант.

— Това е моят интендант Самюел. Ако ти трябва пари за дрехи и въоръжение, обърни се към него.

Интендантът се поклони пред Мержи, който поблагодари и отказа.

— Баща ми и брат ми — каза той — се погрижиха както трябва за моята издръжка.

— Вашият брат?... Същият капитан Жорж дьо Мержи, който още при първите войни се отказа от религията, нали?

Мержи наведе тъжно глава. Устните му беззвучно помръднаха.

— Той е храбър войник — продължи Адмирала. — Но колко струва смелостта без страх от бога? Млади момко, във вашето семейство вие имате образец за следване и един пример за избягване.

— Ще се постарая да подражавам на брат си в славните дела... но без неговата измяна.

— И тъй, Бернар, идвайте често тук и ме считайте за ваш приятел. В Париж нравите са разпуснати и мястото не е много подходящо за вас, но надявам се скоро да ви изтегля оттук, за да ви отведе там, където се печели слава.

Мержи се поклони почтително и се оттегли в кръга, който заобикаляше Адмирала.

— Господа — каза Колини, продължавайки разговора, прекъснат от идването на дьо Мержи, — получавам отвред добри новини. Руанските убийци са наказани...

— Но тулузките съвсем не са — каза един стар проповедник с мрачен и фанатичен израз на лицето.

— Лъжете се, господине. Току-що получих съобщение. Впрочем в Тулуза вече функционира смесена комисия. С всеки изминат ден негово величество ни дава все нови и нови доказателства, че правосъдието е еднакво за всички.

Старият проповедник поклати недоверчиво глава.

Един белобрад старец, облечен в черна кадифена дреха, възкликна:

— Разбира се, че неговото правосъдие е еднакво за всички! Шарл и достойната му майка биха желали с един удар да премахнат и Шатийоните, и Монморансите, и Гизите.

— За краля говорете с повече уважение, господин дьо Бонисан — каза Колини строго. — Нека забравим, нека забравим най-последните ежби. Не бива да се смята, че католиците изпълняват по-ревностно от нас Христовата заповед да прощаваме обидите.

— Кълна се в праха на баща си, за тях това е по-лесно, отколкото за нас — измънка Бонисан. — Не мога току-така да забравя, че двадесет и трима мои родственици бяха измъчвани до смърт.

Докато той произнасяше тези язвителни слова, в салона влезе един старец с доста грохнал вид и неприятно лице, загърнат в сив извехтял плащ, проби си път напред и връчи на Адмирала един подпечатан плик.

— Кой сте вие? — попита Колини, но не разчупи печата.

— Един ваш приятел — с прегракнал глас отговори старикът и веднага напусна салона.

— Тази сутрин видях този човек да излиза от двореца на дьо Гиз — обади се един от благородниците.

— Магьосник — каза друг.

— Отровител — добави трети.

— Херцог дьо Гиз го изпраща да отрови Адмирала.

— Да ме отрови ли? — вдигна рамене Адмирала. — Да ме отрови с писмо!

— Спомнете си за ръкавиците на наварската кралица! — извика Бонисан.

— Не вярвам нито на отравяне с ръкавици, нито на отравяне с писмо. Затова пък вярвам, че херцог дьо Гиз не може да извърши низост.

И той се приготви да отвори писмото, но Бонисан се хвърли върху него, улови ръцете му и изкрещя:

— Не го разпечатвайте. Ще вдъхнете смъртна отрова!

Всички се струпаха около Адмирала, който правеше усилие да се освободи от Бонисан.

— Виждам черен пушек да излиза от писмото! — извика един глас.

— Хвърлете го! Хвърлете го! — развикаха се всички.

— Пуснете ме, вие сте луди! — настояваше Адмирала, като се мъчеше да се освободи. И при тази борба писмото падна на земята.

— Самюел, приятелю мой — викна Бонисан, — покажете се добър служител. Отворете този плик и го предайте на вашия господар само след като се уверите, че не съдържа нищо подозрително.

Тази поръчка не се хареса на интенданта. Затова пък Мержи, без да се двоуми, грабна писмото и разчупи печата. В миг около него се образува празно пространство и той остана сам в центъра на кръга — всички се отдръпнаха, сякаш в къщата щеше да избухне бомба. Но не се появи отровен дим, никой дори не кихна. Страшният плик съдържаше само една доста измърсена хартийка, на която бяха написани няколко реда.

Щом опасността мина, смеешком се приближиха най-напред ония, които първи се бяха отстранили.

— Какво означава тази дързост? — извика гневно Адмирала, освобождавайки се най-сетне от прегръдките на Бонисан. — Как така отваряте писмо, адресирано до мен!

— Господин Адмирал, ако случайно това писмо съдържаше някаква хитроумно измислена отрежа, смъртоносна при вдишване, то по-добре да стане жертва едни млад човек като мен, а не вие, чийто живот е толкова ценен за защита на вярата.

Шепот на възхищение се разнесе около Мержи. Трогнат, Колини му стисна ръка и като помълча малко, ласкаво каза:

— Понеже и без това разпечата писмото, прочета ни поне какво пише в него.

Мержи прочете следното:

На запад небето е заляно от кърваво зарево. Звезди изчезнаха от небосвода и огнени шпаги се появиха във въздуха. Трябва човек да е сляп, за да не разбере какво предсказва всичко това. Гаспар! Препаша шпагата си, надени шпорите, ако ли не, след няколко дни гаргите ще кълват месата ти.

— Той нарича гарги гизарите — рече Бонисан. — Споменал е птица, чието име започва със същата буква.

Адмирала презрително вдигна рамене, присъстващите запазиха мълчание. Но личеше, че предсказанието, бе направило впечатление на всички.

— Колко хора се занимават в този град с такива глупости! — заяви студено Колини. — Някои казват, че имало вече десет хиляди безделници в Париж, които живеели само с тоя занаят — да предсказват бъдещето.

— Все пак, какъвто и да е, съветът не бива да се пренебрегва — забеляза един капитан от пехотата. — Херцог дьо Гиз публично е заявявал, че няма да заспи спокойно, докато не забие шпагата си в корема ви.

— Толкова лесно е за един убиец да стигне до вас! — добави Бонисан. — На ваше място, преди да отида в Лувъра, бих обличал ризница.

— Хайде, хайде, приятелю — отвърна Адмирала, — убийците не нападат такива стари воители като нас. Боят се от нас повече, отколкото ние от тях.

После той заговори за похода във Фландрия и за състоянието на верските дела. Няколко души му предадоха просби до краля, Адмирала ги приемаше радушно, за всекиго намираше любезна дума. Когато часовникът удари десет, Колини поиска да му донесат шапката и ръкавиците; време беше да отиде в Лувъра. Някои от присъстващите се сбогуваха с него, но болшинството го последваха, за да му служат едновременно за свита и охрана.

[1] Не бъди така високомерен, Джон Норфолк, защото твоят господар Дик е купен и предаден. — Шекспир — „Крал Ричард III“ — Б.пр. ↑

VII

ЕДИН ВОДАЧ

(ПРОДЪЛЖЕНИЕ)

Щом видя брат си, капитанът още отдалеч му извика:

— Е, видя ли Гаспар? Как те прие?

— С доброта, която никога не ще забравя.

— Много се радвам.

— О, Жорж, какъв човек!...

— Какъв човек! Човек като човек. Малко по-амбициозен и малко по-търпелив от моя лакей, само че с разлика в произхода. Имал е късмет, че се е родил дьо Шатийон.

— Да не би произходът му да го е обучил във военното изкуство и да е направил от него първия пълководец на нашето време?

— Без съмнение не, макар че неговите достойнства не можаха да попречат да бъде винаги бит. Хайде да оставим това. Днес ти видя Адмирала, това е чудесно. Кому каквото се полага, а пък и ти така трябваше да започнеш — с поклон пред господин дьо Шатийон. А сега... искаш ли да дойдеш утре на лов? Там ще те представя на един човек, когото също си струва труда да видиш. Говоря за Шарл, краля на Франция.

— Да взема участие в кралски лов!

— Разбира се, и там ще видиш най-хубавите дворцови дами и най-хубавите дворцови коне. Сборният пункт е в Мадридския замък^[1] и ние трябва да бъдем там рано сутринта. Ще ти дам моя сив кон на бели петна и ти гарантирам, че няма да има нужда да го пришпорваш — той не изостава от кучетата.

Влезе прислужник и предаде на Мержи писмо, което един от пажовете на краля току-що бе донесъл. Бернар го отвори и се изненада не по-малко от брат си, когато намери в плика кралска грамота за производството му в чин корнет. Документът бе съставен по всички формалности и на него висеше кралския печат.

— Гледай ти! — възкликна Жорж. — Съвсем неочаквано благоволение. Но как така, дявол да го вземе, Шарл IX, който въобще не знае, че съществуващ, ти изпраца тази грамота и те произвежда корнет?

— Мисля, че за това съм задължен на Адмирала — каза Мержи.

И разказа на брат си случката с тайнственото писмо, което той тъй смело бе отворил. Капитанът се смя много на завършека на приключението и беше безпощаден в шегите си.

[1] Построен от Франсоа I в околностите на Париж (сега Булонската гора). — Б.пр. ↑

VIII

ДИАЛОГ МЕЖДУ ЧИТАТЕЛЯ И АВТОРА

— Ах, господин автор, какъв прекрасен случай ви се удаде да рисувате портрети! И то какви портрети! Сега ще ни отведете в Мадридския замък, сред кралския двор. Двор за чудо и приказ! Ще ни покажете този франко-италиански двор, нали? Запознайте ни последователно с няколко ярки характера. Колко неща ще научим! И колко интересен ще бъде денят, прекаран между толкова забележителни личности!

— Уви, господин читателю, какви неща искате от мен? Бих желал да притежавам дарбата да напиша историята на Франция. Тогава няма да е необходимо да съчинявам. Но кажете, защо искате да ви представя хора, на които не се полага роля в моя роман?

— Грешите много, че не им отреждате роля във вашия роман. Как така! Отнасяте ме в 1572 година, а искате да отминете портретите на толкова видни личности! Хайде, няма защо да се двоумите, започвайте. Аз ще ви кажа първото изречение: „Вратата на салона се отвори и на прага се появи...“

— Но, господин читателю, Мадридският замък имаше не един салон, а салони...

— Е добре! „Голямата зала беше пълна с народ...“ и т.н., „сред тълпата човек можеше да забележи...“ и т.н.

— Какво ви се иска да забележи човек?

— Дявол да го вземе! Primo^[1], Шарл IX.

— Secundo^[2]?

— Спрете! Опишете най-напред неговия костюм, после външността и накрая нравствения му облик. Такъв е днес отпъканият път за всеки съставител на романи.

— Костюмът на Шарл IX ли? Облечен беше като ловец и на врата си бе провесил голям рог.

— Много накратко.

— А колкото до външността му... Почакайте малко... Бога ми, по-добре идете в музея „Ангулем“, там ще видите бюста му. Намира се във втората зала, номер 98.

— Но, господин автор, аз живея в провинцията. Нима искате да отида в Париж само за да видя бюста на Шарл IX?

— Добре тогава! Представете си един строен млад човек с глава, малко потънала в раменете. Той протяга врат и подава несръчно челото си напред. Носът му е големичък. Устните тънки, дълги, горната твърде издадена. Блед е, големите му зелени очи никога не поглеждат лицето, с което говори. Впрочем в погледа му не е написана думата „Вартоломеева нощ“ или нещо подобно. Съвсем не. Само че изражението му е по-скоро тъпо и неспокойно, отколкото твърдо и сурово. Бихте добили ясна представа за това лице, ако си въобразите как някой млад англичанин влиза сам в обширен салон, където всички вече са насядали. Той преминава покрай редица нагиздени жени, които веднага млъкват. Закача роклята на една от тях, блъсва стола на друга и с голяма мъка стига до домакинята, но чак тогава забелязва, че на слизане от колата ръкавът му е обърсал колелото и се е изплескал с кал. Не може да не сте виждали такива изплашени лица. Може би дори вие самият сте се упражнявали пред огледалото, преди светският живот да изработи у вас самоувереността, необходима за появяването ви в салон.

— А Катерина Медичи?

— Катерина Медичи ли? Дявол да го вземе, дори не се сетих за нея. Мисля, че повече няма да напиша името ѝ. Тя е едра жена, още твърде сочна и, както казват, добре запазена за възрастта си, с голям нос. Държи устните си свити като човек, който чувства първите пристъпи на морска болест. Очите ѝ са полузатворени, непрекъснато се прозява, гласът ѝ е равен, произнася с един и същи тон: „О, кой ще ме отърве от тази отвратителна беарнезка?“ и: „Мадлен, дайте мляко със захар на моето неаполитанско куче.“

— Добре, но все пак накарайте я да каже нещо по-забележително. Тя наскоро отрови Жана Д'Албре, така поне се мълви, и това трябва да ѝ проличи.

— Съвсем не, защото, ако проличи, къде ще остане нейното прословуто притворство? И после, сведенията ми са точни, този ден тя не е говорила за нищо друго, освен за времето.

— А Анри IV? А Маргарита Наварска? Покажете ни Анри смелчагата, любезния и най-вече добрия човек. Нека Маргарита мушне в ръцете на някой паж любовно писъмце, а Анри от своя страна да стисне ръката на някоя от придворните дами на Катерина.

— Що се отнася до Анри IV, то никой не би могъл да познае в тогавашното лекомислено момче героя и бъдещия крал на Франция. Майка му е умряла само преди петнадесет дни, а той вече е успял да я забрави. Погълнат е от безконечен разговор с един от гончиите по въпроса за следите на елена, който се готвят да гонят. Искам да ви избавя от подобно четиво, особено ако, както предполагам, не сте ловец.

— А Маргарита?

— Тя тогава е била малко неразположена и останала в стаята си.

— Намерили сте начин да се отървете и от нея. А херцог Анжуйски? А принц дьо Конде? Ами херцог дьо Гиз? А Таван, Рец, Ларошфуко, Телини, Торе, Мерю и още толкова други?

— Бога ми, вие ги познавате по-добре от мен. Затова аз ще ви говоря за моя приятел дьо Мержи.

— Виждам, че във вашия роман не ще намеря онова, което търся.

— Боя се, че е така.

[1] Първо. — Б.пр. ↑

[2] Второ. — Б.пр. ↑

IX РЪКАВИЦАТА

*Cayo se un escarpin de la derecha
Mano, que de la izquierda importa poco,
A la senora Blanca, y amor loco
A dos fidalgos disparo la flecha*

Lope de Verga —
„Elguante de Dona
Blanca“^[1]

Целият кралски двор се беше настанил в Мадридския замък. Кралицата — майка, заобиколена от своите придворни дами, очакваше в стаята си краля на закуска, преди той да възседне коня за лов. А кралят, последван от принцовете, бавно минаваше през салона, където се бяха събрали мъжете, които трябваше да го придружат в лова. Той слушаше разсеяно какво му говорят царедворците и често им отговаряше рязко. Когато мина край двамата братя, капитанът коленичи пред него и му представи новия корнет. Мержи направи дълбок поклон и благодари на негово величество за честта, която бе получил, преди да я е заслужил.

— За вас ми говори моят скъп побазим Адмирала. Вие сте брат на капитан Жорж, нали?

— Да, господарю.

— Католик или хугенот?

— Господарю, аз съм протестант.

— Питам само от любопитство, защото, дявол взел го, никак не се интересувам каква вяра изповядват моите предани служители.

Като произнесе тези паметни думи, кралят влезе при майка си, кралицата.

Тутакси салонът се изпълни с цял рояк жени, сякаш изпратени, за да забавляват господата. Ще говоря само за една от красавиците при този двор, където имаше такова изобилие от хубавици. Искам да разкажа за графиня дьо Тюржи, която ще играе голяма роля в тая история. Тя беше облечена в костюм на амазонка, лек и същевременно изящен, и още не беше сложила своята маска. Черните смолисти коси изглеждаха още по-черни около ослепително бялото лице, чиято бледнина беше съвсем равномерна. Нейните извити, леко склучени вежди му придаваха израз на твърдост или по-скоро на гордост, без да отнемат нещо от общото очарование на чертите. При пръв поглед в големите ѝ сини очи се четеше само високомерие и пренебрежение. Но щом разговорът се оживеше, зениците се разширяваха като зеници на котка, в очите ѝ пламваше огън и тогава дори самонадеяният, обигран кавалер трудно издържаше на нейното обаяние.

— Графиня дьо Тюржи! Колко е прекрасна днес! — шепнеха придворните. И всеки се буташе напред, за да я види по-добре. Мержи, попаднал случайно на пътя ѝ, бе до такава степен поразен от нейната хубост, че остана като прикован и можа да се отдръпне, за да ѝ стори път едва когато широките ѝ копринени ръкави докоснаха дрехата му.

Тя забеляза, може би с удоволствие, неговото вълнение и благоволи да втренчи за миг хубавите си очи в очите на младия момък, който веднага сведе поглед, а бузите му се покриха със силна руменина. Графинята се усмихна и минавайки, изпусна пред него едната си ръкавица, но нашият герой, застанал като истукан, не беше на себе си, та не се и сети да я вдигне. Тозчас един светлокос младеж (това беше самият Коменж), който стоеше зад Мержи, го блъсна грубо, мина пред него, взе ръкавицата и като я целуна почтително, подаде я на графиня Тюржи. Без да му благодари, графинята се обърна към Мержи и го изгледа с унищожавашо презрение. После, като забеляза до него капитан Жорж, каза високо:

— Капитане, откъде дойде този хлапак? Ако се съди по неговата любезност, сигурно е хугенот.

Дружен смях окончателно смути нещастния Бернар.

— Това е моят брат, госпожо — отговори Жорж, като снижи глас. — В Париж е едва от три дни и, честна дума, не е по-несръчен, отколкото беше Ланоа, преди да се заемете вие с възпитанието му.

Графинята леко се изчерви.

— Капитане, това е жестока лъжа. За мъртвите не бива да се говори лошо. Подайте ми ръката си, трябва да ви съобщя нещо от страна на една жена, която не е много доволна от вас.

Капитанът учтиво пое ръката ѝ и я поведе към един отдалечен прозорец, но отправяйки се нататък, графинята се обърна още веднъж и погледна Бернар.

Мержи стоеше все още като замаян от появяването на хубавата графиня и гореше от желание да я гледа, но не смееше да вдигне очи, когато почувствува, че някой го потупа леко по рамото. Обърна се и видя барон дьо Водрьой. Баронът го улови под ръка и го отведе малко настрана, за да могат, както се изрази той, да си поговорят на спокойствие.

— Драги приятелю — започна баронът, — вие сте съвсем нов тук и вероятно не знаете още как трябва да постъпвате.

Мержи го погледна учудено.

— Вашият брат сега е зает и не може да ви даде съвет. Ако разрешите, аз ще го заместя.

— Не разбирам, господине, какво...

— Вас ви оскърбиха сериозно и като гледах загрижения ви вид, реших, че обмисляте по какъв начин да си отмъстите.

— Да си отмъстя? На кого? — попита Мержи, като се изчерви чак до ушите.

— Та нали онова хлапе Коменж ей сега ви блъсна грубо? Целият двор видя и очаква, че няма да оставите така работата.

— Но — отговори Мержи — в една зала, където има толкова народ, никак не е чудно някой да ме блъсне неволно.

— Господин дьо Мержи, нямам честта да ви бъда близък, но с вашия брат сме големи приятели и той може да ви потвърди, че аз, според силите си, изпълнявам Христовата заповед — да забравяме обидите. Не бих желал да ви натопявам в лоша кавга, но смятам за свой дълг да ви кажа, че Коменж не ви блъсна по *невнимание*. Той ви блъсна, защото искаше да ви оскърби. Но дори да не беше ви блъснал, пак ви обиди, тъй като, вдигайки от земята ръкавицата на Тюржи, той си присвои едно право, което принадлежеше само вам. Ръкавицата бе във вашите крака, ergo само вие имахте право да я вдигнете и да я предадете... Впрочем обърнете се и вижте в дъното на залата как Коменж ви сочи с пръст и ви се подиграва.

Мержи се обърна и видя Коменж, заобиколен от пет-шест младежи. Той смеещком разказваше нещо, което те, изглежда, слушаха с любопитство. Нищо не показваше, че в тази малка компания става дума за Бернар, но съветите на неговия доброжелател го изпълниха със силен гняв.

— Ще го намеря след лова — каза той — и ще разбере от него...

— Никога не отлагайте едно мъдро решение. Освен това, ако повикате противника си веднага след обидата, по-малко ще обидите господа бога, отколкото ако го направите, след като поразмислите. Да повикате някого на дуел в момент на силно раздразнение, не е голямо прегрешение, ще ви се прости, но ако направите това после, то ще бъде само за да не изпаднете в много по-голям грях, а именно — да измените на думата си. Но аз забравям, че говоря на протестант. Както и да е, уговорете незабавно среща с него. Аз ще ви свържа веднага.

— Надявам се, че той няма да откаже да ми се извини.

— Колкото до това, драги приятелю, не се заблуждавайте. Коменж никога досега не е казал: „Виновен съм.“ Впрочем той е твърде благовъзпитан човек и ще ви даде удовлетворение.

Мержи направи усилие да успокои вълнението си и да си придаде безразличен вид.

— Щом ме е обидил — заяви той, — дължи ми удовлетворение. Аз ще съумея да го изискам.

— Чудесно, юначе. Радвам се на вашата смелост, защото вие не може да не знаете, че Коменж е една от най-добрите шпаги на Франция. Честна дума, господинът добре владее оръжието. Вземал е уроци при Брамбила в Рим и дори дяволът не иска да се бие с него.

Говорейки така, Водрьой внимателно наблюдаваше леко побледнялото лице на Мержи. Младият човек обаче беше поразвълнуван от обидата, отколкото да е уплашен от нейните последици.

— Много бих искал да ви стана секундант, но освен дето утре ще се причестявам, трябва да се бия с дьо Ренси, а нямам право да вадя шпага, преди да свърша дуела с него.

— Благодаря ви, господине. Ако стигнем до крайност, брат ми ще бъде мой секундант.

— Капитанът е отличен познавач в тази област. Междувременно ще ви доведе Коменж, за да се обясните с него.

Мержи се поклони, обърна се към стената и се зае да обмисля изразите, с които трябваше да предизвика Коменж, старейки се наред с това да придаде на лицето си съответно изражение.

Предизвикателството трябваше да се отпрати с известна грациозност, а тя, както и много други неща, се придобива с навика. Нашият герой за първи път се сблъскваше с такъв случай и следователно изпитваше известно затруднение. В този момент обаче той се боеше по-малко от шпагата, отколкото, да не би да каже нещо неподходящо за един благородник. Едва бе успял да измисли една решителна, но едновременно с това учтива фраза, когато барон дьо Водрьой отново го бутна по рамото и той веднага я забрави.

Държейки шпагата си в ръка, Коменж се поклони с подигравателна учтивост и попита с мазен глас:

— Пожелали сте да говорите с мене, господине.

Гневът тласна кръвта в главата на Мержи. Той отговори незабавно, и то с глас, чиято твърдост учуди и самия него:

— Вие се държахте към мен нахално и аз очаквам удовлетворение от вас.

Водрьой одобрително кимна с глава. Коменж се изправи и като сложи юмрука си на кръста, държане, строго изисквано в подобни случаи, каза натъртено:

— Вие сте *ищец*, господине, и аз като *ответник* имам право да избира оръжието.

— Изберете каквото желаете.

Коменж си даде вид, че размишлява.

— Мечът е добро оръжие, но раните от него обезобразяват лицето, а на нашата възраст — каза той, като се усмихна — не е приятно да се явяваме пред възлюблените си с широк белег през лицето. Рапирата прави само малка дупка, но е достатъчна. — И той пак се усмихна: — И тъй, избирам рапира и дага.

— Отлично — отвърна Мержи и понечи да си тръгне.

— Един момент! — извика Водрьой. — Забравихте да уговорите времето и мястото на срещата.

— Всички от двора се бият в Пре-о-Клер — каза Коменж, — но ако господинът предпочита друго място...

— В Пре-о-Клер, добре.

— Колкото до часа... По причини, известни само на мене... аз не ще стана преди осем. Разбирате, нали?... Тая нощ няма да спя у дома си и ще мога да дойда в Пре-о-Клер към девет часа.

— И тъй, в девет.

Като отмести очи, Мержи забеляза, че графиня дьо Тюржи е съвсем наблизо. Тя беше се разделила с брат му, който сега говореше с друга дама. От само себе си се разбира, че като видя прекрасната виновница за тази неприятна случка, нашият герой придаде на лицето си важно и престорено безгрижно изражение.

— Модата от известно време насам е да се излиза на дуел с червени панталони — каза Водрьой. — Ако случайно нямате, ще ви изпратя едни. Кръвта не личи по тях, по-чисто е.

— Според мене това е детинщина — отговори Коменж.

Мержи се усмихна принудено.

— И тъй, приятели — рече барон Водрьой, който се чувствуваше като риба във вода, — сега остава само да се разберете за секундантите и третите лица на вашата среща.

— Господинът е нов в двора — заявя Коменж — и вероятно ще му бъде трудно да намери трето лице. Следователно аз ще направя отстъпка и ще се задоволя само с един секундант.

С известно усилие Мержи разтегна устните си в усмивка.

— Това е връх на учтивостта — каза баронът. — И наистина цяло удоволствие е да имаш работа с толкова стговорчив човек като господин дьо Коменж.

— Тъй като ви трябва рапира със същата дължина като моята — продължи Коменж, — препоръчвам ви Лоран, от магазина „Солей Д’Ор“, улица дьо ла Феронри. Той е най-добрият оръжеен майстор в града. Кажете му, че ви изпращам аз, и той ще ви услужи добре.

При тези думи Коменж се обърна кръгом и с подчертано спокойствие се върна при младежите, с които преди малко бе се разделил.

— Поздравявам ви, господин Бернар — каза Водрьой. — Добре се справихте. Малко е да се каже добре — просто отлично! Коменж не е свикнал да му с говори така. От него се страхуват като от огъня, особено откакто уби грамадния Каниак, защото със Сен Мишел, когото уби преди два месеца, не си спечели голяма слава. Сен-Мишел не беше от най-опитните, докато Каниак беше свалил вече пет или шест други

благородници, без дори да получи и най-малкото одрасване. Обучавал го е Борели в Неапол и се говореше, че предсмъртния си час Лансак му предал тайната на своя удар, с който извършил толкова много пакости. Вярно е — продължи баронът, сякаш говорейки на себе си, — че Каниак бе ограбил църквата в Оксер и бе разхвърля по земята нафора, затова никак не е чудно, че господ го наказва.

Всички тези подробности никак не интересуваха Мержи, но боейки се да не би у Водрьой да се породи оскърбителната мисъл, че е малодушен, той се сметна задължен да продължи разговора.

— За щастие — каза Бернар, — аз не съм ограбил църква и никога през живота си не съм докосвал нафора. Така че за мене опасността е по-малка.

— Трябва да ви дам още един съвет. Когато кръстосате оръжие с Коменж, внимавайте много добре при неговите финти, една от тях коства живота на капитан Томазо. Коменж извика, че върхът на сабята му се е счупил. Тогава Томазо, в очакване на сечащ удар, вдигна своята шпага над главата си, но шпагата на Коменж се оказа цяла-целеничка и се заби в гърдите на Томазо до дръжката, защото Томазо не очакваше такъв удар и не беше се покрил... Но вие ще си служите с рапири, а то не е толкова опасно.

— Ще направя каквото мога.

— Да. И ето още какво. Изберете си дага с много здрав щит — има голямо значение за парирането. Виждате ли тази рана на лявата ми ръка? Получих я, защото бях излязъл веднъж без дага. Бяхме се скарали с младия Талар и понеже бях без дага, едва не загубих лявата си ръка.

— А той беше ли ранен? — попита Мержи разсеяно.

— Аз го убих, но благодарение на обета, който бях дал на моя патрон свети Морис. Вземете си също така бельо и превръзки, не е излишно. Човек невинаги пада веднага мъртъв. Добре ще е също да сложите рапирата си върху олтара по време на литургията... Впрочем вие сте протестант... И още нещо. Не мислете, че уронвате честта си, ако отстъпвате. Напротив, оставете го той да напада. Ще се умори, ще се задъха, а вие избирате удобен момент — внезапен удар в гърдите и вашият човек е повален.

Баронът сигурно би продължил още дълго да дава все такива полезни съвети, ако не бяха се разнесли силни звуци на рог, които

известяваха, че кралят ще се качва на коня си. Вратата към покоите на кралицата се отвори и техни величества в ловни костюми се упътиха към стълбището.

Капитан Жорж се раздели със своята дама, върна се при брат си и като го потупа по рамото, весело каза:

— Върви ти на тебе, немирнико! Виж го ти тоя мамин син с котешките мустачки! Стига само да се покаже, и всички жени почват да лудеят по него. Знаеш ли, че хубавата графиня четвърт час само за тебе ми говори? Хайде, по-смело! През време на лова гледай да си все около нея, бъди колкото можеш по-изискан. Но, дявол да го вземе, какво ти е? Да не си болен? Лицето ти се е удължило като на протестантски пастор, когото ще качват на кладата. Хайде, развесели се.

— Нямам особено желание да присъствувам на лова и бих искал...

— Ако не отидете на лова, Коменж ще помисли, че вие се страхувате — прошепна му барон Водрьой.

— Да вървим — рече Бернар, като прекара ръка по пламналото си чело. Той разсъди, че е по-разумно да изчака края на лова и тогава да довери на Жорж случилото се.

„Какъв срам! — мина му през ума. — Ами ако госпожа дьо Тюржи помисли, че се боя, ако допусне, че мисълта за предстоящия дуел ми е развалила удоволствието от лова!“

[1] На сеньора Бланка падна ръкавицата, дали от дясната или от лявата ръка — не е важно, но безумният амур двама идалго порази със своята стрела. — Лопе де Вега — „Ръкавицата на Дона Бланка“. — Б.пр. ↑

Х ЛОВЪТ

The very butcher of a silk button, a duellist, a duellist, a gentleman of the very first house, — of the first and second cause: Ah, the immortal passado, the punta reverso.

Shakespeare — „Romeo and Juliet“^[1]

Из двора на замъка се суетяха множество богато облечени дами и кавалери, възседнали великолепни коне. Звукът на ловните тръби, лаят на кучетата, шумните шегии на ездачите, цялата тази врява, тъй приятно за ухото на ловеца, беше непоносима за всяко друго човешко ухо.

Мержи вървеше машинално след брат си из двора и без да знае как, се озова до красавицата графиня. Тя вече с маска на лицето, беше яхнала буен андалуски кон, който биеше с крак и нетърпеливо хапеше мундщука си. Но и на този кон, който би погълнал изцяло вниманието на всеки обикновен ездач, графинята, изглежда, се чувствуваше така удобно, като да седеше в кресло у дома си.

Капитан Жорж се приближи под предлог да затегне юздата на андалуския кон.

— Ето брат ми — обърна се той към ездачката полугласно, но все пак достатъчно високо, за да го чуе Бернар. — Бъдете по-ласкава с горкото момче, то не е на себе си от оня ден, когато ви видя в Лувъра.

— Забравих името му — отговори тя доста рязко. — Как се казва?

— Бернар. Забележете, госпожо, че неговата лента има същия цвят като вашите панделки.

— Знае ли да язди?

— Сама ще прецените.

Капитанът се поклони и побърза да отиде при една от почетните дами на кралицата, която той от известно време ухажваше. Като се приведе леко от седлото и улови с ръка юздата на нейния кон, Жорж скоро забрави брат си и неговата хубава, горда спътница.

— И тъй, вие се познавате с Коменж, господин дьо Мержи? — попита госпожа дьо Тюржи.

— Кой, аз ли, госпожо?... Много малко — измънка той.

— Но преди малко говорехте с него!

— За първи път.

— Мисля, че съм отгатнала какво му казахте.

И очите ѝ под маската сякаш искаха да стигнат до дъното на душата му.

Една дама се приближи до графинята и я заговори за голямо облекчение на Мержи, който се чувствуваше крайно затруднен от този разговор. Въпреки това продължи да язди редом с графинята, без да си дава ясна сметка защо. Може би искаше да подразни Коменж, който го наблюдаваше отдалеч.

Излязоха от двора на замъка. Подгониха един елен, който навлезе в гората, и цялата група се спусна след него. Мержи забеляза не без учудване с каква ловкост госпожа дьо Тюржи направляваше своя кон и как безстрашно преодоляваше препятствията по пътя си. Мержи яздеше отличен арабски кон и само благодарение на това не изостана назад. За голямо негово огорчение обаче граф дьо Коменж, чийто кон беше не по-лош от неговия, също препускаше до графинята и въпреки бързината на неудържимия галоп, въпреки че следеше лова с голямо внимание, той често се обръщаше към амазонката, а Мержи мълчаливо завиждаше на леснината, на непринудеността и преди всичко на уменията му да води лек, приятен разговор, който, ако съдеше по собственото си огорчение, беше твърде забавен за графинята. И тъй, за двамата съперници, въодушевени от благородно съревнование, нямаше нито достатъчно високи плетове, нито достатъчно широки ровове и много пъти те рискуваха да си счупят вратовете.

Внезапно графинята се откъсна от групата и навлезе в една алея, отделяща се под прав ъгъл от тая, по която галопираха кралят и неговата свита.

— Какво правите? — викна Коменж. — Вие се отклонявате. Не чувате ли отсам рога и кучетата?

— Добре де. Тръгнете по оная алея. Кой ви спира?

Коменж не отговори нищо и я последва, Мержи също и когато навлязоха няколкостотин крачки навътре, графинята забави своя кои. Коменж от дясната ѝ страна и Мержи от лявата веднага направиха същото.

— Имате превъзходен боен кон, господин дьо Мержи — обади се Коменж. — Дори не се е изпотил.

— Това е арабски кон, брат ми го е купил от един испанец. Раняван е със сабя при Монконтур, ето и белега.

— Ходили ли сте на война? — обърна се графинята към Мержи.

— Не, госпожо.

— Значи, никога не са ви ранявали с аркебуз?

— Не, госпожо.

— Нито от сабя?

— Също не.

На Мержи се стори, че тя се усмихва. Коменж насмешливо мръдна мустаци.

— Нищо не украсява тъй добре един млад благородник както хубавата рана — каза той. — Какво ще кажете, госпожо?

— Да, ако е спечелена славно.

— Какво разбирате под „спечелена славно“?

— Раната носи слава, когато е получена на бойното поле, а при дуел раните са нещо съвсем друго. В мене те пораждат само презрение.

— Аха, изглежда, че господин дьо Мержи е водил разговор с вас преди лова.

— Не — отговори сухо графинята.

Мержи доближи с коня си до Коменж.

— Господине — каза му той съвсем тихо, — настигнем ли групата, веднага можем да се отделим на някоя полянка и там бих могъл да ви докажа, че не съм предприемал нищо, за да избягна срещата си с вас.

Коменж го изгледа с поглед, в който се долавяше някаква смесица от съжаление и доволство.

— Отлично, искам да вярвам това, което казвате, но колкото до предложението, не мога да го приема. Та ние не се сме слуги, за да се

бием сами! Нашите приятели, които трябва да присъствуват, не ще ни простят, задето не сме ги дочакали.

— Както ви е угодно, господине — отвърна Мержи и отново настигна госпожа дьо Тюржи, чийто кон бе отминал малко напред.

Графинята яздеше с наведена глава и изглеждаше погълната от своите мисли. Без да продумат, тримата стигнаха до една пресечка, където алеята завършваше.

— Не е ли рог това, дето се чува? — запита Коменж.

— Струва ми се, че звуците идват от младата гора вляво — каза Мержи.

— Да, да, това е рогът. Сега съм напълно сигурен. Мога дори да кажа, че е болонски рог. Да пукна, ако не е рогът на моя приятел Помпинян. Няма да повярвате, господин дьо Мержи, каква голяма разлика има между един болонски рог и тия, които нашите жалки парижки занаятчии изработват.

— Тоя се чува отдалеч.

— И какъв тон! Каква плътност! Щом го чуят, кучетата веднага забравят, че са тичали десет левги. Откровено казано, хубаво работят само в Италия и във Фландрия. Какво ще кажете за тази валонска яка? Много добре отива на ловен костюм, нали? Аз имам твърди яки и плисирани якички за бал, но тази, колкото и простичка да е, да не мислите, че могат да я извезят в Париж? И дума да не става. Пратиха ми я от Бреда. Ако искате, ще поръчам на един приятел във Фландрия да изпрати и на вас... Ах, да!... — И той избухна в смях. — Колко съм разсеян, боже мой! Съвсем забравих!

Графинята спря коня си.

— Коменж, групата е пред нас и от свирнята на рога личи, че са застигнали елена.

— Струва ми се, че сте права, хубава госпожо.

— А не искате ли да присъствувате на неговото залавяне?

— Разбира се, иначе славата ни на ловци и на ездачи ще пропадне.

— В такъв случай трябва да се побърза.

— Да. Конете ни си отдъхнаха вече. Дайте знак за тръгване.

— Аз съм уморена и ще остана тук. Господин дьо Мержи ще ми прави компания. Хайде тръгвайте.

— Но...

— Има ли нужда да повтарям? Потегляйте!

Коменж не мръдна от мястото си. Кръв нахлу в лицето му. Той гледаше със страшен поглед ту Мержи, ту графинята.

— Госпожа дьо Тюржи желае да води разговор насаме! — каза той със зловна усмивка.

Графинята посочи с ръка горичката, откъдето долитаха звуците на рога, и направи с края на пръстите си едно твърде красноречиво движение. Коменж обаче все още не изглеждаше склонен да остави бойното поле във властта на своя съперник.

— Изглежда, че с вас трябва да се говори ясно. Оставете ни сами, господин дьо Коменж, вашето присъствие ми досажда. Сега разбирате ли?

— Напълно, госпожо — отговори той разярен. И понижавайки глас, добави: — А колкото до това салонно гълъбче... няма да може дълго време да ви забавлява. Сбогом, господин дьо Мержи, довиждане!

Той произнесе последните думи натъртено и като пришпори коня си, препусна в галоп. Конят на графинята се опита да направи същото, но тя го овладя и мълчаливо потегли ходом, като от време на време повдигаше глава и поглеждаше Мержи, сякаш се канеше да му заговори, но бързо обръщаше очи, смутена, че не знае как да започне.

Мержи се почувствува задължен пръв да поведе разговора.

— Аз съм извънредно горд, госпожо, от предпочитанието, което ми засвидетелствувахте.

— Господин Бернар... владее ли добре сабята?

— Да, госпожо — отговори той учуден.

— Но искам да кажа добре... много добре?

— Достатъчно за един благородник, но без съмнение зле за професионален учител по фехтовка.

— У нас обаче благородниците владеят оръжието по-добре от професионалните майстори.

— Действително. Чувам да се говори, че много от тях губят във фехтовалните зали ценно време, което биха могли да използват по-добре другояче.

— По-добре ли?

— Да, разбира се. Нима не е по-добре човек да разговаря с дамите, отколкото да се облива в пот някъде из фехтовалните зали? —

отвърна той с усмивка.

— Кажете ми, често ли сте се били на дуел?

— Слава богу, нито веднъж, госпожо! Но защо ми поставяте тези въпроси?

— Научете за ваше сведение, че никога не бива да се пита една жена защо прави това или онова. Така поне постъпват добре възпитаните благородници.

— Ще се съобразявам с това, госпожо — каза Мержи, като се усмихна и се поклони дълбоко чак до врата на коня си.

— Тогава... как ще се справите утре?

— Защо утре?

— Да, да, не се преструвайте на учуден.

— Госпожо...

— Отговорете, аз зная всичко. Отговорете! — викна тя и с царствено движение протегна ръка. Пръстите ѝ докоснаха ръкава на Мержи и това го накара да потръпне.

— Ще сторя каквото мога — каза той.

— Вашият отговор ми харесва. Това не е отговор нито на подлец, нито на професионален убиец. Трябва обаче да знаете, че още в началото ще имате работа с един много опасен противник.

— Какво да се прави? Ще бъда без съмнение твърде затруднен, както и сега съм затруднен — прибави той с усмивка. — Аз никога не съм виждал други жени, освен селянки, а ето че още в началото се озовах насаме с най-прекрасната дама на френския двор.

— Да говорим сериозно. Коменж е първата сабя на този двор, който гъмжи от убийци. Той е крал на „пристрастените“.

— Така казват.

— Е тогава, не се ли тревожите?

— Повтарям, ще направя каквото мога. Когато човек има добра сабя и най-вече божията помощ, не бива никога да се отчайва.

— Божията помощ!... — прекъсна го тя презрително. — Нали сте хугенот, господин дьо Мержи?

— Да, госпожо — отговори младият човек сериозно. На този въпрос той винаги отговаряше сериозно.

— Следователно вие сте изложен на по-голяма опасност от всеки друг.

— Защо?

— Да изложиш на опасност живота си, е нищо, но вие излагате нещо повече — душата си.

— Вие разсъждавате, госпожо, с представите на вашата вяра. Моите представи са по-успокоителни.

— Играете опасна игра. Залагате на зар. В случай на загуба, а загубата е неизбежна, чакат ви вечните мъки на ада.

— За мене и така, и така е лошо, защото, ако умра утре като католик, то значи да умра, извършвайки *смъртен грях*.

— Съвсем не е така, разликата е голяма! — извика тя, раздражена, че Мержи ѝ противопоставя един довод, взет от собствената ѝ религия. — Нашите богослови ще ви обяснят, че...

— О, разбира се, те всичко обясняват, госпожо. Дори се осмеляват да променят евангелието според собствените си приумици. Например...

— Да оставим това. Не можеш да заговориш с хугенот, без той да започне да цитира светото писание.

— То е, защото ние четем светото писание, а при вас дори и проповедниците не го познават. Но да говорим за друго. Как мислите, дали са заловили вече елена?

— Значи, много държите на религията си?

— Сега вие започвате, госпожо.

— Смятате, че тя е правилна?

— Нещо повече, вярвам дори, че е най-правилната, единствено правилната. Иначе бих я променил.

— А ето че вашият брат я промени.

— Той имаше свои основания да стане католик. Аз имам моите да остана протестант.

— Ах, колко всички са вироглави и глухи за гласа на разума! — извика тя разгневена.

— Утре ще вали дъжд — каза Мержи, като погледна към небето.

— Господин дьо Мержи, приятелските ми чувства към вашия брат, както и опасността, на която се излагате, всичко това ме кара да се интересувам за вас.

Той се поклонил почитателно.

— Вие, еретиците, не вярвате ли на реликвите?

Мержи се усмихна.

— И смятате ли, че ще се оскверните, ако ги докоснете? — продължи тя. — Бихте ли отказали да носите някоя реликва, както правим ние, римските католици?

— Този обичай ни се струва, на нас, протестантите, най-малкото съвсем безполезен.

— Слушайте. Веднаж един мой братовчед окачи на шията на ловното си куче една реликва. След това от дванадесет крачки разстояние гръмна срещу него с аркебузата си, напълнена с едри сачми.

— И кучето падна?

— Нито една сачма не го докосна.

— Чудесно! Бих искал да имам такава реликва.

— Наистина ли? И ще я носите?

— Без съмнение. Щом реликвата е спасила кучето, то с още по-голямо основание... Но един момент, нали един еретик струва повече, отколкото кучето... имам пред вид кучето на някой католик естествено.

Без да го слуша, госпожа дьо Тюржи бързо разкопча горните копчета на корсажа си и свали от гърдите си малък златен медальон, завързан с черна панделка.

— Вземете — рече тя. — Обещахте ми да го носите. Някой ден ще ми го върнете.

— Разбира се, ако мога.

— Но слушайте, ще го пазите, нали?... Не светотатствувайте! Ще го пазите най-грижливо.

— Щом е от вас, госпожо!

Тя му подаде медальона, който той взе и окачи на шията си.

— Един католик би целунал ръката, която му дава този свят талисман.

Мержи улови ръката ѝ и поиска да я поднесе към устните си.

— Не, не, късно е вече.

— Размислете добре. Може би никога вече не ще ми се удаде такава щастие!

— Свалете ръкавицата ми — каза тя и му протегна ръка.

Сваляйки ръкавицата ѝ, той почувствува лек натиск и запечата огнена целувка върху тази красива, бяла ръка.

— Господин Бернар — с развълнуван глас каза графинята, — ще упорствувате ли докрай, нищо ли не може да ви разчувствува? Няма ли

да станете католик най-после заради мен?

— Не зная — отговори той със смях. — Помолете ме повече, по-дълго. Но едно е сигурно, че никой друг, освен вас не би успял да стори това.

— Кажете ми откровено... Ако някоя жена... която би съумяла... Тя не продължи.

— Която би съумяла?...

— Да. Дали... Любовта например?... Но бъдете откровен! Говорете сериозно с мен...

— Сериозно?

И той се опита отново да улови ръката ѝ.

— Да. Любовта към жена от друго вероизповедание. Тази любов не би ли ви накарала да преминете в нашата вяра?... Бог си служи с всички средства.

— Искате да ви отговоря прямо и сериозно?

— Настоявам.

Навел глава, Мержи се колебаеше. Всъщност търсеше уклончив отговор. Госпожа дьо Тюржи му даваше аванси, които той съвсем не мислеше да отхвърля. От друга страна, в дворцова среда се намираще само от няколко часа и неговата съвест на провинциалист беше още ужасно взискателна.

— Чуйте рога! Убиват елена! — извика внезапно графинята. Тя не дочака този толкова труден отговор, шибна коня и препусна в галоп.

Мержи я последва, без да получи от нея нито дума, нито поглед.

След малко настигнаха ловната група.

Еленът най-напред се беше вмъкнал в едно блато, откъдето дълго се мъчиха да го изкарат. Мнозина ездачи слязоха от конете и въоръжени с дълги пръти, принудиха бедното животно да се впусне отново в бяг. Студената вода обаче бе изчерпала силите му. Еленът излезе от блатото запъхтян, с изплезен език, и започна да подскача неравномерно. А кучетата, напротив, сякаш удвоиха своята ярост. Еленът побяга малко, но усети, че няма да може да се измъкне чрез бяг и като направи последно усилие, опря се до един огромен дъб и храбро обърна рогата си срещу кучетата. Първите, които се нахвърлиха върху него, отхвъркнаха изтърбушени. Един кон, блъснат силно, падна на земята заедно със своя ездач. Сега вече хора, коне, кучета станаха по-

предпазливи и образуваха широк кръг около елена и никой не смееше да се доближи до страшните му рога.

Кралят с ловджийски нож в ръка слезе пъргаво от коня си, ловко заобиколи дъба и е един замах преряза крака на елена. Животното издаде стон и веднага се строполи на земята. В същия миг двадесет кучета се хвърлиха отгоре му. Захапах го за гърлото, за муцуната, за езика и го държаха тъй, че да не може да мръдне. Едри сълзи се ронеха от очите му.

— Да се приближат дамите! — викна кралят.

Дамите се приближиха; почти всички бяха слезли от конете си.

— На, парпайот! — рече кралят и заби ножа си в хълбока на елена, като го завъртя в раната, за да я разшири. Обилна кръв бликна и изпръска лицето, ръцете и дрехите на краля.

„Парпайот“ беше презрително прозвище, с което често пъти католиците назоваваха калвинистите. Тази дума и начинът, по който бе употребена, не допаднаха на мнозина от присъстващите, но други посрещнаха всичко това с ръкопляскания.

— Кралят заприлича на касарин — заяви доста високо и с погнуса младият Телини, зет на адмирал Колини.

Намериха се доброжелатели, изобилстващи най-вече в кралските дворове, които не пропуснаха да занесат тези думи на монарха и той не ги забрави.

Кралският двор погледа как кучетата разкъсват вътрешностите на елена и след като се наслади на приятното зрелище, потегли обратно за Париж. По пътя Беркар разказа на брат си, че Коменж го е оскърбил и че той го е извикал на дуел. Съветите и упреците бяха безполезни и капитанът се задоволи да обещае, че ще го придружи на следния ден.

[1] Той е истински секач на копринени копчета, дуелист, дуелист аристократ от знатен род — при пръв и втори повод. Ах безсмъртно *passado, punto riverso!* — Шекспир — „Ромео и Жулиета“ — Б.пр. ↑

XI

„ПРИСТРАСТЕНИЯТ“ И ПРЕ-О-КЛЕР

*For one of us must yield his breath
Ere from the field on foot we flee.*

The duel of Stuart and
Wharton^[1]

Въпреки умората от лова Мержи прекара буден голяма част от нощта. Мяташе се в леглото, обхванат от силна треска, а въображението му работеше отчаяно. Рояк мисли, маловажни и дори чужди на предстоящото събитие, обсаждаха и смущаваха съзнанието му. Неведнъж му минаваше през ума, че тази треска е само начало на тежка болест, която ще избухне след малко и ще го прикове на легло. Какво ще стане тогава с неговата чест? Какво ще кажат хората? Какво ще кажат най-вече госпожа дьо Тюржи и Коменж? Всичко би дал да ускори определения за двубоя час!

За щастие при изгрев-слънце почувствува как кръвта му се успокоява и започна да мисли с по-малко вълнение за предстоящата среща. Облече се спокойно и дори прояви известно старание към тоалета си. Представи си как прекрасната графиня идва на мястото на дуела и го заварва леко ранен; превързва го със собствените си ръце и не крие вече любовта си към него. Часовникът на Лувъра удари осем и прекъсна мислите му. Почти в същия миг брат му влезе в стаята.

Дълбока тъга беше се отпечатала на лицето му. Личеше, че и той не бе прекарал по-добре нощта. Въпреки това насили се да си придаде вид на човек в добро настроение и дори се усмихна, подавайки ръка на Бернар.

— Ето рапира и дага с щит — рече той. — И рапирата, и дагата са от Луно в Толедо. Провери да не би рапирата да е тежка за тебе.

И хвърли една дълга сабя и една дага върху леглото на Мержи.

Мержи изтегли сабята, огъна я, погледна върха и остана доволен. След това насочи вниманието си върху дагата: ефесът бе надупчен на безброй много места, всички тези дупчици имаха предназначението да спрат върха на сабята на противника и да я задържат, тъй че да не може да я изтегли лесно оттам.

— Мисля, че с такива превъзходни оръжия ще мога добре да се отбранявам — забеляза той.

После показа талисмана, получен от госпожа дьо Тюржи, скрит на гърдите му, и каза усмихнато:

— На всичко отгоре имам и талисман. Той предпазва по-добре, отколкото ризница.

— Откъде имаш тази играчка?

— Отгатни.

В суетността си да покаже, че има успех пред дамите, той забрави за момент и Коменж, и голата сабя пред себе си.

— Бас държа, че ти го е дала онази безразсъдна графиня. Дяволите да я вземат и нея, и кутийката ѝ!

— А ти знаеш ли, че тя ми даде този талисман нарочно, за да ме пази днес?

— По-добре щеше да стори да не сваля ръкавиците си и да не показва навред хубавата си бяла ръка!

— Пазил ме бог! — каза Бернар, като се изчерви цял. — Аз не вярвам в тези папистки реликви, но ако трябва днес да погина, искам тя да знае, че съм паднал с нейния залог на гърдите.

— Каква суетност! — възкликна капитанът, като повдигна рамене.

— Ето и едно писмо за майка ми — промълви Бернар и гласът му слабо трепна.

Жорж го пое мълчаливо, приближи се до масата, отвори една малка библия и се зачете, за да прикрие смущението си, докато брат му довършваше облеклото си и завързваше панделките, които изобилствуваха тогава по дрехите.

Щом отвори библията, Жорж попадна на следните думи, написани от ръката на майка му:

На първи май 1547 година се роди моят син Бернар. Господи, води го по твоите пътища! Господи, пази го от всяко зло!

Той силно прехапа устни и хвърли книгата на масата. Бернар забеляза това движение и помисли, че в главата на брат му е влязла някаква богопротивна мисъл. Той вдигна библията с почит, сложи я отново във везаното калъфче и благоговейно я постави в шкафа.

— Това е мамината библия — рече той.

Капитанът крачеше из стаята, без да продума.

— Не е ли време да тръгваме? — попита Мержи, като закопчаваше колана на сабята си.

— Не още. Имаме време да закусим.

Седнаха пред маса, отрупана с най-разнообразни сладки, и като прибавка към тях — голяма сребърна кана с вино. Докато закусваха, те дълго и с престорен интерес обсъждаха качествата на виното и го сравняваха с другите вина от избата на капитана. И единият, и другият се мъчеха да скрият зад този безсмислен разговор истинските си чувства.

Пръв стана капитанът.

— Да тръгваме — каза той и гласът му прозвуча дрезгаво.

После нахлупи шапката си до очи и се спусна по стълбите.

Пресякоха Сена с лодка. Лодкарят, отгатнал по лицата им защо отиват в Пре-о-Клер, прояви особена любезност и размахвайки силно греблата, разказа най-подробно как миналия месец двама благородници, единият от които бил граф дьо Коменж, му направили честта да наемат лодката му, за да се бият на нея на спокойствие, без страх, че някой ще им попречи. Противникът на господин дьо Коменж, чието име той за съжаление не знаел, бил нанизан като на шиш, а на това отгоре бил прекатурен в реката, откъдето лодкарят не могъл да го извади.

С пристигането си на отвъдния бряг забелязаха друга лодка с двама мъже, която преминаваше реката на около стотина крачки подолу.

— Това са те — каза капитанът. — Стой тук! — И се затече към лодката, в която седяха Коменж и виконт дьо Бевил.

— Е, ето те и тебе! — извика Бевил. — Кого ще убива днес Коменж, тебе или брат ти?

При тези суми той се засмя и го прегърна.

Капитанът и Коменж официално се поздравиха.

— Господине — обърна се капитанът към Коменж, щом се освободи от прегръдките на Бевил, — мисля, че е мой дълг да направя още едно усилие, за да предотвратя гибелните последици на една свада, която не произлиза от мотиви, засягащи честта. Уверен съм, че и моят приятел (той посочи Бевил) ще присъедини усилията си към моите.

Бевил направи отрицателна гримаса.

— Брат ми е твърде млад — продължи Жорж, — няма известност и боен опит, принуден е следователно да проявява по-голяма чувствителност от всеки друг. Вие, господине, напротив, сте си създали вече слава и вашата чест само ще спечели, ако благоволите да признаете пред господин дьо Бевил и пред мен, че по невнимание...

Коменж избухна в силен смях.

— Шегувате ли се, драги капитане, или мислите, че съм човек, който може да остави любовницата си в такъв ранен час... да мине Сена, и то само за да дойде да поиска извинение от един сополанко?

— Вие забравяте, господине, че този, за когото говорите, е мой брат и по този начин оскърбявате...

— Ако ще да е и ваш баща, не искам да зная. Пет пари не давам за цялото ви семейство.

— В такъв случай, господине, с ваше разрешение, ще имате работа с цялото семейство. И тъй като аз съм по-големият, бъдете любезен да започнете с мен.

— Извинете, господин капитан, дължен съм, съобразно правилата на дуела, да се бия първо с лицето, което по-напред ме е извикало на дуел. Вашият брат има *неотменимо* право, както казват в съда. Когато свърша с него, ще бъда на ваше разположение.

— Свършено правилно! — извика Бевил. — И аз от своя страна няма да допусна своеволие.

Учуден от дългия разговор, Мержи тръгна полека към тях и се приближи точно в момента, когато брат му обсипваше Коменж с ругатни, дори го наричаше страхливец, а Коменж отговаряше с невъзмутимо хладнокръвие:

— След господин брат ви ще се заема с вас.

Мержи улови брат си за ръката.

— Жорж — рече той, — хубава услуга ми правиш! Би ли желал аз да ти върна със същото? — После се обърна към Коменж: — Господине, аз съм на ваше разположение. Почваме, когато пожелаете.

— Още сега — заяви Коменж.

— Чудесно, драги мой — извика Бевил, като стисна ръката на Мержи. — Ако днес върху мене не легне печалният дълг да те погребат тук, то ти ще отидеш далеч, моето момче.

Коменж свали дрехата си и развърза панделките на обувките си. С това искаше да покаже, че няма намерение да отстъпва. Такава беше модата сред професионалните дуелисти. Мержи и Бевил направиха същото. Само капитанът не бе свалил дори плаща си.

— Но какво правиш, Жорж, приятелю мой? — запита Бевил. — Не знаеш ли, че ще трябва да се биеш с мен? Ние не сме от тия секунданти, които стоят със скръстени ръце, докато приятелите им се бият; за нас важат андалуските обичаи.

Капитанът повдигна рамене.

— Да не мислиш, че се шегувам? Честна дума, трябва да се биеш с мен. Да ме вземат дяволите, ако не се биеш.

— Ти си луд и на всичко отгоре си и глупак — заяви хладно капитанът.

— Поврага! За тези две думи ти или ще се биеш, или ще ме принудиш да...

И той вдигна шпагата си, както беше в ножницата, сякаш искаше да удари Жорж.

— Аха, настояваш! Добре тогава! — каза капитанът и за миг остана по риза.

С особена грациозност Коменж замахна само веднъж с шпагата си и ножницата изхвъркна на двадесет крачки. Бевил поиска да направи същото, но шпагата му остана наполовина в ножницата, нещо, което се смяташе едновременно за несръчност и за лошо предзнаменование. Двамата братя изтеглиха шпагите си не с толкова показност, но и те хвърлиха ножниците, за да не им пречат. Всеки застана пред своя противник, с гола шпага в дясната ръка и с дага в лявата. Четирите шпаги се кръстосаха едновременно.

Пръв нападна Жорж и приложи хватката, наречена от тогавашните италиански учители *liscio di spada è cavare alla vita*, която се състоеше в това: по-силният да нападне по-слабия, да отблъсне шпагата и да я избие от ръката му. Шпагата изхвъркна от ръката на Бевил и Жорж опря върха на своята шпага върху гърдите му, но вместо да го пронизе, спокойно наведе оръжието си.

— Не можеш да се мериш с мене — рече той. — Да прекъснем и не чакай да кипна.

Бевил гледаше побледнял опряната до гърдите му сабя на Жорж. Малко смутен, той му подаде ръка, после двамата забиха шпагите си в земята и започнаха да наблюдават с най-голямо внимание главните действащи лица на сцената.

Мержи беше храбър и хладнокръвен. Познаваше доста добре правилата на фехтовката, а физически превъзхождаше Коменж, който, изглежда, се чувствуваше уморен от бурно прекараната нощ. Известно време Бернар се ограничаваше да парира извънредно предпазливо и нападаше само когато Коменж се придвижваше много напред, като насочваше върха на шпагата си към лицето му, а с дагата бранеше гърдите си. Тази неочаквана съпротива раздразни Коменж. Той пребледня. У такъв храбрец бледнината показва само силен гняв. Той яростно удвои атаките си. При един удар повдигна с изумителна ловкост шпагата на Мержи и неминуемо щеше да го пронизе, ако не бе му попречило едно обстоятелство, което се оказа истинско чудо и което отклони удара: върхът на шпагата му срещна гладката повърхност на златния медальон, хлъзна се и се отклони. Вместо да пробие гърдите, шпагата разкъса само кожата и като мина успоредно на петото ребро, излезе на три пръста оттам, където беше влязла. Преди още Коменж да успее да измъкне оръжието си, Мержи замахна с дагата и я заби с такава сила в главата му, че сам загуби равновесие и падна. Коменж се строполи върху него: секундантите помислиха, че и двамата са мъртви.

Мержи тозчас скочи на крака и първото му движение бе да вдигне изпуснатата при падането шпага. Коменж не мърдаше. Бевил го повдигна. Лицето на Коменж плуваше в кръв. След като го избърса с кърпата си, Бевил видя, че дагата бе минала през окото. Приятелят му бе мъртъв, тъй като вероятно стоманата бе стигнала до мозъка.

Мержи гледаше трупа с невиждащи очи.

— Ти си ранен, Бернар — извика капитанът и се спусна към брат си.

— Ранен ли? — попита Мержи. Едва тогава забеляза окървавената си риза.

— Дребна работа. Шпагата се е хлъзнала. — Капитанът избърса кръвта със своята кърпичка и поиска кърпата на Бевил, за да превърже раната. Бевил пусна трупа на тревата и веднага му я подаде заедно с кърпата на Коменж, която извади от неговата дреха.

— Боже помози! Ама че удар! Каква ръка имате, приятелю! Дяволска работа! Какво ще кажат всички господа „пристрастени“ в Париж, ако от провинцията им идват такива храбреци като вас? Кажете ми, моля ви се, колко дуела сте имали досега?

— Уви! — отговори Мержи. — Това е първият. Но, за бога, защо не помогнете на вашия приятел?

— Каква ти помощ! Вие така го наредихте, че той вече няма нужда от нищо. Острието е проникнало чак до мозъка и ударът е бил толкова уверен и толкова силен, че... Погледнете веждите и бузата му — щитът на дагата се е отпечатаал върху тях като на восък.

Мержи се разтрепери. Едри сълзи се зарониха по бузите му.

Бевил вдигна дагата и заразглежда внимателно нарезите ѝ, изпълнени с кръв.

— Хубава свещ трябва да запали малкият брат на Коменж на това оръжие. Ей тая чудна дага го прави наследник на огромно състояние.

— Да си вървим... Отведи ме оттук — промълви Мержи с отпаднал глас и улови брат си под ръка.

— Не се измъчвай — каза Жорж, като му помагаше да облече дрехата си. — В края на краищата тоя мъртвец не заслужава особено съжаление.

— Бедни Коменж! — възкликна Бевил. — Само като си помисля, че падна убит от един начинаещ, ти, който си се бил сто пъти досега! Бедни Коменж!

Така завърши надгробното му слово.

И като хвърли последен поглед върху покойния си приятел, Бевил съзря часовника му, който по тогавашния обичай висеше на шията му.

— Фу, дяволе! — рече баронът. — Нямах вече нужда да знаеш колко е часът. — И той свали часовника и го тури в джоба си,

разсъждавайки гласно, че братът на Коменж и без това ще бъде много богат, а пък на него му се иска да запази някакъв спомен от приятеля си.

И тъй като двамата братя се отдалечаваха, Бевил им викна, бързайки да навлече дрехата си:

— Чакайте ме! Ей, господин дьо Мержи, забравихте си дагата! Гледайте да не я загубите.

Той избърса острието на дагата в ризата на мъртвия и изтича да настигне младия дуелист.

— Утешете се, драги — говореше баронът, като влизаше в лодката. — Не правете такава жална физиономия. Послушайте ме, вместо да се вайкате, идете при любовницата си още днес, преди да си отидете у дома, и се потрудете така, че след девет месеца да върнете на републиката един гражданин в замяна на този, който ѝ отнехте. По такъв начин светът нищо няма да загуби по ваша вина. Давай, лодкарю, греби, ако искаш да спечелиш една пистола. Идат насам хора с алебарди. Това са стражари от кулата Нел, а ние не искаме да имаме работа с тях.

[1] Защото един от нас трябва да предаде богу дух, преди да сме побягнали от полесражението. — Дуел между Стюърт и Уъртън. — Б.пр. ↑

XII

БЯЛАТА МАГИЯ

Cette nuit j'ai songe de poisson mort et d'œufs casses, et j'ai appris du seigneur Anaxarque que les œufs casses et le poisson mort signifient malencontre.

Molière — „Les Amants
magnifiques“^[1]

Въоръжените с алебарди мъже бяха едно отделение войници от нощната стража. Те се навъртаха постоянно около Пре-о-Клер, за да могат да се намесят в свадите, които най-често се решаваха на това класическо място за дуели. Както обикновено, войниците се движеха твърде бавно и гледаха да пристигнат на мястото, когато всичко бъде свършено. Действително опитите им да въдворят мир се посрещаха в повечето случаи твърде зле. Колко пъти настървените противници прекъсваха смъртния двубой и дружно нападаха стражата, която се опитваше да ги раздели! Ето защо задачата на патрула се ограничаваше обикновено до това — да даде помощ на ранените или да вдигне труповете. Този път на стрелците предстоеше да изпълнят само второто задължение и те се справиха с него по обичая си — тоест след като грижливо изпразниха джобовете на нещастния Коменж, си поделиха дрехите му.

— Драги приятелю — обърна се Бевил към Мержи, — моят съвет е да ви заведат колкото е възможно по-тайно при хирурга Амброаз Паре — от него по-опитен да зашива рани и да намества счупени кости няма. По-голям еретик е от самия Калвин, но тъй добре си знае работата, че и най-ревностните католици търсят помощ от него. Единствено само маркиза дьо Боасиер не пожела да дължи живота си на един хугенот и храбро предпочете да умре. Обзалагам се на десет пистола, че тя сега е в рая.

— Раната е незначителна — каза Жорж. — След три дни ще зарасне. Но Коменж има роднини в Париж и аз се опасявам, че те ще вземат неговата смърт твърде присърце.

— А, да, има майка, която от благоприличие ще се сметне задължена да преследва нашия приятел. Ами! Като кажеш на Шатийон да поиска милост за него, кралят веднага ще я даде: мек е като восък в ръцете на Адмирала.

— Бих искал, ако е възможно, Адмирала да не узнае за това, което стана — намеси се тогава Мержи с отпаднал глас.

— Че защо? Да не мислите, че старата бяла брада ще се разсърди, като научи как един протестант е изпратил на бърза ръка един католик на другия свят!

Мержи отговори с дълбока въздишка.

— Коменж беше твърде известен в двора, така че смъртта му непременно ще вдигне шум — рече капитанът. — Но ти изпълни своя благороднически дълг и излезе с чест от цялата тази история. Отдавна не съм бил на посещение при стария Шатийон и ето случай да възобновя познанството си с него.

— Тъй като все пак няколко часа, прекарани в затвора, никога не са приятни — поде Бевил, — ще заведе брат ти в една къща, където никой няма да се сети да го търси. Там ще бъде напълно спокоен, докато се уреди неговият въпрос. Защото в манастир едва ли ще го приемат, нали е еретик.

— Благодаря ви за предложението, господине — каза Мержи, — но не го приемам, защото бих могъл да ви изложа.

— Никак, никак, скъпи приятелю. Та нима човек не бива да стори нещо за приятелите си? Къщата, в която ще ви настаня, е на един мой братовчед. Той сега не е в Париж. Остави я на мое разположение. Пуснал съм дори едно лице да живее там — то ще се грижи за вас: това е една старица, твърде полезна на нас, младежите, а и на мене ми е много предана. Разбира от медицина, от магии, от астрономия. С какво ли не се занимава! Но най-голям талант има да посредничи за любовни срещи. Да пукна, ако не отиде да занесе любовно писъмце дори на кралицата, стига само да я помоля за това.

— Е добре — заключи капитанът, — щом хирургът Амброаз го превърже, веднага ще го отведем в тази къща.

Разговаряйки така, те стигнаха до десния бряг на Сена. Качиха с доста голям труд Мержи на кон и го отведоха у прочутия хирург, а оттам в една усамотена къща в предградието Сент-Антоан. Оставиха го чак вечерта на грижите на старата жена, настанен в удобно легло.

Когато човек убие някого и това е първото му убийство, отначало се измъчва, особено при приближаването на нощта, като си спомня и представя последните конвулсии на умирация. Духът му е до такава степен обзет от черни мисли, че с голяма мъка участва дори в най-обикновения разговор — уморява се и се отегчава; от друга страна, изпитва страх от самотата, защото тогава потискащите мисли придобиват още по-голяма сила. Въпреки честите посещения на Бевил и на капитана през първите дни след дуела Мержи не можеше да си намери място от скръб. Силна треска, причинена от раната, отнемаше нощем съня му и тогава се чувствуваше най-нещастен. Единствено надеждата, че госпожа дьо Тюржи се е възхитила от смелостта му и сега мисли за него, му доставяше малко утеха, но не и облекчение.

Къщата се надигаше сред обрасла с дървета градина и една юлска нощ Мержи, измъчен от задушната горещина, пожела да излезе от стаята си, за да се разходи и подиша чист въздух. Наметна плаща си и понечи да отвори вратата, но тя се оказа заключена отвън. Помисли, че старицата е направила това от разсеяност и тъй като нейната стая беше далеч от неговата, а в този късен нощен час тя сигурно бе заспала дълбоко, той разсъди, че е безполезно да я вика. При това прозорецът му не беше много високо, а долу земята беше мека, наскоро разкопана. В миг се озова сред дърветата. Облаци покриваха небето: нито една звезда „не показваше върха на нослето си“ и само от време на време лек полъх с мъка пробиваше горещия, натежал въздух.

Часът беше около два след полунощ, навред цареше дълбока тишина.

Известно време Мержи се разхожда, отдаден на мечти. Изведнъж на външната врата се почука. Ударите на чукчето бяха слаби и някак тайнствени, сякаш този, който чукаше, разчиташе, че някой слухти зад вратата — ще го чуе и ще отвори. Посещение в толкова усамотена къща в този късен час беше нещо твърде необикновено. Мержи застана неподвижно в един тъмен ъгъл на градината, откъдето можеше незабелязано да наблюдава всичко. От къщата тутакси излезе една

жена е потаен фенер в ръка — без съмнение старицата. Тя отвори и някой влезе, загърнат в широка черна наметка с качулка.

Любопитството на Бернар силно се възбуди. Доколкото можеше да разбере по фигурата и по дрехите, влязлото лице беше жена. Старицата я поздрави с дълбок поклон, а гостенката с черната наметка едва кимна с глава. Затова пък пъкна в ръката ѝ нещо, на което старицата, изглежда, много се зарадва. От ясения метален звук и от бързината, с която се наведе и започна да търси по земята, Мержи окончателно се убеди, че бе получила пари. Тя тръгна напред, прикривайки фенера, и поведе новодошлата навътре в двора. В дъното на градината имаше нещо като беседка, образувана от липи и плътни като стена габърови храсти, в която се влизаше през два отвора, точно през две арки. В средата бе поставена малка каменна маса. Там влязоха двете жени. Задържайки дъха си, Мержи ги последва безшумно и застана зад живия плет, откъдето можеше добре да чува и да вижда, доколкото му позволяваше оскъдната светлина.

Отначало старата запали нещо, което веднага пламна в мангала, сложен на масата, и разля бледа синкава светлина, сякаш гореше спирт, примесен със сол. После тя сигурно загаси фенера или го покри с нещо, тъй че при трептящата светлина на мангала Мержи трудно би могъл да познае новодошлата дори да не беше забулена с воал и качулка. Старицата той веднага позна по ръста и по движенията, само че сега лицето ѝ беше намазано с тъмна боя, та под бялата забрадка изглеждаше като бронзово. На масата имаше някакви странни предмети, трудно доловими в мрака. Те, изглежда, бяха наредени по особен начин и му се стори, че това са плодове, кости и окървавени парцали. Сред тези отвратителни дрипи бе поставена малка мъжка фигурка от восък, не по-висока от две педи.

— И така, Камий — произнесе полугласно забулената дама, — ти казваш, че е по-добре, нали?

Тези глас накара Мержи да трепне.

— Малко по-добре, госпожо — отговори старицата, — и то благодарение на нашето изкуство. Но с тези дрипи и с толкова малко кръв по компресите не можех да направя нищо повече.

— А какво казва Амброаз Паре?

— Тоя невежа ли? Няма значение какво казва! Аз ви уверявам, че раната е дълбока, опасна, страхотна и може да се излекува само с

магия. Но трябва често да се принасят жертви на земните и небесните духове... А за да се принасят жертви...

Дамата веднага разбра.

— Ако оздравее — каза тя, — ще получиш двойно повече от това, което току-що ти дадох.

— Живейте с надежда и разчитайте на мен.

— О, Камий, ами ако умре?

— Не бойте се! Духовете са благосклонни, звездите ни закрилят, а черният овен, дето го принесохме в жертва напоследък, умилюстиви лукавия.

— Нося ти нещо, с което се снабдих много трудно. Наредих да го откупят от стрелците, които са ограбили трупа.

Тя измъкна изпод наметката си някакъв предмет и Мержи видя как светна острието на една шпага. Старицата взе шпагата и я доближи до огъня, за да я разгледа.

— Слава богу, острието е кърваво и ръждясало! Да, кръвта му сякаш е от китайски дракон, следите по стоманата не могат да се изчистят с нищо.

Тя продължаваше да разглежда острието, а в това време забулената дама показваше признаци на необикновено вълнение.

— Гледай, Камий, кръвта е чак до дръжката. Може би ударът е бил смъртоносен.

— Тази кръв не е от сърцето. Той ще оздравее.

— Ще оздравее, нали?

— Да, но ще заболее от неизлечима болест.

— Каква болест?

— От любов.

— О, Камий, вярно ли казваш?

— Е, кога не съм казвала истината? Кога моите предсказания не са се сбъждали? Не ви ли предсказах, че той ще излезе победител в дуела? Не ви ли предсказах, че духовете ще се бият за него? Не зарових ли на самото място една черна кокошка и шпага, благословена от свещеник?

— Да, така е.

— А вие самата не прободохте ли изображението на неговия противник право в сърцето, за да насочите правилно ръката на човека, за когото аз вложих цялото си умение?

— Да, Камий, аз прободох изображението на Коменж право в сърцето, но казват, че той бил сразен от удар в главата.

— Вярно, дагата се е забила в главата, но щом е умрял, значи, кръвта в сърцето му се е съсирила.

Дамата сякаш беше смазана от силата на този аргумент. Тя млъкна. Старицата поливаше острието на шпагата с масло и балсам и я обвиваше грижливо в платнени ленти.

— Виждате ли, госпожо, това скорпионово масло, с което търкам шпагата, ще се пренесе в раната на младия човек по симпатия. Той сега чувства действието на този африкански балсам, сякаш аз лично го изливам в раната му, и ако ми хрумне да сложа върха на сабята в огъня, горкият болен веднага ще усети болка, като че жив го горят.

— О, недей!

— Една вечер седях до огъня и търках с балсам една шпага. Искях да излекувам младия благородник, комуто бяха разцепили главата на две места със същата тая шпага. Както съм работила, тъй съм заспала. По едно време някой чука на вратата — прислужникът на болния. Господарят му умираше от болки; когато го оставил, сякаш бил турен на жарава. А знаете ли какво бе станало? Сабята се хлъзнала, без да я усетя, и острието ѝ попаднало в жарта. Издърпах я незабавно и казах на прислужника, че когато се върне, ще намери господаря си съвсем добре. И наистина аз веднага потопих сабята в леденостудена вода, примесена с разни билки, и отидох да видя моя болен. Още от вратата той ми вика: „Ах, драга Камий, колко съм добре сега! Струва ми се, че съм в хладна баня, а преди малко се печех на скара като свети Лаврентий.“

Старицата бе увила вече сабята и изглеждаше доволна.

— Хубаво стана. Сега съм сигурна, че той ще оздравее, а вие вече можете да почнете последния обред.

Тя хвърли на няколко пъти в огъня по една щипка от някакъв благоуханен пращец и произнесе непонятни слова, кръстейки се непрекъснато. Тогава дамата взе с трепереща ръка восъчната фигура и като я държеше над мангала, с възмущение в гласа заговори:

— „Както този восък се разтапя и изгаря от жарта на мангала, нека така и сърцето ти, о, Бернар дьо Мержи, да се разнежи и да изгори от любов към мен.“

— Добре. А сега вземете тази зелена свещ. Тя е излята в полунощен час според правилата на изкуството. Запалете я утре пред образа на света Богородица.

— Непременно. Но въпреки всичките ти обещания ужасно се безпокоя. Вчера го сънувах умрял.

— На коя страна бяхте легнали — на лявата или на дясната?

— На... на коя страна човек сънува сънища, които се сбъдват!

— Кажете ми най-напред на коя страна спите. Виждам, ще ви се да се самоизмамите, да чуете това, което ви се иска.

— Спя винаги на дясната страна.

— Успокойте се, вашият сън показва само щастие.

— Дай боже! Но той ми се присъни съвсем блед, окървавен, обвит в плащаница.

При тези думи дамата обърна глава и видя Мержи, застанал до единия вход на беседката. Тя нададе такъв пронизителен вик от изненада, че дори и Мержи се уплаши. Било нарочно, било по невнимание, старицата катурна мангала, ярък пламък лумна чак до върха на липите и за миг заслепи Бернар. Двете жени мигновено се измъкнаха през другия отвор. Щом съгледа в мрака изхода на живия плет, момъкът хукна подире им, но още при първите стъпки се спъна в нещо и едва не падна. Той разпозна сабята, на която дължеше своето излекуване. Докато я отмахне и се ориентира отново, минаха няколко секунди. Когато навлезе в една широка и права алея и помнели, че сега вече лесно ще настигне бегълките, чу как хлопна пътната врата. Беше ги изтървал.

С известно чувство на огорчение и гняв, задето е оставил да му се изплъзне такава прекрасна плячка, той се върна в стаята си пипнешком и се хвърли на леглото. Всички мрачни мисли изчезнаха от главата му, а угризенията, доколкото ги имаше, или безпокойствата, които сегашното положение му създаваше, се изпариха като по чудо. Мислеше само за щастието да обича най-хубавата жена на Париж и да е обичан от нея, защото не се съмняваше, че забулената дама беше госпожа дьо Тюржи. Той заспа малко след изгрев-слънце и се събуди късно следобед. На възглавницата до главата си намери едно подпечатано писмо, оставено там, без той да усети. Отвори го и прочете следните думи:

Рицарю, честта на една дама зависи от това дали ще запазите тайната.

Няколко минути по-късно влезе старата жена и му донесе бульон. Този ден като никога на кръста ѝ висеше едрозърнеста броеница. Лицето ѝ беше грижливо измито и не приличаше вече на бронз, а на опушен пергамент. Тя пристъпваше бавно, с наведени очи, като човек, който се страхува да не би видът на земните неща да го откъсне от набожното съзерцание.

Мержи сметна, че ще прояви най-достойно исканата в тайнственото писъмце добродетел, като се осведоми най-напред какво именно трябва да скрие от хората. Затова, сърбайки бульона, той спря старата жена точно когато тя излизаше:

— Защо не ми казахте, че се наричате Камий?...

— Камий ли?... Аз се казвам Марта, милостиви господине... Марта Микели — поясни старицата, като се преструваше на изненадана от въпроса.

— Добре, добре! Така да бъде. Хората ви наричат Марта, но духовете ви познават под името Камий.

— Какви духове... Исусе Христе! Какво искате да кажете?

И тя широко се прекръсти.

— Хайде, без преструвки. На никого нищо няма да кажа, всичко ще остане между нас. Коя е дамата, която се безпокои толкова за моето здраве?

— Коя дама?

— Стига! Не повтаряйте думите ми, а говорете открито. Честна благородническа дума! Няма да ви издам.

— Наистина, милостиви господине, не разбирам за какво говорите.

Като я гледаше как се прави на учудена и как слага ръка на сърцето си, Мержи не можа да се въздържи и се засмя. Той извади една златна монета от кесията, закачена до главата му, и я подаде на старицата.

— Вземете, добра ми Камий, вие толкова се грижите за мен, толкова старателно търкате сабите със скорпионов балсам, за да ме излекувате, че наистина отдавна трябваше да ви направя подарък.

— Уви, наистина нищо не разбирам от това, което казвате, благородни господине.

— По дяволите! Марта ли сте или Камий, не зная, но не ме ядосвайте и отговаряйте! Коя е тази дама, за която нощес правихте всичките тези чародейства?

— Господи Исусе, той се разсърди... Дали не започва да бълнува?

Загубил търпение, Мержи грабна възглавницата и я запрати по главата на старицата, но тя смирено я сложи отново на леглото и вдигна от земята изтърколената златна монета. В този момент влезе капитанът и я освободи от опасния разпит, който би могъл да свърши твърде неприятно за нея.

[1] Тази нощ сънувах умряла риба и разбити яйца, а господин Анаксарк ми каза, че разбити яйца и умряла риба означават нещастие. — Молиер — „Великолепните любовници“ — Б.пр. ↑

XIII КЛЕВЕТАТА

King Henry IV
Thou dost belie him, Percy, thou dost belie
him.

Shakespeare — „King
Henry IV“^[1]

Тази сутрин Жорж бе ходил при Адмирала да му говори за брат си. Разказал му бе с две думи каква е работата.

Докато го слушаше, Адмирала дъвчеше зъбочистката си — признак, че проявява нетърпение.

— Познавам случая — рече той — и не разбирам защо ми разказвате неща, станали вече известни на всички.

— Позволих си да ви безпокоя, господин Адмирал, само защото зная благосклонното внимание, което проявявате към нашето семейство, и смея да се надявам, че ще благоволите да се застъпите за моя брат пред краля. Вашето влияние пред негово величество...

— Моето влияние, ако го имам — живо го прекъсна Адмирала, — се дължи на това, че аз се обръщам към негово величество само със законни искания.

Произнасяйки думите „негово величество“, той почтително свали шапка.

— Обстоятелството, което принуждава брат ми да потърси вашата отзивчивост, стана, уви, в наше време твърде разпространено явление. Миналата година кралят подписа над хиляда и петстотин указа за опрощаване. Противникът на Бернар сам често се е ползувал от кралската милост.

— Вашият брат е отправил поканата за дуела. Може би той само се е поддал на лоши съвети и аз бих желал това да е така.

Като произнасяше тези думи, Адмирала не сваляше очи от капитана.

— Аз направих усилие да предотвратя пагубните последици за тази свада, но вие знаете, че господин дьо Коменж беше човек, който не признаваше друго удовлетворение, освен даденото със сабя. Честта на един благородник и мнението на дамите направиха...

— Аха, ето какво внушавате на младия човек! Сигурно искате да направите от него пристрастен дуелист? О, колко би страдал баща му, ако научи, че неговият син пренебрегва съветите му! Боже господи! Не са минали и две години, откакто утихна гражданската война, а ето че тези хора забравиха вече проляната от самите тях кръв. Малко им е, та трябва всеки ден французи да колят французи!

— Ако знаех, господине, че моята молба ще ви бъде неприятна...

— Слушайте, господин дьо Мержи, аз бих могъл като християнин да потисна чувствата си и да извиня предизвикателството на вашия брат, но както се мълви, поведението му в дуела не било...

— Какво искате да кажете, господин Адмирал?

— Че двубоят не се е състоял по правилата, не така, както е прието сред френските благородници.

— А кой е посмял да разпространява такава подла клевета? — извика Жорж и очите му гневно блеснаха.

— Успокойте се. Не ще можете да поискате удовлетворение, защото не сме започнали още да викаме жените на дуел... Майката на Коменж е съобщила на краля подробности, които не говорят никак добре за честта на вашия брат. Те обясняват по какъв начин един толкова опасен дуелист е могъл да падне тъй лесно под ударите на едно момче, едва излязло от бащина опека.

— Майчината скръб е велика и свещена скръб! Чудно ли е, че тя не е могла да види истината, когато очите ѝ са още пълни със сълзи? Лаская се от надеждата, че вие, господин Адмирал, ще съдите за брат ми не от разказа на госпожа дьо Коменж.

Колини сякаш се разколеба и гласът му загуби малко от предишната язвителна насмешка.

— Но вие не можете да отречете, че Бевил, секундантът на Коменж, е ваш близък приятел.

— Познавам го отдавна и дори съм му задължен. Но и Коменж беше близък с него. Впрочем Коменж го избра за свой секундант. Най-сетне храбростта и честта на Бевил го поставят във всякакво подозрение във вероломство.

Адмирала сви устни в знак на дълбоко презрение.

— Бевил и чест! — повдигна рамене той. — Безбожник! Човек, потънал в разврат!

— Да, да, Бевил е човек на честта! — твърдо заяви капитанът. — Но защо да спорим? Нали и аз бях на дуела? Та няма вие, господин Адмирал, ще поставите под въпрос нашата чест и ще ни обвинявате в убийство?

В гласа му се долавяше нещо като заплаха. Колини не разбра или пък отмина с презрение намека за убийството на херцог Франсоа дьо Гиз, което католишката омраза му приписваше. Лицето му беше спокойно и неподвижно.

— Господин дьо Мержи — заговори той хладно и пренебрежително, — човек, който се е отрекъл от религията си, няма вече право да говори за чест, защото никой не ще му повярва.

Лицето на капитана пламна, после побледня като на мъртвец. Сигурно за да не се поддаде на съблазънта да удари един старец, той отстъпи две крачки назад.

— Господине — извика той, — вашата възраст и вашият ранг ви позволяват да обиждате безнаказано един беден благородник, да хулите това, което е най-ценно за него. Но умолявам ви, заповядайте на един или на неколцина от вашите приближени да повторят вашите думи. Кълна се в бога, че ще ги накарам да ги глътнат тъй, че да се задушат.

— Вероятно така постъпват господа „пристрастените“. Аз не се придържам към техните обичаи и ще изгоня моите приближени, ако им подражават.

При тези думи той обърна гръб. Жорж с буря в душата излезе от двореца Шатийон, метна се на коня и сякаш за да облекчи яростта си, пусна в див галоп бедното животно, като непрекъснато го пришпорваше. Летеше така неудържимо, че неведнъж щеше да премаже мирни пешеходци и за голямо щастие не срещна по пътя си нито един от „пристрастените“, защото, както беше разярен, сигурно нямаше да изтърве случая да извади шпагата. Чак когато стигна до

Венсен, кръвта му започна да се успокоява. Той дръпна юздата и подкара към Париж своя окървавен и потънал в пот кон.

— Бедни друже — каза той с горчива усмивка, — теб наказах заради обидата, която ми нанесоха!

После погали невинната си жертва по врата и яздейки бавно, пристигна у брат си. Уведоми го само, че Адмирала отказал да се застъпи за него, а подробностите на техния разговор премълча.

Малко по-късно обаче в стаята се втурна Бевил и се хвърли на врата на Мержи.

— Поздравявам ви, драги — извика той, — ето вашето помилване, получих го благодарение застъпничеството на кралицата.

Мержи остана по-малко изненадан от брат си. В себе си той смяташе, че дължи тази милост на забулената дама, сиреч на графиня дьо Тюржи.

[1] Крал Хенри IV: Излъга го, Пърси, излъга го! — Шекспир — „Крал Хенри IV“. — Б.пр. ↑

XIV СРЕЩАТА

*Madame va venir dans cette salle basse,
Et d'un mot d'entretien vous demande la
grace.*

Molière —
„Tartufe“^[1]

Мержи се върна да живее при брат си. Той отиде да изкаже своята благодарност на кралицата — майка и по този случай отново се появи в двора. Щом влезе в Лувъра, забеляза, че бе един вид наследил уважението, с което се ползуваше Коменж. Хора, които познаваше само по външен вид, го поздравяваха свойски и почтително. Разговаряйки с него, мъжете зле прикриваха своята завист зад прекалената любезност, жените го поглеждаха крадешком и дори го задяваха, защото по онова време репутацията на дуелист беше най-сигурното средство да се стигне до женското сърце. Трима или четирима убити на дуел заместваха хубост, богатство, ум. С една реч, щом нашият герой се появеше в преддверието на Лувъра, чуваше как шепнат около него: „Ето го младия Мержи, който уби Коменж. Колко е млад! Каква грациозна походка! Какъв хубавец! Как юнашки е засукал мустаци! Коя ли е любимата му?“

А Мержи напразно търсеше в тълпата сините очи и черните вежди на госпожа дьо Тюржи. Ходи дори в къщата ѝ, но му казаха, че скоро след смъртта на Коменж тя заминала за едно от своите имения, разположено на около двадесет левги от Париж. Ако трябваше да се вярва на злите езици, болката, причинена от смъртта на нейния поклонник, я била накарала да се оттегли от светския живот, за да се отдаде спокойно на своята скръб.

Една сутрин, докато капитанът си почиваше на кушетката и в очакване на закуската четеше „Преужасният живот на Пантагрюел“, а брат му вземаше урок по китара от сеньор Уберто Винибела, прислужникът доложи на Бернар, че долу в салона го чака една спретната старица, която с тайнствен вид заявила, че иска да говори с него. Той слезе незабавно и получи от почернелите ръце на една стара жена, която не беше нито Марта, нито Камий, едно напарфюмирано писмо, подпечатано с широк печат от зелен восък върху златен шнур. На восъка вместо герб се виждаше един амур с пръст на уста и следния кастилски девиз: „Callad“^[2]. Бернар отвори писмото — там имаше само един-единствен ред на испански, който той трудно разбра: „Esta noche, una dama espera a V. M.“^[3]

— Кой ви даде това писмо? — попита Мержи.

— Една дама.

— Как се нарича?

— Не зная. Каза, че е испанка.

— Откъде ме познава?

Старата жена повдигна рамене.

— Сигурно вашата слава на галантен кавалер ви е докарала тази неприятна история — рече тя насмешливо. — Но отговорете, ще дойдете ли?

— Къде трябва да отида?

— Бъдете тази вечер в осем часа и половина в църквата „Сен-Жермен-л’Оксроа“, от дясната страна.

— Значи, в църквата ще се видя с дамата?

— Не, там ще дойде човек да ви вземе, за да ви отведе при нея. Но не казвайте никому нищо и елате сам.

— Добре.

— Обещавате ли?

— Давам ви дума.

— Тогава сбогом. Не тръгвайте след мене.

Жената направи дълбок поклон и без да се бави, излезе.

— Е! Какво искаше от тебе тази почтена сводница? — попита капитанът, когато брат му се върна горе и учителят по китара си отиде.

— О, нищо! — отговори Мержи с безразличен вид, като разглеждаше извънредно внимателно мадоната, за която споменахме по-горе.

— Хайде, хайде, не крий от мен. Може би ще трябва да те придружа на тази среща, да пазя улицата и да посрещам ревнивците със сабя в ръка?

— Казах ти, че няма нищо.

— Твоя работа. Запази тайната си, щом искаш. Но обзалагам се, че ти се иска да ми я повериш, както и на мен ми се иска да я чуя.

Мержи дръпна разсеяно струните на китарата.

— Впрочем, Жорж, тази вечер не ще мога да дойда на вечерята у дъо Водрьой.

— Аха! Значи, тази вечер е срещата? Хубавичка ли е? Дворцова дама? Богата гражданка? Или може би търговка?

— Право да ти кажа, не зная. Ще ме представят на някаква дама... която не била отгук... Но на коя... това не зная.

— Но знаеш поне къде ще се срещнеш с нея, нали?

Бернар показва писмото и повтори това, което старицата бе му казала.

— Почеркът е подправен — каза капитанът — и аз не зная какво да мисля за всички тези предпазни мерки.

— Сигурно е някоя знатна дама, Жорж.

— Виж ги ти нашите младежи! При най-малкия повод си въобразяват, че най-богатите дами ще се хвърлят на врата им.

— Помириши как благоухае писъмцето.

— Е, какво значи това според теб?

Изведнъж лицето на капитана потъмня — мрачно предположение прониза мисълта му.

— Роднините на Коменж са злопаметни — каза той. — Може би с това писмо искат да те привлекат в някое затънтено място и да те накарат да заплатиш скъпо удара, който ги направи наследници.

— И таз добра! Що за мисъл!

— Не за първи път любовта се използва за отмъщение. Нали си чел библията. Спомни си как Далила предаде Самсон.

— Трябва да съм голям страхливец, та заради такова невероятно предположение да изпусна една среща, която сигурно ще бъде прелестна! Представяш ли си, испанка!...

— Иди поне добре въоръжен. Ако искаш, ще заповядам на двама прислужници да те придружат.

— Хайде де! Та целият град ли ще става свидетел на любовните ми срещи?

— Така е днес. Колко пъти съм виждал моя добър приятел Д'Арделе да отива при любовницата си с ризница на гърба и два пищова на колана!... А подире му вървят четирима войници от неговия отряд, всеки със заредена аркебуза. Ти още не познаваш Париж, моето момче, повярвай ми, повечко предпазливост никога не вреди. А от ризницата лесно можеш да се освободиш, щом почне да ти пречи.

— Не се тревожа никак. Ако роднините на Коменж искат да ми отмъстят, лесно могат да ме нападнат нощем на улицата.

— Както и да е, ще те пусна при условие, че си вземеш пищовите.

— Боже господи! Нали хората ще се подиграват с мене.

— И още нещо. Трябва добре да се навечеряш, да изядеш две яребици и повечко пастет от петльови гребени, за да не посрамиш тази вечер рода дьо Мержи.

Бернар се оттегли в стаята си, където най-малко четири часа си къдри и вчесва косата, парфюмира се и дълго обмисля красивите фрази, които се готвеше да каже на хубавата непозната.

Оставям читателят да се досети колко точен бе младият човек на срещата. Повече от половин час се разхожда из църквата. Три пъти вече бе преброил свещите, колоните и ex-voto^[4], когато една стара жена, цялата увита в кафява наметка с качулка, го улови за ръкава и без да продума, го изведе на улицата. След като свърнаха из няколко улици, жената все така мълчаливо го отведе в една тясна и на пръв поглед необитаема уличка. Спря се в дъното пред ниска островърха вратичка, извади ключ от джоба си и отвори. Влезе първа, а Мержи я последва, като се държеше в тъмнината за наметката ѝ. После чу как зад него щракнаха тежки ключалки. Водачката го предупреди шепнешком, че сега пред него има стълба с двадесет и седем стъпала. Стълбата беше тясна, стъпалата неравни и разнебитени, така че той на няколко пъти едва не падна. Най-после след двадесет и седмото стъпало стигнаха до някаква площадка; старицата отвори една врата и силна светлина заслепи за миг Мержи. Той влезе в стая, много по-изящно наредена, отколкото външният вид на къщата позволяваше да се допусне.

Стените бяха покрити с тапети на цветя, малко овехтели наистина, но все още твърде чисти. Сред стаята видях маса, осветена от две розови восъчни свещи и отрупана с най-различни плодове, сладкиши, кристални чаши и стъкленици, пълни, изглежда, с разнообразни вина. Двете големи кресла, поставени от двете страни на масата, сякаш очакваха сътрапезниците. В една ниша, полузатворена от копринени завеси, се криеше богато украсено легло, покрито с тъмночервена коприна. От няколко кадилници струеше и се разпръскваше из стаята благовоние.

Старата жена свали качулката си, а Мержи — плаща си. Той веднага позна пратеницата с писмото.

— Света Богородице! — възкликна старицата, като съгледа пищовите и шпагата на Мержи. — Какво, да не се каните да сечете великани? Тук, млади благороднико, няма да стане нужда да размахвате сабята.

— Ще ми се да вярвам, но може да се случи да дойдат или братя, или някой разгневен съпруг и да смутят нашия разговор, та ще трябва да им хвърля малко прах в очите.

— Не се бойте от подобно нещо, а кажете как намирате тази стая.

— Много хубава, няма спор, но все пак ще ми бъде скучно, ако трябва да стоя сам.

— Ей сега ще дойдат да ви правят компания. Най-напред обаче трябва да обещаете нещо.

— Какво?

— Ако сте католик, сложете ръка на това разпятие (и тя взе едно разпятие от шкафа), ако сте хугенот, закълнете се в Калвин... в Лютер, във всичките ваши богове...

— Но за какво трябва да се кълна? — прекъсна я кой, като се засмя.

— Закълнете се, че няма да се мъчите да познаете дамата, която ще дойде тук.

— Много строго условие.

— Чувайте, закълнете се или ще ви изведе на улицата.

— Добре, давам честна дума. Тя струва повече, отколкото смешните клетви, които ми предлагате.

— Ха така. А сега чакайте търпеливо. Яжте, пийте, каквото искате. След малко ще дойде испанката.

Тя взе наметката си и излезе, като затвори вратата и превъртя два пъти ключа.

Мержи се отпусна в едно кресло. Сърцето му блъскаше. Той изпитваше силно вълнение, много прилично на онова, което бе изпитал няколко дни по-рано в Пре-о-Клер при срещата с противника си.

В къщата цареше дълбока тишина. Измина един убийствен четвърт час, през което време във въображението му се явяваше ту Венера, която слиза от тапетите по стените и се хвърля в обятията му, ту графиня дьо Тюржи в ловен тоалет, после някоя принцеса с кралска кръв, сетне банда убийци и най-накрая — най-страшното видение — влюбена старица.

Изведнъж ключът се превъртя бързо в ключалката, макар че преди това Бернар не бе доловил ни най-малък шум от нечие пристигане в къщата. Вратата се отвори и затвори сякаш от само себе си и една жена с маска влезе в стаята.

Тя беше висока и стройна. Роклята, пристегната в кръста, подчертаваше красивия ѝ стан, но нито малкото краче, обуто в пантофка от бяло кадифе, нито тънката ръка, скрита за нещастие във везана ръкавица, издаваха точната възраст на непознатата. Само нещо неуловимо, може би някакво магнитно влияние или, ако щете, предчувствие даваше основание да се вярва, че тя няма повече от двадесет и пет години. Облеклото ѝ беше богато, изящно, но същевременно просто.

Мержи скочи и застана на едно коляно пред нея. Дамата пристъпи една крачка и каза ласкаво:

— Dios os guarde, caballero. Sea V. M. el bien venido.^[5]

Мержи се сепна изненадано.

— Habla V. M. Espanol?^[6]

Мержи не говореше испански и едва разбираше този език.

Дамата сякаш остана неприятно изненадана от това. Тя седна в едно от креслата, до което я отведе Мержи, и му направи знак да седне в другото. Тогава заговори на френски, но с чужд акцент, който понякога биваше твърде подчертан и сякаш преднамерен, а понякога изчезваше напълно.

— Господине, вашата удивителна храброст ме накара да забравя присъщата за нашия пол въздържаност. Пожелах да видя един съвършен рицар и ето че го намирам точно такъв, какъвто мълвата го представя.

Мержи пламна от смущение и се поклони.

— Нима ще бъдете тъй жестока, госпожо, и няма да свалите тази маска, която подобно на завистлив облак скрива от мене лъчите на слънцето? — Той бе прочел това изречение в една книга, преведена от испански.

— Благородни рицарю, ако остана доволна от вашата дискретност, то вие неведнъж ще ме виждате с открито лице, но за днес задоволете се с удоволствието от един разговор с мен.

— О, госпожо, това удоволствие наистина е голямо, но именно затова копнея толкова силно да ви видя.

Той застана на колене и направи опит да повдигне маската ѝ.

— Росо а росо!^[7] Френски благороднико, вие много бързате! Седнете или ще си отида веднага. Ако знаете коя съм и какво рискувам, като ви викам на среща, ще се задоволите само с честта, която ви правя, идвайки тук.

— Всъщност струва ми се, че познавам вашия глас.

— И все пак за първи път го чувате. Кажете ми, способен ли сте да обичате с постоянство жената, която би се влюбила във вас?...

— Аз вече чувствавам към вас...

— Вие никога не сте ме виждали и следователно не можете да ме обичате. Откъде знаете дали съм красива или грозна?

— Уверен съм, че сте възхитителна.

Той бе уловил ръката ѝ, но непознатата я оттегли и посегна към маската си, сякаш се готвеше да я свали.

— А ако сега пред вас се покаже някоя петдесет годишна жена, грозна като плашило?

— Невъзможно.

— На петдесет години все още можем да обичаме. — Тя въздъхна, а младият човек изтръпна.

— Тази тънка снага, тази ръка, която напразно се опитвате да ми отнемете, всичко ми доказва, че сте млада.

В думите му обаче имаше повече кавалерство, отколкото убеждение...

— Уви!

Някакво безпокойство започна да обзема Мержи.

— За вас мъжете любовта не е достатъчна. Трябва ви още и хубост. — И тя пак въздъхна.

— За бога, разрешете ми да сваля тази маска...

— Не, не! — Тя го отблъсна живо. — Спомнете си вашето обещание!

След това добави с по-весел тон:

— Рискувам много, ако сваля маската си. Приятно ми е да ви виждам в краката си, а ако случайно не съм нито млада, нито красива... или поне по ваш вкус... може би ще си отидете.

— Покажете ми поне тази малка ръка.

Тя свали парфюмираната ръкавица и му протегна една снежнобяла ръка.

— Познавам тази ръка! — извика той. — Има само една толкова хубава ръка в Париж.

— Нима! А чия е тя?

— На... една графиня.

— На коя графиня?

— На графиня дьо Тюржи.

— Аха!... Зная за кого говорите. Да, Тюржи има хубави ръце благодарение на бадемовите помади, които ѝ приготвя нейният парфюмерист. Аз обаче се лаская от мисълта, че моите ръце са по-меки от нейните.

Всичко това бе казано толкова естествено, че Мержи, който отначало повярва, че слуша гласа на хубавата графиня, отново изпадна в съмнение и почти прие, че е сгрешил.

„Две вместо една — помисли той. — Изглежда, че добрите феи ме закрилят.“ Потърси по хубавата ръка отпечатък от пръстена, който бе забелязал у графиня дьо Тюржи, но по тези закръглени, съвършено добре оформени пръсти нямаше и най-малката следа от притискане, не се виждаше никаква вдлъбнатина.

— Тюржи! — засмя се непознатата. — Наистина много ви благодаря, че ме вземате за Тюржи! Но слава богу, струва ми се, че струвам малко повече от нея.

— Честно казано, графинята е най-хубавата жена, която съм виждал досега.

— Влюбен ли сте в нея? — попита тя живо.

— Може би, но за бога, свалете маската и ми покажете жена, похубава от Тюржи.

— Когато се уверя, че ме обичате... Само тогава ще видите моето лице.

— Да ви обичам!... Но, боже мой, как мога да ви обичам, без да ви видя.

— Нали тази ръка е красива. Представете си, че лицето ми е в пълно съответствие с нея.

— Сега съм вече уверен, че сте очарователна, защото забравихте да преправите гласа си. Познах го. Сигурен съм.

— Сигурен сте, че чувате гласа на Тюржи? — запита тя смеещком, с подчертан испански акцент.

— Напълно.

— Грешите, грешите, сеньор Бернардо. Аз се казвам доня Мария... доня Мария де... Презимето си ще ви кажа по-късно. Аз съм от Барселона. Баща ми ме държи много строго, но от известно време е на пътешествие и аз използвам неговото отсъствие, за да се поразвлека и да видя двора на Франция. А колкото до тази Тюржи, престанете, моля, да ми говорите за нея! Името ѝ ме ужасява. Тя е най-лошата жена в кралския двор. Вероятно знаете как е овдовяла!

— Дочух нещо.

— Е хайде, разкажете... Какво са ви казали?

— Че изненадала мъжа си, когато проявявал прекалена нежност към прислужницата, взела един кинжал и го ударила малко по-силничко. Добрият човек умрял след месец.

— И постъпката ѝ ви се струва... ужасна, нали?

— Трябва да ви призная, че я оправдавам. Казват, че обичала мъжа си, а аз уважавам ревността.

— Говорите така, защото мислите, че се намирате пред Тюржи, но уверена съм, че в дъното на душата си я презирате.

В гласа на жената се долавяше тъга и меланхолия, но това не бе гласът на Тюржи. Мержи не знаеше какво да мисли.

— Как! — възкликна той. — Вие сте испанка, а не уважавате ревността?

— Да оставим това. Каква е тази черна лента на шията ви?

— Талисман.

— Мислех, че сте протестант.

— Вярно. Но талисманът получих от една дама и го нося като спомен от нея.

— Слушайте, ако искате да ми харесате, не мислете за други жени. Аз искам да бъда за вас единствената. Кой ви даде тази реликва? Пак ли Тюржи?

— Не, наистина не.

— Лъжете!

— Значи, вие сте госпожа дьо Тюржи?

— Издадохте се, сеньор Бернардо!

— Как?

— Щом видя Тюржи — ще я попитам как се е решила на такова светотатство — да даде реликва на един еретик.

Мержи се объркваше все повече и повече.

— Искам да имам тази реликва, дайте ми я.

— Не, не мога да ви я дам.

— А пък аз я искам. Ще посмеете ли да ми откажете?

— Обещах да я върна.

— Детинщини! Обещание, дадено на такава двулична жена, никого не задължава. Впрочем пазете се: това може да е някаква магия, някакъв опасен талисман. Казват, че тази Тюржи била голяма магьосница.

— Аз не вярвам в магии.

— Нито в магьосници?

— Вярвам малко нещо в *магьосничките* — отговори той, като наблегна на последната дума.

— Слушайте, дайте ми тази реликва и тогава може би ще сваля маската си.

— Сега вече съм сигурен, че чувам гласа на госпожа дьо Тюржи!

— За последен път ви питам, ще ми дадете ли реликвата?

— Ще ви я *върна*, ако свалите маската си.

— А! Започвате да ме дразните с вашата Тюржи! Обичайте я колкото си искате, какво ме интересува?

И тя се извърна, сякаш се сърдеше. Копринената дреха, която покриваше шията ѝ, бързо се повдигаше и спадаше.

Няколко минути непознатата не продума, после внезапно се обърна и каза насмешливо:

— Vala me Dios! V. M. no es caballero, es un monge.^[8]

— С един удар върху масата тя събори двете свещи, както и половината бутилки и чинии. Свещите тутакси угаснаха. В същия миг дръпна маската си и в дълбокия мрак, изпълнил стаята, Мержи почувствува една гореща уста да търси неговата и две ръце, които го прегърнаха силно.

[1] Госпожата ей сега ще слезе тук и моли за кратък разговор с вас. — Молиер — „Тартюф“. — Б.пр. ↑

[2] Мълчете. — Б.а. ↑

[3] Една дама ви очаква тази нощ. — Б.а. ↑

[4] Предмети, дадени като оброк. — Б.пр. ↑

[5] Бог да ви закриля, господине. Бъдете добре дошъл. — Б.а. ↑

[6] Говорите ли испански? — Б.а. ↑

[7] По-спокойно, по-спокойно! — Б.а. ↑

[8] Да ме прости бог, но вие не сте никакъв кавалер, вие сте истински монах. — Б.а. ↑

XV В МРАКА

„*La nuit torn ies chats sont gris.*“^[1]

Часовникът на една съседна църква удари четири.

— Исусе Христе! Четири часът! Едва ще успея да се прибера у дома преди изгрев.

— Какво, безсърдечна, толкова рано ли ме оставяте?

— Трябва, но ние скоро пак ще се видим.

— Ще се видим! Не забравяйте, мила графиньо, че аз не съм ви видял.

— Стига с вашата графиня. Цяло дете сте! Аз съм доня Мария и когато ме видите на светло, ще се убедите, че не съм тази, за която ме вземате.

— Къде е вратата? Ей сега ще повикам...

— Не, не бива. Пуснете ме да сляза, Бернардо. Познавам тази стая, зная къде мога да намеря огниво.

— Внимавайте да не стъпите върху някое стъкло. Доста ги натрошихте снощи.

— Не бойте се.

— Оправихте ли се?

— О, да! Ето корсета ми. Света Богородице! Какво ще правя сега? Прерязала съм всичките му връзки с вашия кинжал.

— Да поискаме от старицата.

— Стойте, аз сама. *Adios, querido Bernardo.*^[2]

Вратата се отвори и веднага пак се затвори. Отвън се разнесе продължителен смях. Мержи разбра, че плячка да му се изплъзна. Опита се да я догони, но в тъмнината се блъскаше в мебелите, забъркваше се в рокли и завеси, без да може да намери изхода.

Внезапно вратата се отвори и някой влезе с потаен фенер в ръка, Мержи веднага сграбчи в прегръдките си жената с фенера.

— А, улових ли ви! Сега вече няма да ми избягате! — извика той и нежно я целуна.

— Я ме пуснете, господин дьо Мержи — каза един груб глас. — Бива ли така да ме притискате?

Бернар позна старицата.

— Да ви вземат дяволите! — викна той.

Облече се мълчаливо, взе оръжието и плаща си и напусна къщата като човек, който, след като е пил отлично малагово вино, е изгълтал дадена му по погрешка от слугата чаша антискорбутен сироп, лежал забравен дълги години в избата.

В къщи Мержи не каза много нещо на брат си. Говори за някаква испанка, извънредно красива, доколкото могъл да отгатне в тъмнината, но за своите съмнения относно нейната самоличност дума не спомена.

[1] През нощта всички котки са сиви. — Б.пр. ↑

[2] Сбогом, скъпи Бернар. — Б.а. ↑

XVI ПРИЗНАНИЕТО

Amphitryon
Ah! De grace, cessons, Alcène, je vous,
Prie.
Et par Ions serieusement.

Molière —
„Amphitryon!“^[1]

Изминаха два дни без вест от мнимата испанка. На третия ден двамата братя научиха, че госпожа дьо Тюржи пристигнала предния ден в Париж и че днес сигурно щяла да отиде в двореца да се представи на кралицата — майка. Те побързаха да отидат в Лувъра и я видяха в един от салоните сред група дами, с които разговаряше. Появяването на Мержи никак не я смути. Ни най-малка червенина не покри бузите ѝ, бледи както винаги. Щом го видя, тя му кимна с глава като на стар познат и след първите поздрави му пошепна на ухото:

— Надявам се, че хугенотската ви упоритост е малко разколебана. Но все пак необходими ви са чудеса, за да станете католик.

— Какво?

— Нима не изпитайте върху самия себе си чудотворната сила на реликвите?

Мержи се усмихна недоверчиво:

— Споменът за хубавата ръка, която ми даде тази малка кутийка, и любовта, която тя вдъхна у мене, удвоиха силите и ловкостта ми.

Графинята се засмя и му се закани с пръст.

— Ставате дързък, господин корнет. Известно ли ви е на кого се осмелявате да говорите така?

И тя свали ръкавицата си, за да оправи косата си, а Мержи прикова очи в ръката ѝ и после пренесе поглед върху живите, малко сърдити очи на прекрасната графиня. Изуменият вид на младия човек я накара да прихне.

— Защо се смеете?

— А вие защо ме гледате така удивено?

— Извинете, но от няколко дни насам аз все това правя — чудя се.

— Нима! Много интересно. Разкажете ни набързо някои от тези чудни произшествия, които ви се случват на всяка крачка.

— Не мога да ви говоря *сега* и на това място. Впрочем запомних един испански девиз, който научих преди три дни.

— Какъв девиз?

— Състои се от една дума; „Callad.“

— Какво значи това?

— Как! Нима не знаете испански? — каза той, наблюдавайки я с най-голямо внимание.

Тя обаче издържа изпита и не даде да се разбере, че е схванала скрития смисъл на неговите думи. И младият човек, вперил поглед в нея, се принуди да го сведе, победен от превъзходството на очите, които бе се осмелил да погледне с предизвикателство.

— В детинството си — отговори тя с тон на пълно безразличие — знаех няколко испански думи, но сега сигурно съм ги забравила. Така че, ако искате да ви разбирам, говорете ми на френски. И тъй, какво значи вашият девиз?

— Той препоръчва мълчание, госпожо.

— Така ли? Тогавашните наши млади царедворци би трябвало да научат този девиз, особено ако успеят да го приложат в своето поведение. Но вие наистина сте много учен, господин дьо Мержи. Кой ви е научил испански? Обзалагам се, че е някоя дама.

Мержи я погледна нежно и усмихнато.

— Аз зная само няколко думи на испански — каза той тихичко. — Любовта ги вдълба в моята памет.

— Любовта! — насмешливо повтори графинята.

Тя говореше твърде високо и при думата „любов“ някои от дамите въпросително обърнаха глави към нея. Мержи се почувствува малко засегнат от язвителния тон на графинята и от начина, по който

се отнасяха с него. Той извади от джоба си испанското писмо от предишната вечер и ѝ го поднесе.

— Аз не се съмнявам — каза той, — че вие сте също така учена като мен и тоя испански няма да ви затрудни.

Диан дьо Тюржи взе писмото, прочете го или се престори, че го чете, и като прихна да се смее, подаде го на близкостоящата до нея дама.

— Ето, госпожа дьо Шатовийо, прочетете това любовно писмо, което господин дьо Мержи неотдавна е получил от своята любовница и което, както казва, искал да ми подари. А най-интересното в цялата работа е, че аз познавам почерка.

— В това никак не се съмнявам — каза Мержи е лека насмешливост, но все така тихо.

Госпожа дьо Шатовийо прочете писмото, засмя се и го подаде на един благородник, той на друг и само за миг всички в салона знаеха, че Мержи се ползува от благоразположението на някаква испанка.

Когато смехът поутихна, графинята запита Мержи е подигравателен тон дали намира красива жената, която е написала това писмо.

— Честно казано, госпожо, мисля, че не е по-малко красива от вас.

— О боже, какво говорите? Исусе Христе! Навярно сте я виждали само нощем, защото аз я познавам много добре и... бога ми! Поздравявам ви за вашата победа.

И тя се засмя още по-силно.

— Хубавице моя — каза Шатовийо, — открийте ни най-последното име на тази испанка, тъй щастлива да притежава сърцето на господин дьо Мержи.

— Преди да я назова, моля ви, господин дьо Мержи, кажете пред дамите, виждали ли сте вашата възлюблена през деня?

Мержи се чувствуваше крайно неудобно. Безпокойството и смущението му придаваха твърде комичен вид. Той не отговори нищо.

— Да разбулим тайната. Това писъмце е от сеньора доня Мария Родригес — заяви графинята. — Познавам почерка ѝ не по-зле от почерка на баща си.

— Мария Родригес! — възкликнаха дамите със смях.

Мария Родригес беше на повече от петдесет години. Някога била дуеня в Мадрид. Не зная как се бе озовала във Франция, нито за какви нейни заслуги Маргарита дьо Валоа я бе взела при себе си. Вероятно тя държеше това чудовище, за да може при сравнение да изпъква още повече нейният чар, както художниците рисуват наред с хубавицата уродливо джудже. При появяването на Родригес в Лувъра, всички придворни дами се забавляваха с нейната превзетост и със старомодните ѝ дрехи.

Тръпки побиха Мержи. Виждаше бе дуенята и с ужас си спомни, че маскираната дама беше се назовала доня Мария. Всичко се обърка в главата му. Той загуби окончателно нишката на мисълта си, а наоколо смеховете се увеличаваха.

— Тя е твърде потайна дама — продължаваше графиня дьо Тюржи — и по-добър избор не бихте могли да направите. А когато си сложи изкуствените зъби я черната перука, наистина изглежда добре. Впрочем сигурно няма повече от шестдесет години.

— Тя сигурно го е омагьосала! — възкликна госпожа дьо Шатовийо.

— Вие, изглежда, обичате антиките? — попита друга.

— Жалко — прошепна с въздишка една от придворните дами на кралицата, — много жалко, че мъжете имат такива налудничави прищевки!

Мержи се отбраняваше, колкото можеше. Подигравките се сипеха върху него, лицето му изразяваше най-глупава безпомощност, но изведнъж в дъното на салона се появи кралят и смеховете в миг стихнаха. Всички побързаха да се оттеглят по неговия път и общият шум бе заменен с мълчание.

Кралят бе разговарял надълго с Адмирала в кабинета си и сега, опирайки се свойски на рамото му, го изпращаше. Бялата брада и черните дрехи на Колини бяха в ярък контраст с младостта на Шарл и с неговите блестящи везани дрехи. Като ги гледаше, човек би казал, че младият крал, с рядка за един монарх прозорливост, си е избрал за любим съветник най-достойния и най-умния от своите поданици.

Докато минаваха през салона я всички погледи бяха приковани в тях, Мержи чу до самото си ухо шепнещия глас на графинята:

— Не ми се сърдете! Вземете това, вижте го чак когато излезете навън.

В същия миг нещо тупна в шапката му, която той държеше в ръка. Беше нещо твърдо, обвито със запечатан лист хартия. Бернар го сложи в джоба си и след четвърт час, щом излезе от Лувъра, го отвори и намери вътре малък ключ и бележка със следните думи:

Ключът отваря вратата на моята градина. Тази нощ в десет часа. Обичам ви. Няма да имам вече маска и вие ще видите най-послед доня Мария и Диан.

Кралят съпроводи Адмирала до другия край на салона.

— Сбогом, отец мой! — каза той, като стискаше и двете му ръце.
— Вие знаете колко ви обичам, а и аз зная, че вие ми принадлежите телом и духом, изцяло сте мой.

И той силно се изкикоти. На връщане кралят се спря пред капитан Жорж.

— Утре след литургията — промълви той — елате в кабинета ми.

После се обърна, хвърли почти тревожен поглед към вратата, зад която току-що беше изчезнал Колини, и излезе от салона, за да се затвори отново в своя кабинет с маршал дьо Рец.

[1] Амфитрион: О-о-о! Алкмен, моля ви, престанете, и нека поговорим сериозно. — Молиер „Амфитрион“. — Б.пр. ↑

XVII

ЧАСТНАТА АУДИЕНЦИЯ

Macbeth
Do you find Your patience so predominant in
your
nature
That you can let this go?
Shakespeare^[1]

В определения час капитан Жорж се яви в Лувъра. Щом каза името си, вратарят повдигна една тежка завеса и го въведе в кабинета на краля. Кралят седеше пред малка масичка и явно възнамеряваше да пише нещо, защото направи знак на капитана да почака; боеше се очевидно, ако го заговори, да не загуби нишката на мисълта си. Жорж застана в почтителна поза на шест крачки от масата и от нямане какво да прави, заоглежда стаята и нейната украса.

Украсата беше съвсем проста. Състоеше се почти изключително от ловни принадлежности, окачени най-безредно по стената. Между дългата аркебуза и ловния рог висеше една доста хубава картина, представляваща светата Дева, а над нея — чимширово клонче. Масата, на която монархът пишеше, беше затрупана с разни книжа и книги. На пода между ловни мрежи и звънчета за соколи се валяха броеница и малък Часослов. Наблизо върху възглавница спеше голяма хрътка.

Изведнъж кралят хвърли перото с гневно движение и процеди през зъби една дебела псувня. Навел глава, той прекоси с неравномерна крачка два-три пъти кабинета, после изведнъж се спря пред капитана и го погледна сепнато, като че ли едва сега го забеляза.

— А, вие ли сте? — рече той и отстъпи малко назад.

Капитанът се поклони до земята.

— Приятно ми е, че ви виждам. Исках да ви говоря, но... — Кралят не се доизказа.

В очакване да чуе края на започнатото изречение Жорж стоеше с източен врат и полуотворена уста, поставил левия си крак шест пръста пред десния, сиреч положение, в каквото един художник според мене би поставил своя модел, за да изрази напрегнато внимание. Но кралят отново наведе глава към гърдите си. Изглеждаше погълнат от други мисли, съвсем далечни на тези, които се готвеше да изкаже преди малко.

Мълчанието продължи няколко минути. Кралят седна и уморено прекара ръка по челото си.

— Дяволска рима! — рече той и тупна с крак така, че дългите шпори на ботушите му звъннаха.

Задрямалата хрътка се стресна, прие това като повикване и скочи. Тя се доближи до креслото на краля, тури лапите си върху коленете му и като вдигна изострената си глава високо над главата на Шарл, раззина широко муцуна и най-безцеремонно се прозя — трудно е да научиш едно куче на дворцови маниери.

Кралят прогони кучето и то с въздишка отиде да си легне отново. Очите на монарха пак като че ли случайно срещнаха погледа на Жорж.

— Извинете, Жорж, но една... рима ме кара да се обливам в пот.

— Може би идвам в неудобен час, ваше величество — каза капитанът с дълбок поклон.

— Никак, никак — отвърна кралят.

После стана и тури свойски ръка върху рамото на Жорж, като се усмихваше, но само привидно — разсеяните му очи оставаха безучастни.

— Още ли сте уморен от вчерашния лов? — попита кралят, видимо затруднен да пристъпи към същественото. — Еленът ни накара да го погоним доста.

— Господарю, бих бил недостоен да командувам лекокавалерийския отряд на ваше величество, ако такова гонене като вчерашното можеше да ме измори. По време на последните войни господин дьо Гиз, като ме гледаше непрекъснато на коня, бе ме нарекъл „албанец“.

— Да, да, разправиха ми наистина, че си бил добър ездач. Но я ми кажи, стреляш ли добре с аркебуза?

— Да, господарю, доста добре, но далеч не мога да се похваля с умението на ваше величество. Такова майсторство не всеки притежава.

— Ето, виждаш ли оная дълга аркебуза? Напълни я с дванадесет дробинки. Да не мръдна от мястото си, ако не ги натикаш до една в гърдите на някой безбожник, стига да речеш да му се прицелиш от шестдесет крачки.

— Шестдесет крачки не е малко разстояние, но съвсем не бих искал стрелец като ваше величество да направи подобен опит върху мене.

— А от двеста крачки тя като нищо ще забие куршум в човешко тяло, само куршумът да е от добър калибър.

Кралят сложи аркебузата в ръцете на капитана.

— Скъпо оръжие, а изглежда, че е и добро — рече Жорж, след като разгледа внимателно аркебузата я опита на няколко пъти спусъка ѝ.

— Виждам, юнако, че разбираш от оръжие. Опри я на бузата си, да видя как ти ляга.

Капитанът се подчини.

— Аркебузата е хубаво нещо — говореше бавно Шарл. — От сто крачки, само с едно мръдане на пръста, ей така, можеш да се отървеш от някой враг и ни ризница, ни броня издържат срещу куршума.

Казах вече, че Шарл IX било по силата на някакъв навик от детинство, било поради вродена свенливост почти никога не гледаше в очите човека, с когото говореше. Този път обаче беше втренчил поглед в капитана с необичаен израз на лицето. Жорж неволно сведе очи и кралят веднага направи същото. Пак настъпи кратко мълчание. Жорж пръв го прекъсна:

— Колкото и сръчно да си служи човек с огнестрелното оръжие, сабята и копието си остават по-сигурни...

— Да, но аркебузата... — Шарл се усмихна някак особено и внезапно попита: — Жорж, казват, че Адмирала те обидил жестоко.

— Господарю...

— Зная, зная, известно ми е. Но все пак бих искал... искам сам да ми го разкажеш.

— Вярно е, ваше величество. Аз му говорих за една злощастна история, в която бях живо заинтересован.

— Дуела на брат ти. Дявол да го вземе, бива си го момчето, добре е намушкало противника си. Аз ценя такива хора. Коменж беше глупак, получил си е заслуженото. Но, дявол да го вземе, какъв повод намери дъртата бяла брада да ти се кара?

— Боя се, че злополучните верски различия и моето отричане от протестантството, което смятах забравено...

— Забравено ли?

— След като ваше величество даде пример за забравяне на религиозните разногласия, поразително безпристрастното правосъдие на ваше величество...

— Трябва да знаеш, приятелю, че Адмирала никога не забравя.

— Забелязах това, господарю.

Лицето на Жорж се помрачи.

— Каж ми, Жорж, какво смяташ да правиш?

— Аз ли, господарю?

— Да. Говори откровено.

— Ваше величество, аз съм много дребен благородник, а Адмирала е много стар, за да мога да го повикам на дуел. Освен това, господарю — добави той с поклон, видимо желаейки да заглади с някакъв дворцов израз впечатлението, което предполагаше, че дързостта му е произвела върху краля, — дори и да можех, не бих го сторил от страх да не загубя благоволенieto на ваше величество.

— Хайде де! — рече кралят и сложи ръка върху рамото на Жорж.

— За щастие — продължи капитанът — моята чест не е в ръцете на Адмирала, но ако някой от моя ранг се осмели да изрази съмнения относно честта ми, тогава бих помолил ваше величество да ми разреши...

— Значи, ти няма да си отмъстиш на Адмирала? Но тоя... почна да става ужасно нахален!

Жорж се ококори от изумление.

— Все пак той те е оскърбил. По дяволите! Да, да, смъртно те е обидил, както ми казаха... Благородникът не е лакей, има неща, които човек не може да изтърпи дори от един господар.

— Как мога да си отмъстя! Той би сметнал под своето достойнство да се бие с мене.

— Възможно е. Но... — Кралят пак взе аркебузата и я вдигна за прицел. — Разбираш ли ме?

Капитанът отстъпи две крачки назад. Жестът на монарха беше сам по себе си твърде красноречив, а демоничното изражение на лицето му прекалено ясно обясняваше всичко.

— Как, господарю! Нима бихте ме посъветвали?...

Кралят удари силно пода с приклада и като изгледа капитана, яростно извика:

— Да те съветвам ли? Мътните да те вземат! Аз нищо не те съветвам.

Капитанът се обърка, не знаеше какво да отговори и направи онова, което мнозина на негово място биха сторили: поклони се и наведе очи.

Шарл мигновено промени тона:

— Това съвсем не значи, че ако му теглиш един куршум, за да отмъстиш за честта си... ще ми бъде напълно безразлично. Но кълна се в папата, няма нищо по-скъпо за един благородник от честта и той не бива да се спира пред каквото и да било, за да я измие от позора. Пък и Шатийоните са надменни и нахални като слугите. Зная ги аз тия мерзавци, много им се иска да ми извият врата и да ми вземат мястото... Като гледам Адмирала, иде ми понякога да му изскубя брадата косъм по косъм.

На този словесен поток, налял се от устата на човек, който обикновено не беше словоохотлив, капитанът не отвърна нито дума.

— Е, кажи де! Дявол да те вземе! Какво мислиш да правиш? Ето аз, да бях на твое място, ще го изчакам, като излиза, да речем... от техния храм и от някой прозорец ще му пусна един куршум в слабините. Майка му стара, моят братовчед дьо Гиз ще ти бъде безкрайно благодарен, пък и ти ще сториш много за умиротворяването на кралството. Знаеш ли, че този парпайот е по-голям крал във Франция от мене? Омръзна ми най-сетне цялата тая история... Казвам ти направо какво мисля. Трябва да се отучи тоя... да дупчи честта на един благородник. Надупчи ли ти честта, надупчи му кожата: пито — платено.

— Нападението в гръб уронва честта на благородника, не я укрепва.

Този отговор подеждва като гръмотевичен удар върху краля. Той остана неподвижен, с протегнати ръце, като продължаваше да държи аркебузата, сякаш подканваше капитана да я използва за

своето отмъщение. Устата му побледня и се полуотвори, очите му загледаха диво Жорж, като че ли искаха да го омагьосат, но същевременно самите те бяха като омагьосани.

Най-после аркебузата се плъзна от треперещите ръце на краля и чукна с пода. Капитанът се спусна да я вдигне, а кралят седна в своето кресло и наведе глава, мрачно замислен. Устните му трепереха и веждите се свиваха — явно, че в душата му се водеше борба.

— Капитане — продума той след дълго мълчание, — къде се намира твоят лекокавалерийски отряд?

— В Мо, господарю.

— Скоро ще отидеш и лично ще доведеш отряда в Париж. След... няколко дни ще получиш заповедта. Сбогом.

В гласа му се долавяше раздражение и някаква рязкост. Капитанът се поклони, а Шарл му посочи вратата, с което искаше да каже, че аудиенцията е свършена.

Жорж беше започнал да се оттегля заднишком, с обичайните при такъв случай церемониални поклони, когато внезапно кралят скочи и го сграбчи за рамото:

— И да си държиш езика! Никому нито дума, чуваш ли?

Жорж се поклони още веднъж и сложи ръка на гърдите си. Когато напускаше кралските покои, той чу как кралят сърдито викаше хрътката и плющеше с ловния си бич, сякаш изливаше лошото си настроение върху невинното животно.

Щом се върна у дома си, Жорж написа следната записка, която веднага изпрати на Адмирала:

Един, който не ви обича, но държи за честта, ви съветва да се пазите от херцог дьо Гиз, а може би дори и от някой по-могъщ от него. Животът ви е в опасност.

Това писмо не направи никакво впечатление на безстрашния адмирал Колини. Известно е, че скоро след това, на 22 август 1572 година, той беше ранен с куршум от един злодей на име Моревел, който по този случай получи прозвището „кралски убиец“.

[1] Макбет: Нима вашето търпение стои над всичко у вас, та можете да отминете и това? — Шекспир — Б.пр. ↑

XVIII ОГЛАШЕНИЯТ

*Tis pleasing to be school'd In a strange tongue By female
lips and eyes.*

Lord Byron — „Don Juan“, canto
II^[1]

Ако двама влюбени са предпазливи, понякога минава повече от седмица, преди обществото да се досети за тяхната тайна. По-после съобразителността намалява, всяко благоразумие започва да им изглежда смешно, тогава погледите им лесно се улавят, още по-лесно се тълкуват и всичко става известно.

Така и връзката между графиня дьо Тюржи и младия Мержи твърде скоро престана да бъде тайна за двора на Катерина. Налице бяха множество доказателства, тъй „очевидни“, че дори и слепците биха ги видели. Например госпожа дьо Тюржи носеше обикновено лилави панделки, а и ефесът на Бернаровата сабя, долната част на неговия безръкавник, та чак и обувките му бяха украсени с лилави лентички, вързани на фльонги. Графинята бе заявила открито, че не може да търпи мъж е малка брадичка, а харесва засуканите мустачки. От известно време Мержи започна да ходи винаги грижливо избръснат, а мустаците му — *завъртени* до възможния предел, напомадени и причесани с оловен гребен, образуваха нещо като полумесец и краищата им стърчаха високо над носа му. Най-сетне мълвеше се и това, че някакъв благородник, като минавал сутрин рано по улица Аси, видял да се отваря градинската врата на графинята и оттам излязъл някой, в когото той, въпреки че човекът бил старателно загърнат в плащ и само носът му се виждал, лесно разпознал младия сеньор дьо Мержи.

Обаче най-чудното и най-убедителното за всички беше, че младият хугенот, дотогава безмилостен подигравчия, присмиващ се на всички католически церемонии, започна напоследък да посещава упорито църквите, да не пропуска процесии и дори да потапя пръстите си в светената вода, нещо, което до неотдавна смяташе за чудовищно светотатство. Шушукаха, че Диан успяла да върне богу една заблудена душа, а младите протестантски благородници заявяваха, че ако вместо капуцини и францисканци с техните души се заемат хубави, млади богомолки като госпожа дьо Тюржи, може би ще се замислят сериозно да променят вярата си.

Въпреки всичко не беше лесно Бернар да смени вероизповеданието си. Вярно е, че придружаваше графинята в църква, но заставаше до нея и докато траеше литургията, непрекъснато ѝ шепнеше нещо на ухото за голямо възмущение на околните. Така той не само че не следеше службата, но още и пречеше на вярващите да ѝ отдадат съответното внимание. А известно е, че тогавашните процесии бяха увеселителни забави, не по-малко приятни от карнавалите. Колкото до светената вода, Мержи не изпитваше вече угризение на съвестта, когато си потапяше пръстите в нея, защото това му даваше право да стиска пред очите на всички една прелестна ръка, която потръпваше, колчем докосваше неговата. Както и да е, макар да държеше за вярата си, трябваше да води тежки битки за нея, а в такива случаи Диан имаше това предимство, че избираше за теологичните спорове такива моменти, когато той трудно можеше да ѝ откаже нещо.

— Мили Бернар — говореше тя една вечер, облегнала глава върху рамото на своя любим и навивайки около врата му дългите си черни плитки, — мили Бернар, ти беше днес с мене на църковната проповед. Е добре, нима толкова хубави слова не оказаха никакво въздействие на сърцето ти? Нима искаш да останеш все така глух към тях?

— Скъпа моя, как искаш гъгнивият глас на един капуцин да свърши онова, което твоят сладък глас и твоите религиозни доводи, подсилени от влюбените ти погледи, не можаха да свършат, любима Диан?

— Ти си лош! Ще те удуша.

И като затегна леко едната от плитките си около шията му, тя го притегли още повече към себе си.

— Знаеш ли как прекарах времето си, докато траеше проповедта? Броях перлите в косите ти. Виж как си ги разпиляла из стаята.

— Знаех си аз. Нищо не си слушал в църквата, все така правиш — рече тя натъжено. — Виждам, че не ме обичаш толкова, колкото те обичам аз. Ако беше така, отдавна щеше да приемеш моята вяра.

— Ах, Диан, моя любов, защо са тези вечни разправии? Да ги оставим на учените от Сорбоната и на нашите проповедници. А ние да намерим по-приятно занимание.

— Остави ме... Колко щях да бъда щастлива, ако можех да те спася! Знаеш ли, Бернардо, заради твоето спасение бих приела да прекарам двойно повече години в чистилицето, отколкото са ми определени.

Той се засмя и я притисна в прегръдките си, но тя го отблъсна с неизразима тъга.

— А ти, Бернар, ти не би направил такава жертва заради мене. Не искаш и да знаеш на каква опасност се излага моята душа, задето те обичам...

И сълзи бликнаха от прекрасните ѝ очи.

— Любима, нали знаеш, че любовта оправдава толкова неща и че...

— Да, зная много добре. Но ако можех да спася душата ти, щяха да ми се простят всички грехове — ония, които извършихме заедно, и ония, които ще навършим в бъдеще... всичко ще ни се простя. Какво говоря?... Греховете ни ще станат средство за нашето спасение.

Тя говореше така, притискайки го с все сила в обятията си и във възторжената пламенност на думите ѝ, в този чудноват начин да проповядва при дадените обстоятелства имаше нещо тъй смешно, че Мержи едва се въздържа да не се засмее.

— Да почакаме още малко, миличка Диан. Когато и двамата остареем... когато остареем толкова много, че да не можем да се любим...

— Ти ме отчайваш, проклетнико! Защо се усмихваш като дявол? Да не мислиш, че имам желание сега да те целуна?

— Ето, не се смея вече.

— Чакай, стой мирно! Каж ми, querido Bernardo, прочете ли книгата, която ти бях дала?

— Да, вчера я привърших.

— Е, хареса ли я? Виждаш ли какво значи разсъждение! Дори който не вярва, и той не може да възрази нищо.

— Твоята книга, Диан, е купчина от лъжи и нелепости. Това е най-глупавото от всички папистки произведения. Главата си режа, че не си я чела, макар да говориш за нея толкова уверено.

— Вярно, не съм я чела още — призна тя, изчервявайки се слабо, — но съм сигурна, че в нея има много дълбоки и мъдри истини. Хугенотите се нахвърлят върху нея с голямо настървение, защо ми е друго доказателство?

— Искаш ли, просто тъй, за минаване на времето, да ти докажа със светото писание в ръка...

— Да не си посмял, Бернар! Опазил ме бог! Аз не съм еретичка, за да чета светото писание. Не искам да подриваш устоите на вярата ми. Впрочем ти напразно би губил време. Вие хугенотите винаги сте въоръжени с наука, просто да се отчае човек. При всеки спор ни я завирате в носа, а горките католици, които не са чели като вас нито Аристотел, нито библията, не знаят какво да ви отговорят.

— То е, защото вие, католиците, искате да вярвате на всяка цена, без да си дадете труд да помислите смислено ли е това, или не. Ние поне проучваме нашата религия, преди да я защитаваме, и главно, преди да я проповядваме.

— О, как бих искала да съм красноречива като преподобния отец Жирон, францисканеца!

— Твоят Жирон е глупак и самохвалко. Преди шест години на един публичен диспут крещеше, та се съдираше, но нашият проповедник Удар го сложи на мястото му.

— Лъжи! Еретически лъжи!

— Какво? Нима не знаеш, те по време на тоя спор пот като град се ронеше от челото на достопочтения отец и падаше право върху евангелието на Йоан Златоуст, което той държеше в ръка. По този повод един шегобиец дори написа стихове...

— Не ща да ги слушам. Не трови ушите ми с твоите ереси. Бернар, мили мой Бернар, заклевам те, не слушай всичките тези съучастници на сатаната, та те мамят и те водят към ада! Умолявам те, спаси душата си, върни се в лоното на нашата църква!

Но тъй като въпреки настояванията ѝ по лицето на Мержи се четеше недоверчива усмивка, тя извика:

— Ако ме обичаш, откажи се от пагубните си мисли заради мене, от любов към мене.

— Мила Диан, за мене би било по-лесно да се откажа заради тебе от живота си, отколкото от онова, което моят разум смята за истина. Може ли любовта да ми попречи да вярвам, че две и две правят четири?

— Ти си жесток!...

Мержи разполагаше с едно безпогрешно средство, за да тури край на подобни спорове, и той го използва.

— Ах, мили Бернардо — каза графинята с чезнещ глас, когато изгряващото слънце принуди Мержи да си тръгне, — ще погубя душата си, виждам аз, без да имам утехата, че ще спася своята.

— Стига, ангел мой! Отец Жирон ще даде на двама ни опрощение *in articulo mortis*^[2].

[1] Приятно е да се учи чужд език от женски уста и очи. — Лорд Байрон — „Дон Жуан“, песен II. — Б.пр. ↑

[2] Секунда преди смъртта. — Б.пр. ↑

XIX

ФРАНЦИСКАНЕЦЪТ

*Monachus fn claustro
Non valet ova duo;
Sed quando est extra.
Bene valet triginta.^[1]*

На другия ден след сватбата на Маргарита Валоа с краля на Навара капитан Жорж напусна Париж по заповед на двора, за да отиде и възглави своя лекокавалерийски отряд, оставен дотогава на гарнизон в Мо. Брат му го изпрати весело, тъй като очакваше да го види пак преди края на сватбените празненства, и лесно се примири с мисълта да поживее няколко дни сам. Госпожа дьо Тюржи запълваше времето му достатъчно, така че няколко часа, прекарани в самота, не го плашеха. Нощем той никога не стоеше в къщи, а денем спеше.

В петък, на 22 август 1572 година, Адмирала беше тежко ранен с изстрел от аркебуза от един негодник на име Моревел. Мълвата приписваше това гнусно злодеяние на херцог дьо Гиз, затова херцогът напусна Париж още на следния ден вероятно за да избегне възмущението и заплахите на калвинистите. Кралят отначало си даде вид, че желае да приложи спрямо него най-строги мерки, но след това не се противопостави на завръщането му, ознаменувано с чудовищната сеч на 24 август.

Внушителна група млади благородници — протестанти, за хубави коне и добре въоръжени, посетиха най-напред Адмирала и после се пръснаха по улиците с намерение да търсят херцог дьо Гиз или неговите приятели и да започнат разправа с тях. Всичко обаче вървеше мирно и тихо. Народът, изплашен от техния брой или пък защото се въздържаше за някакъв друг случай, пазеше мълчание при

тяхното минаване и не изглеждаше твърде развълнуван от виковете им: „Смърт на убийците на Адмирала! Долу гизарите!“

На ъгъла на една улица дванадесетина млади католически благородници и неколцина слуги от двореца дьо Гиз се срещнаха ненадейно с протестантския отряд. Всички очакваха сериозно сблъскване, но не стана нищо. Католиците, било от предпазливост, било защото действуваха по точно определена заповед, не отвърнаха на обидните викове на протестантите, а техният предводител, млад благообразен човек, се приближи до Бернар и поздравявайки го учтиво, каза с приятелски и свойски тон:

— Добър ден, господин дьо Мержи. Вие сигурно сте били при господин дьо Шатийон. Как е той? Хванаха ли убиеца?

Двата отряда се спряха. Мержи позна барон дьо Водрьой и отговори на поздрава и въпросите му. И други започнаха разговори помежду си, които не продължиха много, и двете групи се разделиха без спречкване. Католиците сториха път и всеки отряд продължи пътя си.

Барон дьо Водрьой задържа малко Мержи, тъй че той поизостана от другарите си. На тръгване Водрьой изгледа седлото му и каза:

— Внимавайте! Или аз не виждам добре, или вашият кон не е добре оседлан. Проверете.

Мержи слезе и притегна седлото. Едва беше възседнал коня си отново, когато чу, че някой препуска в галоп зад него. Обърна се и видя един млад човек, когото познаваше само по лице — беше го забелязал в католическия отряд.

— Ей богу — извика новодошлият, като го настигна, — страшно ми се иска да срещна поне един от ония, които преди малко викаха: „Долу гизарите!“

— Няма защо да ходите далеч за тази работа — отговори Мержи. — С какво мога да ви услужа?

— Да не сте случайно един от тия нехранимайковци?

Мержи за миг изтегли сабята си и удари с плоската ѝ страна лицето на привърженика на дьо Гиз, който пък измъкна веднага от кобура си един пищов и стреля от упор върху Мержи. За щастие възпламенила се беше само запалката. Любимият на Диан удари силно по главата своя неприятел и го събори от коня, облян в кръв. Присъстващите на тая сцена, които дотогава наблюдаваха

безучастно, веднага взеха страната на ранения. Върху младия хугенот се изсипа град от камъни и тояги, така че всяка съпротива срещу такова множество се оказа безполезна. Той сметна за най-благоразумно да пришпори коня си и да избяга в галоп. При един ъгъл на улицата направи много остър завой, конят падна и той се преметна. Остана невредим, но не успя достатъчно бързо да възседне отново коня и разярената тълпа го заобиколи. Тогава се облегна на една стена и започна да отбива нападенията, докъдето стигаше със сабята си. Но някой замахна с бастун и откърши острието ѝ. Тълпата го повали и щеше да го разкъса на парчета, ако не беше един францисканец, който се възправи пред нападателите и го закри с тялото си.

— Какво правите, чеда мои! — извика той. — Оставете човека, той няма някаква вина.

— Той е хугенот! — ревяха стотина разярени гласове.

— Е добре! Дайте му време да се разкае. Той все още може да го втори.

Тутакси ръцете, които държаха Мержи, се отпуснаха. Той стана, вдигна счупената сабя и се приготви да продаде скъпо живота си, ако му се наложи.

— Оставете жив този човек — продължи монахът — и имайте търпение. Няма да мине дълго и хугенотите ще дойдат в нашите църкви.

— Търпение! Търпение! — повториха раздражено няколко гласа. — Откога ни викат да имаме търпение, а през това време те всяка неделя с песните си, с проповедите си възмуцават всички добри християни.

— Е, е, не знаете ли пословицата: „Веднаж стомничка за вода, два пъти, на третия път се счупила“. Нека си покрят още малко. Много скоро е помощта на августовската света Богородица ще ги чуете да запяват литургията на латински. Колкото до тоя млад парпайот, оставете го на мене, аз ще направя от него добър християнин. Хайде, от лакомия не изяждайте и пръстите си.

Тълпата се разпръсна, като роптаеше, но без да ругае Мержи. Върнаха му дори коня.

— За пръв път в живота си гледам францисканско расо с удоволствие, отче — рече той. — Вярвайте в моята признателност и благоволете да приемете тази кесия.

— Ако я давате за бедните, чедо мое, приемам я. Знайте, че аз се интересувам от вас. Познавам вашия брат и ви желая доброто. Приемете католическата вяра още днес. Елате с мене и всичко ще се уреди веднага.

— Колкото до това, отче, много благодаря. Нямам никакво желание да променям вярата си. Но откъде ме познавате. Как се казвате вие?

— Наричат ме брат Любен... а вас, малки хитрецо, виждам ви често да обикаляте около една къща... Шшт! Кажете ми, господин дьо Мержи, уверихте ли се сега, че и един калугер може да стори добро?

— Ще разглася навред вашето великодушие, отец Любен.

— Не искате ли да се откажете от протестантската проповед заради литургията?

— Още веднъж не. Във вашата църква ще стъпя само за да чуя вашите проповеди.

— Личи си, че сте човек с вкус.

— Нещо повече дори, ваш голям почитател.

— Бога ми, съжалявам, задето искате да останете еретик. Аз обаче ви предупредих, направих всичко възможно. Да става каквото ще: измивам си ръцете. Сбогом, мое момче.

— Сбогом, отче.

Бернар възседна коня си и се прибра малко натъртен, но много доволен, че се е отървал евтино от това прекеждие.

[1] Монах в обител и две яйца не струва. А когато е навън, струва и тридесет. — Б.пр. ↑

XX ЛЕКАТА КАВАЛЕРИЯ

Jaffier
He amongst us
That spares his father, brother, or his
friend
Is damned.

Отway — „Venice
preserved“^[1]

Вечерта на 24 август един отряд лека кавалерия вливаше в Париж през градската врата Сент-Антоан. Ботушите и дрехите на кавалеристите, покрити с прах, показваха, че са изминали дълъг път. Последните лъчи на залязващото слънце огряваха обветрените лица на войниците. По тях се четеше някакво безпокойство като пред събитие, още неизвестно, но което човек смътно подозира, че ще бъде злоещо.

Отредът се отправи бавно към едно широко празно място, намиращо се до някогашния дворец Турнел. Там капитанът даде заповед да спрат, после изпрати под командата на своя корнет един разезд от дванадесет души на разузнаване и сам постави при изхода на съседните улици караули със запалени фитили, като че ли се намираще пред неприятеля. След като взе тези необикновени предпазни мерки, капитанът застана пред отряда си.

— Сержант! — извика той и гласът му прозвуча по-твърдо и по-повелително от обикновено.

Стар кавалерист с везана лента през рамо и шапка, украсена със златен ширит, се приближи почтително до своя началник.

— Всичките ни войници снабдени ли са с фитили?

— Тъп вярно, господин капитан.

— А барутниците пълни ли са? Има ли достатъчно куршуми?

— Тъй вярно, господин капитан.

— Добре.

Тон подкара бавно своята кобила пред малкия отряд.

Сержантът го следваше на разстояние колкото дължината на един кон. Беше забелязал лошото настроение на своя капитан и не смееше да му заговори. Най-после се осмели:

— Господин капитан, мога ли да разреша на войниците да дадат зоб на конете си? Не са яли от сутринта.

— Не.

— По една шепа овес поне. Това ще стане бързо.

— Конете да не се разюздват.

— Ами ако ги караме тази нощ нанякъде, както се говори... може би...

Офицерът махна нетърпеливо е ръка.

— Върнете се на мястото си — рече той сухо.

И продължи да се разхожда. Сержантът отиде при войниците.

— Е, сержант, вярно ли е? Какво ще правим? Какво ще става? Какво разправя капитанът?

Най-малко двадесет въпроса му бяха зададени наведнъж от старите войници, които си позволяваха подобна фамилиарност със своя началник поради дългата си войнишка служба и придобити навици.

— Абе ще стане тя една! — продума сержантът е тон на човек, който знае повече, отколкото каква.

— Какво? Какво?

— Не бива да разюздваме дори и за малко... защото, кой знае? Всеки момент можем да потрябваме.

— Аха, значи, ще се бием, а? — рече тръбачът. — А срещу кого, моля ви се?

— Срещу кого ли? — Сержантът нарочно повтори въпроса, за да има време да поразмисли. — Да му се не види макар! Ама че въпрос! Срещу кого искаш да се бием, ако не срещу враговете на краля?

— Добре де, но кои са враговете на краля? — не спираше да задава въпроси упоритият разпитвач.

— Кои са враговете на краля ли? Тоя пък не знаел кои са враговете на краля! — И сержантът вдигна рамене съжалително.

— Испанецът е враг на краля. Но как е дошъл тъй en catimini^[2], без да го забележим? — обади се един от кавалеристите.

— Ба — поде друг, — познавам доста кралски врагове, които не са испанци!

— Бертран има право — рече сержантът. — Зная за кого намеква.

— Кажете най-сетне за кого става дума.

— За хугенотите — отговори Бертран. — Няма нужда да си магьосник, за да се досетиш. Цял свят знае, че хугенотите са взели вярата си от Германия, а аз съм сигурен, че германците са наши врагове, тъй като неведнъж съм стрелял срещу тях, особено при Сен-Кантен^[3], където те се биха като дяволи.

— Всичко това е добре — пак се обади тръбачът, — но нали сключихме мир с тях. Малко ли свириха фанфарите по този случай!

— Самият факт, че граф дьо Ларошфуко ще командува леката кавалерия във войната, която ще водим във Фландрия, показва, че германците не са наши врагове — каза един млад кавалерист, облечен по-добре от другите. — Защото кой не знае, че Ларошфуко изповядва вярата им? Да пукна, ако не е хугенот и в червата. Шпорите му са а ла Конде, а шапката му — хугенотска.

— Чумата да го тръшне! — изруга сержантът. — Ти, Мерлен, не знаеш, тогава не беше още с нас: той, Ларошфуко, командуваше засадата при Ла Робре в Поату, където щяха до един да ни изтрепят. Голям хитрец е дяволът, пълен е с лукавщини.

— Бил казал — добави Бертран, — че един отряд райтери струва повече от цял ескадрон лека кавалерия. Това е вярно, както е вярно, че ей този кон е шарен. Чух го от един паж на кралицата.

Възмущение обхвана слушателите, но скоро любопитството да узнаят срещу кого бяха насочени военните приготовления и извънредните предпазвателни мерки, които предприемаха, взе връх.

— Дали е вярно, сержант — попита тръбачът, — че вчера искали да убият краля?

— Бас държа, че виновни са тези... еретици.

— Ханджията от Кроа-дьо-Сент-Андре, където ядохме — каза Бертран, — ни разправи как искали да премахнат литургията.

— В такъв случай ще ядем блажно всеки ден — забеляза философски Мерлен. — Вместо канче бакла — парче солена сланина. Няма за какво да съжаляваме, значи.

— Така е, но ако хугенотите вземат властта, първата им работа ще бъде да разтурят всички лекокавалерийски отреди и на мястото им ще сложат своите кучета, немските райтери.

— Ако е тъй, ще има да вземат. Майка им стара! Това ме кара да бъда добър католик. Я кажете, Бертран, нали служихте при протестантите, вярно ли е, че Адмирала давал само по осем петачета на своите кавалеристи?

— Нито петак повече, дъртият му вариклечко! Затова го оставих още при първия поход.

— В какво лошо настроение е днес капитанът! — забеляза тръбачът. — Той, дето обикновено е такъв добряк и обича да разговаря с войниците, днес през целия път зъб не е обелил.

— Новините го измъчват — рече сержантът.

— Какви новини?

— Ех, какви! Явно това, дето искат да правят хугенотите.

— Гражданската война пак започва — каза Бертран.

— Толкова по-добре за нас — зарадва се Мерлен, който виждаше всичко от хубавата му страна, — ще гърмим, ще горим села, ще трепем хугеноти.

— По всичко изглежда, искали са да започнат пак старата амброазка история — каза сержантът. — Затова ни докараха тук. Ще сложим ред.

В този момент корнетът се завърна с разузнавателния разезд. Приблужи се до капитана и му заговори тихо, а войниците му се размесиха с другарите си.

— Да ми окапе брадата, ако зная какво става днес в Париж — говореше един от тях, които бяха ходили на разузнаване. — Жив човек не видяхме по улиците. Но затова пък Бастилията е пълна с войска. Пиките на швейцарците стърчат по двора като класове на нива.

— Трябва да са към петстотин — допълни друг.

— Едно е сигурно — поде отново първият, — че хугенотите са искали да убият краля и че Адмирала бил ранен в сблъскването лично от ръката на великия херцог дьо Гиз.

— Тъй му се пада, разбойник такъв! Добре са го наредили! — възкликна сержантът.

— На всичко отгоре — продължи кавалеристът — швейцарците брътвят на дяволския си език, че много дълго сме търпели еретиците

във Франция.

— Вярно е, че от известно време много са навирили глави — каза Мерлен.

— Ще рече човек, че при Жарнак и Монконтур те са ни тупали, а не ние тях — толкова се големият и се надуват.

— Искат да излапат мръвките, а на нас да оставят кокалите.

— Крайно време е добрите католици да ги поначешат.

— Да си кажа правото — поде пак сержантът, — само да ми рече кралят: „Я, момче, избий тези мръсници“, да пукна, ако чакам да ми повтори.

— Бел-Роз, я поразправи какво направи нашият корнет! — рече Мерлен.

— Говори с някакъв швейцарски офицер, но не можах да чуя какво приказвах. Трябва да е било интересно, защото все току викаше: „Ах, боже мой! Ах, боже мой!“

— Чакай, препускат насам кавалеристи. Сигурно носят някаква заповед.

— Доколкото виждам, само двама са. Капитанът и корнетът отиват да ги посрещнат.

Двамата ездаци бързо се приближаваха към кавалерийския отряд. Единият яздеше боен кон и беше богато облечен и препасан със зелена лента през гърдите; шапката му беше отрупана с пера. Другият ездач беше дебел, къс и набит човек, облепен в черно расо и е голямо дървено разпятие в ръце.

— Ще се биеш, то си личи — рече сержантът. — Ето изпращат ни и свещеник, да изповядва ранените.

— Не е приятно да се биеш, без да си ял — измърмори тихо Мерлен.

Двамата ездаци забавиха ход, тъй че при срещата с капитана можаха да спрат конете без усилие.

— Ваш покорен слуга, господин дьо Мержи — каза човекът със зелената лента. — Познавате ли Тома дьо Моревел?

На капитана още не беше известно новото престъпление на дьо Моревел. Той го знаеше само като убиец на храбрия дьо Муи, затова му отговори сухо:

— Не познавам господин Моревел. Предполагам, че идвате да ни съобщите най-сетне защо сме тук.

— Отнася се, господине, до спасението на нашия добър крал и на светата наша църква от заплашващата ги опасност.

— А в какво се състои тази опасност? — попита презрително Жорж.

— Хугенотите са направили заговор срещу негово величество, но, слава богу, тяхното съзаклятие е било навреме разкрито и всички добри християни трябва да се обединят тази нощ, за да изтребят еретиците, докато те спят.

— Както силният Гедеон изтреби мадианитите — добави човекът с расото.

— Какво говорите! — извика Жорж, изтръпнал от ужас.

— Гражданите са въоръжени — продължи Моревел, — кралската гвардия и три хиляди швейцарци са в града. Разполагаме с близо шестдесет хиляди души. В единадесет часа ще бъде даден сигнал и клането ще започне.

— Мръсен разбойник! Каква гнусна измислица си дошъл да ми разправяш? Кралят никога не заповядва убийствата... най-многого да заплати за тях.

Но произнасяйки тези думи, Жорж изведнъж си опомни странния разговор, който бе водил с краля няколко дни преди това.

— Без увлечения, господин капитан. Ако кралската служба не изискваше цялото ми внимание, бих отговорил на вашите обиди. Слушайте какво ще ви кажа. Идвам да ви съобщя от името на негово величество, че трябва да ме придружите — вие и вашият отряд. Възложена ни е улица Сент-Антоан и съседният ѝ квартал. Нося ви точния списък на лицата, които ще трябва да ликвидираме. Преподобният отец Малбуш ще поговори на хората ви и ще им раздаде бели кръстове, каквито ще носят всички католици, за да не би в тъмнината някой да вземе вярващите за еретици.

— И аз трябва да съдействувам за избиването на заспали хора, така ли?

— Вие католик ли сте и признавате ли Шарл IX за ваш крал? Познавате ли подписа на маршал дьо Рец, комуто дължите подчинение?

Той извади от колана си лист и го подаде на капитана.

Жорж дьо Мержи повика един войник и при светлината на факел от слама, запален от фитила на една аркебуза, прочете официална

заповед, задължаваща капитан дьо Мержи в името на краля да окаже съдействие на градската гвардия и да се постави под командата на господин дьо Моревел за изпълнението на задача, която горепосоченото лице ще му разясни. Към заповедта беше приложен списък на имена със следното заглавие: „Подлежащи на избиване еретици от квартал Сент-Антоан“.

Факелът гореше в ръцете на войника и при и неговата светлина всички кавалеристи наблюдаваха по лицето на капитана дълбокото възмущение, което тази заповед му причиняваше.

— Моите кавалеристи никога няма да склонят да станат убийци — произнесе ясно Жорж и хвърли, листа в лицето на дьо Моревел.

— Тук не става въпрос за убийство — каза хладно свещеникът. — Отнася се за еретици, над които ще се извърши правосъдие.

— Юнаци! — викна Моревел високо, обръщайки се към войниците. — Хугенотите искат да погубят краля и католиците. Трябва да ги изпреварим. Тази нощ ще ги избием всички, докато спят... а кралят предоставя на вас къщите им за плячкосване.

Вик на свирепа радост се понесе над редиците.

— Да живее кралят! Смърт на хугенотите!

— Тихо! — провикна се капитанът гръмовито. — Тук само аз имам право да заповядвам. Другари, това, което този нещастник казва, не може да бъде истина и дори кралят да е заповядал, моите кавалеристи никога няма да се съгласят да избиват беззащитни хора!

Войниците мълчаха.

— Да живее кралят! Смърт на хугенотите! — извикаха в един глас дьо Моревел и неговият спътник.

Миг след това кавалеристите повториха:

— Да живее кралят! Смърт на хугенотите!

— Е, капитане, ще се подчините ли? — запита Моревел.

— Не съм вече капитан! — извика Жорж, скъса капитанските си отличия и ги захвърли.

— Хванете предателя! — изкрещя Моревел и изтегли сабята си. — Убийте бунтовника, който отказва да се подчини на своя крал!

Нито един войник обаче не посмя да вдигне ръка срещу своя началник. Жорж блъсна със сабята си сабята на Моревел и тя изхвъркна от ръката му, но вместо да го пронизе, той се задоволи да го удари с дръжката по лицето, и то тъй силно, че го събори от коня.

— Сбогом, подлеци! — обърна се капитан Жорж към своя отряд.
— Мислех, че сте войници, а вие сте били само убийци.

После каза на корнета:

— Алфонс, ако искате да станете капитан, удава ви се прекрасен случай. Възглавете тези разбойници.

Като рече това, той пришпори коня си и препусна в галоп към вътрешността на града. Корнетът сякаш искаше да го последва, но след няколко крачки забави ход, после спря коня си и се върна при отряда, преценявайки вероятно, че макар и даден в момент на силен гняв, съветът на капитана не беше чак толкова лош.

Все още зашеметен от удара, Моревел отново се качи на коня си, като сипеше ругатни, а свещеникът размахваше високо разпятието и призоваваше войниците да не щадят нито един хугенот и да удавят ереста в потоци от кръв.

Войниците останаха за миг смутени от думите на своя капитан, но щом той изчезна от очите им, те, предвкусвайки богатата плячка, размахаха саби над главите си и се заклеха да изпълняват всичко, което Моревел ще им заповяда.

[1] Джафър: Който измежду нас пощади баща, брат или приятел, да бъде проклет! — Отуей — „Спасената Венеция“ — Б.пр. ↑

[2] Скришом. — Б.пр. ↑

[3] Победа на Филип II Испански през август 1557 година. За компенсация Франсоа дьо Гиз отне от англичаните град Кале. — Б.пр.

↑

XXI

ПОСЛЕДНО УСИЛИЕ

Soothsayer

Beware the Ides of March!

Shakespeare

„Julius Caesar“^[1]

Същата вечер в обичайния час Мержи излезе от дома си добре загърнат в сив плащ, с нахлупена до очите шапка и стараейки се да остане незабелязан, се запъти към къщата на графиня дьо Тюржи. Но ненаправил и няколко крачки, срещна Амброаз Паре, хирурга, когото познаваше, тъй като той беше го лекувал след нараняването му. Паре вероятно се връщаше от двореца Шатийон. Мержи му се обади и попита как е Адмирала.

— По-добре е — рече хирургът. — Раната е сериозна, но болният е як. С божията помощ ще оздравее. Надявам се, че лекарството, което му предписах тази вечер, ще помогне и той ще прекара нощта спокойно.

Край тях мина някакъв човек от народа и чу, че говорят за Адмирала. Когато се отдалечи на достатъчно голямо разстояние, за да може безнаказано да прояви нахалство, той извика:

— Скоро ще се залюлее на бесилото в Монфокон вашият дяволски Адмирал.

И хукна, колкото му крака държат.

— Мръсна сган! — рече Мержи. — Яд ме е, че нашият велик Адмирал е принуден да остане в град, където има толкова врагове.

— Слава богу, домът му се охранява добре — отвърна хирургът. — Когато излизах оттам, по стълбите беше пълно с войници и те вече

палеха фитилите си. Ах, господин дьо Мержи, хората тук не ни обичат... Но стана късно, трябва да отида в Лувъра.

Разделиха се, като си пожелаха лека нощ, и Мержи продължи своя път, отдаден на розови мисли, които го накараха твърде бързо да забрави и Адмирала, и католишката омраза. Не можа обаче да не забележи необичайното движение по парижките улици, които обикновено биваха почти безлюдни при настъпването на нощта. Ту срещаше носачи с някакви чудновати товари на гръб, които в мрачината взе за снопове пики, ту виждаше мълчаливо маршируващо отделение войници с готово за стрелба оръжие и със запалени фитили; някъде пък бързо се отваряха прозорци, мяркаха се фигури със светилници в ръце и тутакси изчезваха.

— Хей, човече — викна Бернар на един такъв носач, — къде носиш толкова късно това оръжие?

— В Лувъра, ваша милост, за тазнощното увеселение.

— Другарю — обърна се Мержи към един сержант, който командуваше патрул, — накъде така въоръжени?

— В Лувъра, ваша милост, за тазнощното увеселение.

— Хей, паж, защо не си при краля? Накъде сте тръгнали ти и твоите другари с тези коне, стъкмени като за война?

— В Лувъра, ваша милост, за тазнощното увеселение.

„Каква ли забава ще има тази нощ? — питаше се Мержи. — Изглежда, че всички са посветени, само аз нищо не зная. Впрочем какво ме засяга? Кралят може да се увеселява без мене, малко ме интересуват неговите развлечения.“

По-нататък той забеляза, че един бедно облечен човек се спира пред някои къщи и бележи по вратите им с тебешир бели кръстове.

— Ей, приятелю, да не си артелчик, та отбелязваш жилища за войниците?

Човекът изчезна, без да отговори.

При завоя на улицата, където живееше графинята, Бернар без малко не се сблъска с един човек, увит като него в голям плащ. Въпреки мрака и старанието да се прикрият един от друг, двамата веднага се познаха.

— А, добър вечер, господин Бевил — рече Мержи и му протегна ръка.

Преди да отговори на поздрава му, Бевил направи някакво странно движение под плаща си: прехвърли от дясната ръка в лявата нещо тежко. Плащът му се полуотвори.

— Поздрав на доблестния храбрец, любимец на жените! — отговори Бевил. — Бас държа, че моят благороден приятел е тръгнал по любов.

— А вие, господине?... Изглежда, че съпрузите са зле настроени към вас, защото, ако не се лъжа, на гърба си имате ризница, а онова, което държите под плаща си, страшно много прилича на пищови.

— Налага се предпазливост, господин Бернар, голяма предпазливост — отвърна Бевил.

При тези думи той загърна плаща си, за да скрие още по-добре оръжието.

— Безкрайно съжалявам, че тази вечер не мога да ви предложа помощта и сабята си, за да пазя улицата и да карауля пред вратата на вашата любовница. Днес ми е невъзможно, но при друг случай благоволете да разполагате с мене.

— Тази вечер вие не можете да дойдете с мене, господин дьо Мержи.

Бевил придружи думите си със странна усмивка.

— Тогава на добър час! Сбогом.

— Аз също ви пожелавам *на добър час*.

В начина, по който Бевил натърти това „на добър час“, имаше нещо неестествено.

Разделиха се и Мержи беше направил вече няколко крачки, когато чу, че Бевил го вика. Обърна се и го видя да се връща.

— Брат ви в Париж ли е?

— Не, но го очаквам всеки ден... Аха, кажете ми, няма ли да отидете на тазнощното увеселение?

— Увеселение ли?

— Да. Говори се навред, че тази нощ щяло да има голяма дворцова забава.

Бевил измънка нещо неразбрано.

— Още веднъж сбогом — каза Мержи. — Много бързам и... Разбирате какво искам да кажа, нали?

— Чакайте, чакайте, още една дума. Преди да се разделим, искам да ви дам един съвет като истински приятел.

— Какъв съвет?

— Не отивайте при нея тази нощ. Повярвайте, утре ще ми благодарите.

— Това ли е вашият съвет? Но аз не ви разбирам. Коя „нея“?

— Ха, разбирате ме много добре. Но ако сте благоразумен, минете още тази вечер на другия бряг на Сена.

— Всичко това да не е някаква шега?

— Никаква шега. Никога не съм говорил по-сериозно. Минете оттатък Сена, ви казвам. И ако дяволът ви е притиснал чак толкова, идете до манастира на яacobинците, улица Сен-Жак. През две врати от вратата на добрите отци ще видите голямо дървено разпятие, заковано на една бедна къщичка. Чудновата фирма наистина, но няма значение. Ще почукате и ще ви отвори една много приветлива старица. Кажете, че аз ви пращам, ще ви посрещне добре. Пренесете любовната си страст на отвъдния бряг на Сена. Старата Брюлар има хубавички и мили внучки... Разбирате ли?

— Вие сте прелюбезен. Покорно благодаря.

— Не, не, наистина последвайте моя съвет! Честна благородническа дума, ще ви бъде от полза.

— Много благодаря, ще се възползувам друг път. Днес ме чакат.
— И Мержи си тръгна.

— Минете Сена, драги! Това е моята последна дума. Ако ви се случи нещастие, умивам си ръцете.

Някаква необичайно сериозна нотка в гласа на Бевил озадачи Мержи. Виконтът беше вече му обърнал гръб, този път Бернар го задържа:

— Но какво, дявол да го вземе, искате да кажете? Обяснете се, господин Бевил, не ми говорете със загадки.

— Драги приятелю, може би ви говорих дори прекалено ясно, повтарям ви: *мини на отвъдния бряг още преди полунощ*. Сбогом.

— Но...

Бевил беше се вече отдалечил. Мержи поиска да тръгне след него, но се засрами, че губи време, което би могъл да използва по-добре, върна се и стигна до градината на графинята. Известно време се разхожда нагоре-надолу, докато отминат неколцина минавачи. Опасяваше се да не им направи впечатление, че влиза в този час през градинската врата. Нощта беше хубава, лек зефир разхлаждаше

горещия въздух; луната ту се показваше, ту изчезваше зад пухкавите бели облаци. Нощ само за любов.

Улицата остана за кратко време безлюдна. Мержи веднага отвори градинската врата и безшумно я затвори. Сърцето му биеше силно, но мисълта му беше погълната изцяло от радостите, които го чакаха при неговата Диан, а мрачните мисли, породени от странните намеци на Бевил, останаха твърде далече.

Приближи се до къщата на пръсти. Зад червената завеса на един полуотворен прозорец светеше лампа — това беше уговореният знак. Миг след това Мержи влезе в молитвената стая на своята възлюблена.

Графинята беше полулегнала на нисък, покрит с тъмносиня дамаска диван. Беше отметнала глава назад и дългите ѝ черни коси безредно се бяха разпилели върху цялата възглавница. Лежеше със затворени очи, но, изглежда, правеше усилие да държи клепачите си спуснати. На тавана висеше само една сребърна лампа и хвърляше цялата си светлина върху бледото лице и огненочервените устни на Диан дьо Тюржи. Графинята не спеше, но който я погледнеше, би казал, че е изтерзана от мъчителен кошмар. Щом ботушите на Мержи скръцнаха по килима, тя трепна, вдигна глава, отвори уста и сподави вик на ужас.

— Уплаших ли те, ангел мой? — запита Мержи, като коленичи и се надвеси над възглавницата, където хубавата глава пак се отпусна.

— Ето те най-после! Слава тебе, господи!

— Нима те накарах да ме чакаш? Няма още полунощ.

— О, остави ме... Бернар... Не те ли видя някой, като влизаше?

— Никой... Но какво ти е, любов моя? Защо тези хубави устни отбягват моите?

— О, Бернар, ако знаеше само... Не ме мъчи, моля ти се... Много ми е зле, имам ужасно главоболие... Главата ми гори.

— Миличката ми!

— Седни тук... и за бога... днес не искам нищо от мене. Много съм болна.

Тя зарови прекрасното си лице във възглавницата и мъчително простена. После изведнъж се надигна на лакът, тръсна назад гъстите коси, насадели до лицето ѝ, и като улови ръката на Мержи, допря я до слелите си очи. Той усети силното биене на вените ѝ.

— Ръката ти е прохладна, става ми добре от нея — рече тя.

— Моя добра Диан, колко бих желал мене да ме боли глава вместо тебе! — И той целуна пламналото ѝ чело.

— Ах, да... аз пък бих желала... Постави пръстите си върху моите клепачи, това ще ме облекчи... Струва ми се, че ако заплача, ще ми олекне, но не мога да плача.

Настъпи дълго мълчание, прекъсвано само от неравномерното и мъчително дишане на графинята. Коленичил пред дивана, Мержи леко разтриваше спуснатите ѝ клепачи и от време на време ги целуваше. Беше опрял другата си ръка на възглавницата и бе сплел пръстите си е конвулсивно потръпващите пръсти на своята любима. Горещият, сладък дъх на Диан нежно гъделичкаше устните му.

— Скъпа моя — пошепна той, — изглежда, че те мъчи и нещо друго, не само главоболието. Коя е причината? И защо не искаш да ми я кажеш. Нали затова се обичаме, за да делим не само радости, но и грижи?

Тя поклати глава, без да отваря очи. Устните и мръднаха беззвучно. После се отпусна върху рамото на Мержи, сякаш беше изтощена от това усилие. В този момент часовникът удари единадесет и половина. Диан трепна и седна на дивана цяла трепереща.

— Наистина ме плашиш, моя хубава приятелко!

— Нищо... още нищо — промълви тя глухо. — Този часовник бие ужасно. Всеки удар се забива като нажежено желязо в главата ми.

Мержи не намери по-добро лекарство и по-подходящ отговор от това да целуне надвесеното над него чело. Изведнъж Диан протегна ръце и все така полулегнала, ги сложи върху раменете му, впила искрящи очи в неговите, като че искаше да го проние.

— Бернар — каза тя, — кога ще станеш католик?

— Ангел мой, да не говорим днес за това, такъв разговор ще те разболее още повече.

— Аз съм болна от твоето упорство, но ти не искаш и да знаеш. И без друго времето напират. Дори да бях умираща, щях да използвам и последния си дъх, за да те склоня...

Мержи поиска да затвори устата ѝ е целувка. Целувката е добър повод и може да послужи като отговор на всички въпроси, поставени на един мъж от любимата жена. Диан обаче, която обикновено отговаряше на целувките му, този път го отблъсна силно, едва ли не е негодувание.

— Слушайте, господин дьо Мержи, всеки ден проливам кървави сълзи, като мисля за вас и за вашата заблуда. Вие знаете колко ви обичам. Сам съдете какви са моите мъки, като си мисля, че този, който ми е по-скъп от живота, може само след миг да загине и духом, и телом.

— Диан, нали се съгласихме да не говорим на такива теми, когато сме заедно?

— Налага се, нещастнико! Кой ти каза, че имаш още един час време, за да се покаеш!

Необикновенният ѝ тон и чудните ѝ думи неволно напомниха на Мержи странния съвет, който преди малко му бе дал Бевил. Обзе го вълнение, но той го потисна. Страстното усърдие, с което Диан го увещаваше да смени вярата си, отдаде на голямата ѝ набожност.

— Какво искате да кажете, моя хубава приятелко? Нима вярвате, че таванът може да падне върху глава на един хугенот нарочно, за да го утрепе, както миналата нощ падна балдахинът на вашето легло? За щастие отървахме се само с малко прах по главите.

— Вашето упорство ме отчайва... Сънувах как вашите врагове се готвят да ви убият... виждах ви окървавен и разкъсан от тях да издъхвате, преди да мога да ви доведа моя изповедник.

— Какви врагове? Аз мислех, че нямам врагове.

— Безразсъдник! Не виждате ли, че ваши врагове са всички, които ненавиждат вашата ерес? А нима това не е цяла Франция? Да, докато вие сте враг на бога и на църквата, всички французи са длъжни да ви бъдат врагове.

— Да оставим това, кралице моя. А колкото до вашите сънища, отнесете се до старата Камий, тя ще ви ги разтълкува; аз от сънища не разбирам. Да говорим за друго... Струва ми се, че днес сте били в двореца и оттам, мисля, сте донесли това главоболие, което измъчва вас и ядосва мене.

— Да, Бернар, бях в двореца. Видях кралицата и излязох от нейните покои... твърдо решена да направя последно усилие да ви променя... Трябва, непременно трябва!...

Бернар я прекъсна.

— Струва ми се — рече той, — струва ми се, мила приятелко, че тъй като въпреки болестта си имате достатъчно сила да проповядвате с

такава пламенност, бихме могли, ако разрешите, да използваме още по-добре времето.

Тя посрещна шегата с поглед, изпълнен с гняв и презрение.

— Осъден! — прошепна тя тихо, като на себе си. — Защо трябва да бъда толкова слаба пред него!

После добави по-високо:

— Виждам много ясно, вие не ме обичате и ме цените, колкото цените един кон. За вас няма значение дали понасям безброй страдания, или не, стига да ви доставям удоволствие... Заради вас, само заради вас приех да понеса такива терзания на съвестта, пред които всички измислени от човешката жестокост мъки не струват нищо. Една-единствена дума от вашата уста би върнала покоя на душата ми, но вие никога няма да произнесете тази дума. Никога няма да пожертвувате заради мене дори един от вашите предразсъдъци.

— Скъпа Диан, какви обвинения сипете върху мене! Бъдете справедлива и нека вашата религиозна разпаленост не ви прави сляпа. Отговорете ми! Не ви ли принадлежат всичките ми физически и душевни сили и къде другаде ще намерите по-предан роб от мене? Трябва ли да ви повторя още веднъж: готов съм да умра за вас, но не и да вярвам известни неща.

Тя слушаше думите му, като свиваше рамене, и го гледаше почти с омраза.

— Не бих могъл — продължи той — да направя заради вас косите си от кестеняви на руси. Не бих могъл да променя формата на ръцете и краката си, за да ви се харесвам. Моята религия е част от тялото ми, скъпа моя, и то част, която биха откъснали само заедно с живота ми. И двадесет години да ме убеждават, няма да повярвам, че парче хляб, месено без подкваса...

— Млъкни! — прекъсна го тя властно. — Не хули! Всичко опитам, нищо не помогна. Всички вие, заразени от отровата на ереста, сте твърдоглава пасмина и затваряте очите и ушите си за истината: боите се да гледате и да чувате. Е добре, настъпи часът, когато вече нито ще виждате, нито ще чувате... Имаше само едно средство да се премахне тази язва от църквата и това средство ще бъде приложено.

Тя направи няколко крачки из стаята, обзета от голяма възбуда, и продължи:

— След по-малко от час седемте глави на дракона ще бъдат отсечени. Сабите са наточени и верните хора са готови. Нечестивците ще изчезнат от лицето на земята.

После посочи часовника, поставен в един ъгъл на стаята:

— Виж, имаш още четвърт час да се покаеш. Когато стрелката дойде до тази точка, съдбата ти ще бъде решена.

Не беше още свършила, когато отдалеч се надигна глух шум, отначало неясен, подобен на тръпка, която преминава през тълпа, заобиколила огромен пожар. После бързо нарасна и след няколко мига в далечината вече се понесе биене на камбани и пукотевица на огнестрелни оръжия.

— Какви страхотии разправяте? — извика Мержи. Графинята се спусна към един от прозорците и го отвори. Шумът, възпиран дотогава от стъклата и завесите, стана по-отчетлив. Долавяха се ужасени писъци и радостен вой. От всички краища на града, докдето стигаше погледът, към небето се виеше червеникав дим. Човек би казал, че гори някакъв гигантски пожар, ако миризмата на смола, идваща от хилядите запалени факли, не беше изпълнила веднага стаята. В този миг изгърмя аркебуза и стъклата на една съседна къща блеснаха.

— Клането започна! — изпищя графинята и улови главата си с ръце.

— Како клане? Какво искате да кажете?

— Тази нощ избиват хугенотите. Кралят заповяда. Всички католици са въоръжени и нито един еретик не бива да бъде пощаден. Църквата и Франция са спасени. Ако не се отречеш от лъжливата си вяра, ти си загубен.

Мериш усети как студена пот облива цялото му тяло. Той гледаше плахо Диан дьо Тюржи, а по нейното лице се четеше странна смесица от тревога и ликуване. Страшният ропот, който кълтеше в ушите му и изпълваше града, говореше съвсем ясно, че тя току-що беше му казала чудовищната истина. Няколко мига графинята остана неподвижна, вперила очи в него, без да говори. Само пръстът ѝ сочеше прозореца, сякаш тя искаше да накара Бернар да си представи кървавите сцени, които тези канибалски викове и светлини означаваха. Постепенно лицето ѝ омекна. Дивият възторг изчезна, остана ужасът. Най-сетне тя се отпусна на колене и проплака умолително:

— Бернар, заклевам те, спаси живота си, стани католик! Спаси своя живот, спаси и моя, който зависи от него!

Мержи я изгледа диво, а тя се влачеше подире му на колене, протегнала към него ръце. Без да ѝ отговори нито дума, той изтича до дъното на стаята и грабна сабята си, която на влизане бе оставил в едно кресло.

— Нещастнико, какво си наумил! — изкрещя графинята и се втурна към него.

— Да се отбранявам! Не ще се оставя да ме заколят като агне.

— Хиляди саби не биха могли да те спасят, безумце! Целият град е на оръжие. Кралската гвардия, швейцарците, гражданите и народът, всички участвуват в кръвопролитие и в този момент няма хугенот, в чиито гърди да не са забити поне десет кинжала. Има само едно средство да избегнеш смъртта — стани католик.

Мержи беше храбър, но при мисълта за опасността, която го дебнеше тази нощ, почувствува за миг как в сърцето му се прокрадва подъл страх. Дори мисълта за спасение чрез отричане от вярата пресече ума му с бързината на светкавица.

— Отговарям за живота ти, ако станеш католик — рече Диан и сплете молитвено ръце.

„Ако се отрека — помисли Мержи, — ще се презирам цял живот.“

Тази мисъл бе достатъчна да му възвърне смелостта, засилена от срама, че е изпаднал в мигновена слабост. Той нахлупи шапката си, стегна колана си и като уви плаща около лявата си ръка вместо щит, тръгна решително към вратата.

— Къде отиваш, нещастнико?

— На улицата. Не желая да ви причинявам огорчението да гледате как ме колят пред очите ви в собствения ви дом.

В гласа му имаше такова презрение, че графинята се почувствува смазана. Застана отпред му, но той я отблъсна, и то грубо. Тогава тя улови дрехата му и се повлече на колене след него.

— Пуснете ме! — извика той. — Искате сама да ме предадете на убийците ли? Любовницата на един хугенот може да изкупи греховете си, като поднесе на своя бог кръвта на любовника си.

— Стой, Бернар, коленопреклонно те моля! Аз искам само твоето спасение. Живей заради мене, ангел мой! Спаси се в името на

нашата любов!... Съгласи се да произнесеш само една-едничка дума и, кълна се, ти ще бъдеш спасен.

— Кой? Аз да приема религията на убийци и разбойници? Свети евангелски мъченици, ида при вас!

И той се дръпна така стремително, че тя се строполи на пода. Бернар се готвеше вече да отвори вратата, когато Диан скочи пъргаво като млада тигрица, хвърли се върху него и го стисна в прегръдките си по-силно от някой мъж — здравеняк.

— Бернар! — извика тя въвн от себе си, със сълзи на очи. — Сега те обичам много повече, отколкото ако бе приел да станеш католик!

И като го събори на дивана, отпусна се върху него, обсипвайки го с целувки и сълзи.

— Остани тук, моя единствена любов, остани при мене, храбрецо мой — говореше тя, като го притискаше и се увиваше около тялото му подобно на змия около своята жертва. — Те няма да дойдат да те търсят тук в моите прегръдки. А за да стигнат до тебе, трябва да убият първо мене. Прости ми, скъпа моя любов, не можах да те предупредя по-рано за грозящата те опасност. Ужасна клетва ме обвързваше. Но аз ще те спася или ще загина с тебе.

Изведнъж някой силно зачука на пътната врата. Графинята нададе пронизителен вик, а Мержи, освободен от нейните обятия и без да сваля навития около лявата си ръка плащ, почувствува такава сила и решителност, че ако сега пред него се изпречеха сто души убийци, не би се поколебал да се хвърли срещу тях с главата навред.

Почти всички парижки къщи имаха на входните си врати по един малък четвъртит отвор, покрит с гъста желязна мрежа, за да могат обитателите предварително да се уверят дали е безопасно да отворят, или не. Често дори яки дъбови врати, обковани с големи гвоздеи и железни препаски, не изглеждаха достатъчно сигурни за предпазливите граждани, които можеха да се предадат само след продължителна обсада. Ето защо от двете страни на вратата имаше тесни бойници, откъдето можеше незабелязано и удобно да се стреля в гърба на нападателите.

Старият доверен прислужник на графинята разгледа през такава една решетка лицето, което чукаше, и след като го подложи на съответен разпит, дойде да доложи на господарката си, че капитан

Жорж дьо Мержи настоятелно моля да бъде приет. Страхът изчезна и вратата се отвори.

[1] Оракул: Пази се от мартенските Иди. — Шекспир „Юли Цезар“. — Б.пр. ↑

XXII

ДВАДЕСЕТ И ЧЕТВЪРТИ АВГУСТ

„Saignez! Saignez!“

Mot du marechal de
Tavannes^[1]

След като напусна своя отряд, капитан Жорж забърза към дома си, където се надяваше да намери брат си, но Бернар беше вече излязъл и както съобщи прислугата, щял да отсъствува цяла нощ. Не беше трудно за Жорж да се досети, че младият човек е отишъл при графинята, затова веднага се запъти към нейния дом. Междувременно клането бе започнало. Общата суматоха, затягащият се отвред обръч на убийците и опънатите по улиците вериги го забавяха на всяка крачка. Принуден беше да мине покрай Лувъра и там видя фанатизмът да стига до крайния си предел. В този квартал, населен с много протестанти, нахлуха гражданите католици и войниците от кралската гвардия, въоръжени с огън и меч. Според израза на един съвременен писател^[2] там „кръвта се стичаше от всички страни към реката“ и човек не можеше да премине улиците, без риск да бъде премазан всеки момент от трупове, които убийците хвърляха през прозорците.

С някаква пъклена предвидливост повечето от лодките, обикновено привързани по кея край Лувъра, бяха откарани на отвъдния бряг, тъй че мнозина от бегълците, които тичаха по брега и се надяваха да се спасят с лодки от ударите на неприятеля, трябваше да избират между водата и войнишките алебарди зад гърба си. А в това време, казват, че на един от прозорците на своя дворец Шарл IX, въоръжен с дълга аркебуза, стрелял „като по дивеч“ върху нещастните бегълци.

Като прескачаше трулове и се цапаше с кръв, капитанът продължаваше своя път, излагайки се при всяка стъпка на опасността

да стане по погрешка жертва на някой от убийците. Беше забелязал, че войниците и въоръжените граждани носят бяла лента на ръкавите си и бял кръст на шапките си. Лесно би могъл и той да си сложи тези отличия, но главорезите му вдъхваха такава погнуса, че се отвращаваше дори и от отличителните им знаци.

На брега на реката близо до Шатле чу, че някой го повика. Обърна се и видя въоръжен до зъби човек, който, изглежда, не си служеше с оръжието, обаче носеше бял кръст на шапката си и самодоволно въртеше между пръстите си някакво листче. Беше Бевил. Той наблюдаваше равнодушно как хвърлят от моста Мьоние трупове и още живи хора в Сена.

— Какъв дявол търсиш тук, Жорж? Да не е станало някакво чудо или пък бог ти внуши това усърдие, защото, ако не се лъжа, ти си тръгнал на лов за хугеноти.

— Ами ти, ти какво търсиш между тия окаяници?

— Аз ли? Ей богу, гледам. Интересно зрелище. А знаеш ли аз как се изхитрих? Нали познаваш стария Мишел Корнабон, оня лихвар хугенот, който толкова ме е смукал.

— Ти си го убил, нещастнико?

— Кой, аз ли? Хайде де! Не се бъркам във верските работи. Не само че не го убих, но го скрих у дома в избата, а той ми подписа разписка за всичко, което му дължа. Тъй че извърших едно добро дело, за което бях възнаграден. Вярно е, че за да го накарам да подпише полесно, два пъти опирах пищова си до главата му, но бог да ме убие, ако съм мислел да стрелям... Я виж, гледай оная жена, дете виси закачена на фустата си от гредата на моста. Май че ще падне... не, няма да падне! Майка му стара, интересно, заслужава да се види по-отблизо.

Жорж го остави и продължи, като се чукаше по главата и си мислеше!

„И това е днес един от най-почтените благородници, които познавам в този град!“

Той навлезе в улица Сен-Жос, пуста и неосветена: вероятно тук не живееше никакъв протестант. Чуваше се обаче отчетливо олелията от съседните улици. Изведнъж червената светлина на факлите озари белите стени. Жорж чу пронизителни писъци и видя полугола жена с разбъркани коси и малко дете в ръце. Тя бягаше със свръхчовешка бързина. Двама мъже я преследваха, насъсквайки се един друг с

дивашки викове, както ловци, които гонят див звяр. Жената вече влизаше в един двор, когато един от преследвачите гръмна с аркебузата си. Куршумът я удари в гърба и тя се преметна. Веднага пак стана, направи крачка към Жорж и падна на колене. После е последно усилие вдигна детето към капитана, сякаш го поверяваше на неговото великодушие. И издъхна, без да произнесе нито дума.

— Още една еретическа кучка по-малко! — извика човекът, който бе стрелял с аркебузата. — Няма да спра, докато не ги направя дузина.

— Мръсник! — извика капитанът и изпразни пищова си от упор в убицеца.

Главата на злодея издрънча в насрещната стена. Той отвори очи, пълни с ужас, изпъна се и като се хлъзна на токовете си като дъска, която зле са подпрели, изтърколи се мъртъв на земята.

— Как така? Как може да се убива католик? — извика другарят на убития, който държеше в едната си ръка факел, а в другата — кървава сабя. — Кой сте вие? Света Богородице, но вие сте от кралската лека кавалерия! Да му се не види макар! Стана грешка, господин офицер!

Жорж измъкна втория пищов и го зареди. Това негово движение, както и лекото изщракване на ударника бяха схванати съвършено правилно. Главорезът захвърли факела и си плю на петите. Жорж не благоволи да стреля по него. Наведе се над падналата жена и видя, че е мъртва. Куршумът бе преминал през тялото ѝ. Детенцето я държеше с малките си ръчички за врата, пищеше и плачеше. Обляно беше с кръв, но по някакво чудо бе останало незасегнато. То стискаше с все сила майка си и за капитана не беше лесно да го откъсне от нея; Зави го с плаща си и вече по-благоразумен след току-що станалата среща, взе от шапката на убития войник белия кръст и го сложи на своята шапка. По този начин стигна безпрепятствено до къщата на графинята.

Двамата братя се хвърлиха в обятията ви и известно време стояха така здраво прегърнати, без да проронят дума. Сетне капитанът разказа накратко в какво състояние се намира градът. Бернар проклинаше краля, Гизите и духовенството; искаше да излезе и да направи опит да се присъедини към своите братя, ако те някъде оказваха съпротива на неприятеля. Графинята плачеше и го задържаше, а детето пищеше и търсеше майка си.

След като загубиха много време във викове, пъшкане и плач, все пак трябваше да вземат някакво решение.

Детето предадоха на коняря на графинята, който се нагърби да намери жена за неговото отглеждане. Колкото до Мержи, в този час той не биваше да излиза навън. Пък и къде можеше да отиде? Знаеха ли дали кръвопролитие не се простираше от единия до другия край на Франция? При това многобройни части от кралската гвардия пазеха мостовете на Сена, откъдето протестантите биха могли да се прехвърлят в предградието Сен-Жермен и оттам лесно да избягат в южните провинции, открай време спечелени за тяхната кауза. От друга страна, изглеждаше малко вероятно, а и неразумно да се измоли милост от монарха сега, когато той, озверен от дивата сеч, не мислеше за нищо друго, освен за нови жертви. Поради това, че графинята беше известна с голямата си набожност, нейният дом нямаше да бъде подложен на сериозно претърсване от страна на убийците, а тя смяташе, че може да се довери на прислугата си. Така че Бернар не би могъл да намери никъде другаде по-защитено убежище. Решиха да се крие тук и да изчака развоя на събитията.

Денят настъпи и вместо да сложи край на безчинствата, сякаш им даде нов тласък и внесе някакъв порядък сред тях. Не остана католик, който в страха си от подозрение в ерес да не сложи белия кръст, де не се въоръжи или да не започне да предава останалите още живи хугеноти. През това време кралят стоеше в двореца и не допускаше до себе си никого, освен водачите на главорезите. Тълпата, примамена от надеждата за грабеж, беше се присъединила към гражданските отреди и войниците, а в църквите свещенослужителите насъскваха богомолците към още по-голяма кръвожадност.

— Нека смажем с един удар всички глави на хидрата и да сложим веднъж завинаги край на гражданските войни!

И за да убедят този жаден за кръв и за чудеса народ, че небето одобрява неговите изстъпления и е пожелало да ги насърчи чрез небивало знамение, добавяха:

— Идете в Гробището на младенците и вижте как е нацъфтял глогът, подмладен и засилен, защото е полят с еретическа кръв!

Многобройни шествия от въоръжени главорези отиваха тържествено да се поклонят на свещения храст и се връщаха от гробището, вдъхновени и изпълнени с ново усърдие да открият и

унищожат ония, които небето така явно предаваше на съд. Думите на Катерина Медичи се повтаряха от всички; повтаряха ги, докато колеха жените и децата: „*Che pieta lor ser crudele, che crudelta lor ser pietoso.*“ Днес е човечно да си жесток и жестоко да си човечен.

И чудно нещо! Сред всичките тези протестанти само малцина не бяха ходили на война и не бяха участвували в ожесточените боеве, където неведнъж бяха успявали да превъзмогнат численото превъзходство на врага с храбростта си. И въпреки това при масовото клане само двамина оказаха известна съпротива на убийците и от тези двама мъже само единият беше ходил на война. Не е чудно навикът да се бият групово и съгласно правилата да беше ги лишил от онази лична смелост, която би могла да накара всеки протестант да се отбранява в своя дом като в крепост. Имаше случаи, когато стари бойци протягаха вратове като смирени жертви пред жалките мародери, които само ден преди това биха треперили пред тях. Своего примирение те смятаха за безстрашие и предпочитаха славата на мъчениците пред славата на бойците.

Когато първоначалната жажда за кръв се уталожи, най-милостивите между главорезите започнаха да даряват живота на жертвите си срещу отричане от протестантската вяра. Съвсем малък брой калвинисти се възползуваха от тази милост и приеха да се откупят от смъртта и от мъките чрез една може би простима лъжа.

Жени и деца повтаряха своите молитви под издигнатите над главите им саби и умираха без ропот.

След два дни кралят се опита да спре злодеянията, но когато веднъж си отприщил страстите на тълпата, не е възможно да я спреш. Не само че кланетата не се прекратиха, но самият монарх, когото обвиниха в нечестиво състрадание, се принуди да оттегли думите си за пощада и да призове към крайна жестокост, нещо, което представляваше една от основните черти на характера му.

През първите дни след Вартоломеевата нощ Жорж редовно посещаваше брат си и му разказваше все нови и нови подробности върху потресаващите сцени, на които ставаше свидетел.

— Ах, кога ще мога да напусна тази страна на убийства и престъпления! — възклищаваше капитанът. — Предпочитам да живея сред диви зверове, отколкото между французи.

— Ела с мене в Ла Рошел — увещаваше го Бернар. — Надявам се, че главорезите още не са го превзели. Ела да умреш с мене и да покриеш със забрава вероотстъпничеството си, като защитиш последната опора на нашата вяра.

— А какво ще стане с мене? — питаше Диан.

— По-добре е да заминем в Германия или в Англия — отговаряше Жорж. — Там поне няма да ни колят, нито пък ние ще колим.

Нито един от тези проекти не се осъществи. Жорж беше хвърлен в затвора за неподчинение на кралската заповед, а графинята, изтръпнала от страх да не открият нейния любим, мислеше само как да му помогне да се измъкне от Париж.

[1] „Лейте кръв! Лейте кръв!“ — Израз на маршал дьо Таван. — Б.пр. ↑

[2] Д’Обине — „Обща история“. — Б.а. ↑

XXIII ДВАМАТА МОНАСИ

*Lui mettant un capuchon,
Lis en firent un moine.*

Chanson populaire^[1]

В гостилничката, разположена на брега на Лоара край Орлеан, по пътя за Божанси, на една маса седеше млад монах в кафяво расо с голяма, спусната над лицето качулка и забил очи в молитвеника си, четеше с примерно усърдие, макар да беше избрал малко тъмничък за четене ъгъл. Зърната на броеницата, увиснали на колана му, бяха поголеми от гълъбови яйца, а дебела връзка метални плочки с ликовете на разни светии подрънкваше при всяко негово движение. Колчем вдигнеше глава да погледне към вратата, показваше се добре очертана уста, украсена със завити на полумесец мустачки, толкова напети, че биха правили чест на всеки капитан от кралските войски. Ръцете му бяха много бели, ноктите — дълги и грижливо изрязани. Нищо не показваше, че младият брат е работил някога с мотика и гребло, както повеляваха обичаите на неговия орден.

Собственицата на заведението, дебела, бузеста селянка, която изпълняваше същевременно длъжността готвачка и прислужница, приближи до младия монах и като се поклони неумело, попита:

— Е какво, отче? Няма ли да си поръчате нещо за ядене? Минава пладне.

— Дали ще се забави корабът от Божанси?

— Кой знае? Водата е спаднала, движението не е в ред. Пък и още не му е време. На ваше място бих обядвала тук.

— Щом е тъй, добре! Ще обядвам тук. Но нямате ли друга стая, където да седна да ям. Тук се усеща много неприятна миризма.

— Много сте изнежен, отче. Аз пък не усещам нищо.

— Да не би да пърлят прасета наблизо?

— Прасета ли? Ама че го казахте! Прасета, значи! Да, нещо такова. Вярно, че са прасета, защото, както казваше един, цял живот са се угоявали. Но не са прасета за ядене. Това са хугеноти, моля за извинение, отче. Горят ги по брега, на стотина крачки оттук, и от тях иде тая воня.

— Хугеноти ли?

— Да, да, хугеноти. Че какво от това? Не бива да ви се разваля апетитът. А в друга стая не мога да ви преместя, защото е само една; значи, няма как, ще трябва да се задоволите с тая. Ба, хугенотите сега не миришат чак толкова лошо. Виж, ако не ги изгарят, сигурно ще вонят повече. Тази сутрин имаше цял куп на пясъка, ей такъв... какво да ви кажа, висок като огнището.

— И вие ходихте да гледате тези трупове?

— Аха, вие ме питате, защото са голи. Но при мъртвците това нещо, ваше преподобие, не важи. Все едно, че гледах умрели жаби. Изглежда, че вчера в Орлеан здравата са поработили, защото Лоара непрекъснато влачеше тая еретическа риба, а нали реката е спаднала, всеки ден ги намираме на сухото по пясъка. Дори и вчера, когато ратаят на воденичаря изтеглил мрежата да види дали са се хванали линари, намерил вътре умряла жена с разпран корем. Добре я били намушкали с алебарда; гледайте — влязла оттук и излязла между раменете. Щеше да е по-доволен, ако беше намерил някой шаран в мрежата си, разбира се... Но какво ви става, ваше преподобие?... Да не ви призлява? Искате ли, докато чакате обед, да ви дам чаша тукашно вино? Ще ви ободри.

— Благодаря ви.

— Тогава какво да ви приготвя за ядене?

— Каквото имате под ръка... безразлично ми е.

— Но какво точно. Моят бюфет е претъпкан, имам от всичко.

— Е добре! Пригответе ми едно пиле и ме оставете да си чета молитвеника.

— Пиле ли? Как така пиле, ваше преподобие! И таз добра! Изглежда, че вашите зъби няма да хванат ръжда през пости. Да не би на вас папата да ви е разрешил да ядете пиле в петък?

— Ах, колко съм разсеян! Да, разбира се, днес е петък... Казано е: „В петък не яж месна храна!“ Дайте ми яйца. Много ви благодаря, че ме предупредихте навреме, та не сторих такъв тежък грях.

— Гледай ги тия господа! — измърмори полугласно гостилничарката. — Ако не ги предупредиш, ядват пилета и в постен ден, но стига да намерят нищо и никакво парченце сланина в супата на някоя бедна женица, такава врява вдигат, че кръвта ти смръзват.

Като издума, каквото си мислеше, тя се зае да приготви яйцата, а монахът наведе отново глава над своя молитвеник.

— Ave Maria, сестро! — чу се глас и още един монах влезе в крчмата точно когато госпожа Маргарита, уловила дръжката на тигана, се готвеше да обърне един обемист омлет.

Новодошлият беше висок, възпълен старик с посивяла брада и румено лице, снажен и хубавец. Най-напред обаче биеше в очи широката превръзка, която закриваше едното му око и половината буза. Говореше френски свободно, но с лек чуждестранен акцент.

При неговото влизане младият монах смъкна още по-ниско качулката си, така че лицето му съвсем се скри. А онова, което учуди най-вече госпожа Маргарита, беше, че щом забеляза своя събрат, и новодошлият побърза да нахлупи своята качулка, отметната назад поради горещината.

— Ей богу, отче — каза крчмарката, — тъкмо навреме пристигате. Няма да чакате за обеди, пък и ще бъдете между свои. — И като се обърна към младия, добави: — Нали нямате нищо против, ваше преподобие, да обядвате с негово преподобие? Миризмата на моя омлет го привлече насам. Но честна дума, то е, защото аз не пестя маслото.

— Боя се, че ще притеснявам господина — промълви свенливо младият монах.

Старият също наведе ниско глава и промърмори:

— Аз съм беден елзаски монах... не говоря добре френски... мисля, че моята компания няма да бъде приятна на събрата...

— И таз добра! — възкликна госпожа Маргарита. — Какви са тези церемонии? Между монаси, и то събрата от един орден, всичко трябва да е общо: и трапезата, и леглото.

И като взе едно малко столче, тя го постави до масата, точно срещу младия монах. Старият седна малко извит, очевидно стеснен от

присъствието на сътрапезника си. Изглежда, че у него гладът се бореше с известно нежелание да седи лице с лице с един свой събрат.

Госпожа Маргарита донесе омлета.

— Хайде, отци, побързайте да благословите трапезата и после ми кажете харесват ли моя омлет.

При думата „благословия“ двамата монаси сякаш се почувствуваха още по-неудобно. По-младият каза на по-стария:

— На вас се пада да кажете благословията. Вие сте по-стар от мене и вам подобава тази чест.

— Съвсем не. Вие бяхте тук преди мене, вие я кажете.

— Не, моля ви се.

— Аз няма да я кажа.

— Непременно трябва.

— Гледай ги ти, как ще оставят да изстине омлетът ми! — обезпокои се госпожа Маргарита. — Къде сее чуло и видяло двама францисканци толкова да се церемонят. Нека по-старият каже благословията, а по-младият да прочете молитвата след обедата.

— Аз зная благословията само на майчиния си език — заяви старият монах.

Тия думи явно изненадаха младия, който погледна крадешком сътрапезника си. Между това старият склочи ръце с голяма набожност и започна да мърмори в качулката си нещо, което никой не разбра. После седна и без да продума, на бърза ръка изгълта три четвърти от омлета и изпразни бутилката отпред си. Другарят му, забил нос в чинията, отваряше уста само за да яде. Щом довърши омлета, той стана, скръсти ръце за молитва и смотолевина набързо няколко латински думи, последните, от които бяха: „*Et beata viscera virginis Mariae*“^[2]. Госпожа Маргарита чу само тях.

— Що за молитва е тая, отче, да ме прости господ? Не ми прилича на тия, дето ги казва нашият свещеник.

— Тя е от нашата обител — отговори младият францисканец.

— Дали ще пристигне скоро корабът? — попита другият монах.

— Търпение! Наближава да пристигне — отговори стопанката.

Младият брат изглеждаше недоволен, поне ако се съди от начина, по който поклати глава, но не се реши да направи никаква забележка и като взе молитвеника си, започна да чете с удвоено внимание.

Елзасецът пък обърна гръб на своя събрат и започна да премята зърната на броеницата си между палеца и показалеца, като мърдаше беззвучно устни.

„Такива чудни монаси никога не съм виждала, пък и мълчат като риби“ — помисли си госпожа Маргарита, като седна до чекръка ви и го завъртя.

Около четвърт час тишината се нарушаваше само от бръмченето на чекръка, когато изведнъж в кръчмата влязоха четирима въоръжени мъже с много неприятни лица. Като видяха двамата монаси, те докоснаха леко краищата на шапките си, а единият от тях поздрави свойски стопанката, наричайки я „Марго“, и ѝ поиска да донесе най-напред вино, а после бързо да приготви нещо за ядене, „Защото — добави той — на гърлото ми поникна трева, толкова отдавна се съм дъвкал“.

— Вино, вино! — измърмори госпожа Маргарита. — Лесно е да се каже дай вино, господин Боа-Дофен, но ще платите ли? Защото, знаете ли, не давам вече на кредит. И без това ми дължите за вино, за обеди и вечери повече от шест луидора, вярно ви казвам, както е вярно, че съм почтена жена.

— Колкото е истина едното, толкова и другото — засмя се Боа-Дофен. — Истината е, че ви дължа само два луидора, майко Марго, нито сантим повече. — И той си послужи с една по-силна дума.

— Ах. Исусе Христе! Как може така да се говори? Света Богородице!...

— Хайде, хайде, не дигай врява, дърта глупачко. Добре де, нека са шест луидора, ще ти ги платя, Марготон, заедно е онова, което ще изядем и изпием сега, защото днес кесията ми дрънка, макар че не печелим кой знае колко от нашия занаят. Питам се къде си дяват парите тия негодници.

— Сигурно ги гълтат, както правят немците — забеляза един от другарите му.

— Чумата да ги тръшне! — извика Боа-Дофен. — Трябва да се провери тая работа. Лъскавите пистולי в търбуха на един еретик са като хубава плънка, не бива да се хвърля на кучетата.

— Как пискаше тази сутрин дъщерята на оня пастор! — обади се трети.

— Ами дебелият пастор? — подхвана друг. — Ех, че съм се смял! Беше толкова тлъст, та не можеше да потъне във водата.

— Изглежда, добре сте поработили тази сутрин — каза госпожа Маргарита, която излизаше от избата е пълни бутилки вино.

— Кажы-речи — отговори Боа-Дофен. — Хвърлихме в огъня и във водата всичко дванадесет парчета — мъже, жени и малки деца. Но бедата е там, Марго, че у тях не се намери нито пукната пара. Само у една жена намерихме някоя и друга дреболия — всичката останала мърша и четири кучешки подкови не чинеше. Така е, отче — обърна се той към по-младия монах, — тази сутрин си заслужихме индулгенциите, избихме доста от вашите врагове, кучетата еретици.

Монахът го погледна за миг и продължи да чете, но молитвеникът така силно се затресе в лявата му ръка, че той стисна дясната в юмрук като човек, който се мъчи да сдържи вълнението си.

— Тъкмо стана дума за индулгенции — рече Боа-Дофен на другарите си. — Ще ми се да имам днес една, за да си хапна блажно. Гледам в курника на стринка Марго пиленца, ужасно ми се доядоха.

— Майка му стара! — извика един от главорезите. — Та да си хапнем, няма да си погубим душите от това я! Утре ще идем да се изповядаме и край.

— Слушайте, побратими — обади се друг, — хрумна ми нещо. Да накараме тези тлъсти чернокапци да ни дадат разрешение да се облажим.

— Хубаво, ама не могат! — възрази другарят му.

— Майка му стара! — извика Боа-Дофен. — Аз зная по-сигурно средство, ей сега ще ви го кажа на ухото.

Тутакси четиримата негодници доближиха глави и Боа-Дофен им изложи шепнешком своя план, който бе приет с взрив от смях. Само у единия от разбойниците заговори нещо като съвест.

— Лошо си намислил, Боа-Дофен, ще ни докараш някоя беля. Мене ме няма там.

— Ти мълчи, Гиймен, като че ли е кой знае какъв грях да накараш някого да помирише острието на ножа!

— Тъй, ама не подстриган...

Те говореха полугласно, а двамата монаси, доловили няколко думи от разговора, се мъчеха да отгатнат намеренията им.

— Ба, голяма разлика! — отвърна Боа-Дофен с по-висок глас. — И после, грехът ще е негов, да не е мой.

— Тъй, тъй! Боа-Дофен е прав! — завикаха другите двама.

Боа-Дофен веднага стана и излезе. Миг след това кокошките се разкряха и разбойникът скоро се появи, държейки във всяка ръка по една заклана кокошка.

— Ах, проклетникът! — развика се госпожа Маргарита. — Заклал ми кокошките! И то в петък! Какво си наумил, разбойнико?

— Тихо, Марготон, ще ми пукнеш тъпанчетата! Не ме ядосвай, знаеш, че съм лошо момче. Пригответи шиша и не ми се бъркай.

После отиде при елзасаца.

— Ето, отче, виждате тези две животинки, нали? Значи, направете ми това добро да ги кръстите.

Монахът се сепна изумен. Другият брат затвори молитвеника си, а госпожа Маргарита започна да кълне Боа-Дофен.

— Да ги кръстя ли? — запита монахът.

— Точно тъй, отче. Аз ще бъда кръстникът, а Марго — кръстницата. Колкото до имената на кръщелничките, тая ще наречем Пъстърва, а тая — Перка. Имената са хубави.

— Как може да се кръщават кокошки? — възкликна монахът със смях.

— Може, може, отче. Хайде, бързо на работа.

— Ах, безсрамнико! — извика стопанката. — Да не мислиш, че ще те оставя да вършиш тия шмекерии в къщата ми? Да не си в еврейска къща или при магьосници, че да кръщаваш животни?

— Махнете отгук тая кресла — обърна се Боа-Дофен към другарите си. — А вие, отче, ще можете ли да прочетете името на майстора, който е изработил този нож?

Говорейки така, той поднесе кинжала си под носа за стария монах. Младият скочи от мястото си, но сякаш разсъди благоразумно, че е по-добре да прояви търпение и тозчас седна отново.

— Как искате да кръщавам птици, чедо мое?

— Много просто, дявол да го вземе! Както кръщавате нас, дето са ни майки раждали. Поръсете ги с малко вода и кажете: „Кръщавам те с име Пъстърва, а тебе с име Перка.“ Само че го избърборете по вашему. Хайде, Пти-Жан, донеси чаша вода, а вие всички — шапки долу и устремете мислите си към дядо господ. Да благослови бог!

За обща изненада старият францисканец поръси с малко вода главите на кокошките и произнесе много бързо и неразбрано някакви думи, прилични на молитва. Завърши с думите: „Кръщавам те с име Пъстърва, а тебе с име Перка.“ После седна в спокойно запремята броеницата си, сякаш нищо особено не бе се случило.

Госпожа Маргарита онемя от изумление. Боа-Дофен ликуваше.

— Хайде, Марго — рече той, като й хвърли двете кокошки. — Сготви сега пъстървата и перката. Ще стане чудесно постно ядене.

Но въпреки кръщението гостилничарката все още не можеше да приеме кокошките за християнско ядене. Наложил се да я заплашат с бой, за да се реши да тури на шиш новонаречените риби.

А Боа-Дофен и другарите му пиеха юнашки, вдигаха наздравици и викаха, та си деряха гърлата.

— Слушайте, ей! — крещеше Боа-Дофен и удряше с юмрук по масата, за да въдвори тишина. — Предлагам да прием за здравето на нашия свети отец папата и за смъртта на всички хугеноти. Но трябва и тия двама чернокапци и стринка Марго да пият с нас.

Предложението се посрещна с одобрителни викове от тримата му другари.

Той се надигна, залитайки, понеже беше вече порядъчно пиан, и като взе бутилката, напълни чашата на младия монах.

— Хайде, ваше преподобие, за светейшеството на негово здраве!... Грешка. За здравето на негово светейшество и за смъртта на...

— Пия само по време на ядене — студено отговори младият човек.

— Майка му стара! Ще пиете или да ме вземат мътните, ако не разбере защо отказвате.

При тези думи той остави бутилката и като взе чашата, тикна я до устните на монаха, който четеше молитвеника си наглед съвсем спокойно. Няколко капки вино опръскаха книгата. Монахът веднага стана, грабна чашата, но вместо да я изпие, лисна я върху лицето на Боа-Дофен. Всички се изсмяха. Францисканецът се облегна на стената, скръсти ръце и впери очи в злодея.

— Известно ли ви е, младо калугерче, че такива шеги никак не ми допадат? Да ме прости бог, но ако не беше черната кана на главата ви, общо взето, щях да ви сложа на място.

Говорейки така, той протегна ръка и с края на пръстите си докосна мустаците на младия човек.

Лицето на монаха стана пурпурно. Той сграбчи с една ръка нахалника за яката, а е другата грабна бутилката и с такава сила я тресна в главата му, че Боа-Дофен падна безчувствен на плочника и се обля в кръв и вино.

— Отлично, юнак! — извика старият елзасец. — За един чернокапец майсторски направено!

— Боа-Дофен умря! — закрещяха тримата разбойници, като видяха, че другарят им не мърда. — Ах, проклетнико, сега ще ти одерем кожата!

Те изтеглиха саби, но младият монах с учудваща пъргавина запретна дългите ръкави на расото си, грабна сабята на Боа-Дофен и с най-решителен вид застана готов за бой. В същото време неговият събрат измъкна изпод своето расо кинжал, дълъг най-малко две педи, и се изправи до него със същия войнствен вид.

— Ах, мерзавци! — викаше той. — Сега ще видите дявол по пладне, ще ви покажем какво значи бой!

И докато се развъртят, тримата негодници, кой ранен, кой обезоръжен, избягаха през прозореца.

— Исусе Христе! Какви храбреци сте били вие, отци мои! Чест правите на вярата. Всичко хубаво, но този мъртвец, дете лежи тука, ще опетни доброто име на заведението ми.

— Ами, умрял зер, съвсем не е умрял! — рече старият монах. — Мърда, но аз ще му дам последно миро.

И той се приближи до ранения, улови го за косата и като допря острието на кинжала си до гърлото му, приготви се да го коли, но госпожа Маргарита и младият монах го задържаха.

— Боже милостиви, какво правите? — викаше гостилничарката. — Как така ще убиете човека! И то човек, който минава за добър католик, макар да не е такъв, какъвто изглежда.

— Предполагам — рече младият на своя събрат, — че неотложна работа в Божанси зове не само мене, но и вас. Ето и кораба. Да побързаме.

— Имате право, идвам.

Той избърса кинжала си и пак го пъкна под расото. Тогава двамата храбри монаси се разплатиха със стопанката и закрачиха

заедно към Лоара, оставяйки Боа-Дофен на грижите на госпожа Маргарита, която най-напред пребърка джобовете му, за да си прибере дължимото, после се зае да извади парчетата стъкло, наблъскани по лицето му, и го превърза по всички правила, както постъпват в такива случаи знахарките.

— Ако не се лъжа, виждал съм ви някъде — рече младият монах на стария францисканец.

— Да ме вземе дяволът, ако и вашето лице не ми е познато! Само че...

— Когато ви видях за пръв път, мисля, че не бяхте с расо.

— А вие?

— Вие сте капитан...

— Дитрих Хорнщайн, ваш покорен слуга. А вие сте младият благородник, с когото вечерях близо до Етамп.

— Същият.

— Казвате се Мержи, нали?

— Да, но сега имам друго име. Аз съм брат Амброаз.

— А пък аз съм брат Антоан от Елзас.

— Добре. Къде отивате?

— В Ла Рошел, ако мога да стигна дотам.

— И аз отивам там.

— Много се радвам, че ви срещнах... Но, дявол да го вземе, ужасно ме объркахте с благословията на яденето. Работата е там, че дума не зная от тия молитви, а пък отначало ви взех за истински монах.

— Същото мога да кажа за себе си.

— Откъде избягахте?

— От Париж. А вие?

— От Орлеан. Бях принуден да се крия повече от седмица. Горките ми райтери... моят корнет... всички са в реката.

— А Мила?

— Стана католичка.

— Ами конят ми, капитане?

— А-а-а, конят ли? Заповядах да ударят сто тояги за оня нехранимайко тръбача, който ви го задигна... Но тъй като не знаех къде да ви намеря, не можех да ви го върна... Задържах го, докато ми

се удаде честта да ви срещна. Сега сигурно принадлежи на някой от тези разбойници паписти.

— Тихо! Не произнасяйте думата толкова високо! И тъй, капитане, да свържем съдбите си и да си помагаме един на друг, както направихме преди малко.

— Това е и моето желание. Докато тече кръв в жилите на Дитрих Хорнщайн, той винаги ще бъде готов да я пролее за вас.

Те си стиснаха радостно ръцете.

— А обяснете ми, каква беше тази история с кокошките и разни Пъстърви и Перки? Ама че прости хора били тия паписти!

— Тихо, ви казвам! Ето го и кораба.

Разговаряйки така, те стигнаха до брега и се качиха на корабчето. Добраха се до Божанси без нови произшествия, ако не се смятат многото трупове на техни едновеци, които плуваха по Лоара.

Един от лодкарите обърна внимание, че повечето плуват на гръб.

— Молят небето за отмъщение — пошепна Мержи на капитана на райтерите.

Дитрих му стисна мълчаливо ръка.

[1] Туриха му капюшон и стана монах. — Народна песен — Б.пр.

↑

[2] И да бъде благословена утробата на Дева Мария. — Б.пр. ↑

XXIV

ОБСАДАТА НА ЛА РОШЕЛ

Still hope and suffer all who can!

Moore „Fudge family“^[1]

В ония времена Ла Рошел беше нещо като столица на южните провинции и най-твърдата опора на протестантството, тъй като почти цялото ѝ население изповядваше реформистката вяра. Оживената търговия с Англия и Испания бе струпала огромни богатства в този град и бе създавала оня дух на независимост, който благосъстоянието поражда и поддържа. Жителите, рибари и моряци, а често и пирати, отрано свикваха с опасностите на приключенския живот и се отличаваха с енергия, която заместваше у тях дисциплината и бойния навик. Ето защо новината за клането на 24 август ларошелци посрещнаха не с тъпото примирение, което бе обзело голяма част от протестантите и ги бе накарало да изгубят вяра в каузата, а с оная активна и страшна решителност, присъща на отчаянието. Те единодушно решиха да понесат всички лишения, но дори при най-лоши обстоятелства да не отварят вратите си за врага, който току-що беше им дал доказателство за своето вероломство и жестокост. Пасторите с фанатични речи поддържаха духа, а жени, деца и старци работеха в надпревара да възстановят старите укрепления и да издигнат нови. Събираха отвред хранителни припаси и оръжия, снабдяваха се с необходимите лодки и кораби. С една реч, населението не губеше минута време, за да организира и постави в готовност всички отбранителни средства, с които разполагаше. Мнозина оцелели от клането благородници се присъединиха към ларошелци и с разказите си за Вартоломеевата нощ вдъхваха смелост и на най-малодушните. За хора, спасили се от сигурна смърт, войната и всички нейни превратности бяха като лекия ветрец след буря за моряците.

Мержи и неговият другар дойдоха да попълнят като другите бегълци редиците на ларошелските защитници.

Парижкият двор, разтревожен от тези приготовления, съжеляваше, че не ги е предотвратил. Маршал дьо Бирон пристигна в околностите на Ла Рошел с предложение за споразумение. Кралят имаше известни основания да се надява, че изборът на Бирон ще бъде благосклонно приет от ларошелци, защото маршалът не само че нямаше нищо общо с кланетата от Вартоломеевата нощ, но беше спасил неколцина видни протестанти и дори беше насочил оръдията на командувания от него арсенал срещу убийците, служещи в кралските войски. Бирон не искаше нищо друго, само да го приемат в града и да го признаят за кралски губернатор, като обещавахе да зачита привилегиите и данъчните свободи, а също и свободата на вероизповеданието. Но кой можеше още да вярва на обещанията на Шарл IX след масовите убийства на шестдесет хиляди протестанти? Впрочем по време на самите преговори кланетата в Бордо продължаваха, войниците на Бирон плякосваха околностите на Ла Рошел, а една кралска флотилия задържаше търговските кораби и блокираше градското пристанище.

Ларошелци отказаха да приемат Бирон и отговориха, че не могат да преговарят с краля, докато той е под влиянието на Гизите, било защото наистина вярваха, че те са единствените виновници за причинените на калвинизма зли ни, било защото чрез тази тъй често повтаряна версия искаха да успокоят съвестта на ония, които бяха склонни да смятат, че верността към краля трябва да стои по-високо от интересите на религията. Оттогава насетне нямаше вече почва за разбирателство. Кралят се спря на друг посредник; той изпрати Ла Ну. Ну, по прякор Желязната ръка, понеже бе загубил в боя едната си ръка и вместо нея имаше изкуствена, беше ревностен калвинист и в последните граждански войни бе проявил голяма смелост и необикновени способности на стратег.

Адмирал Колини, с когото го свързваше приятелство, не бе имал по-ловък и по-предан помощник. През Вартоломеевата нощ Ла Ну се намираше в Нидерландия — ръководеше разбунтуваните фламандски отреди, въстанали срещу испанското владичество. Съдбата му изневери и той се видя принуден да се предаде на херцог Алба, който се отнесе с него много милостиво. После, когато потоците пролята

кръв предизвикаха нещо като угризение у Шарл IX, той го изиска и въпреки всички очаквания го прие необикновено любезно. Този крал винаги стигаше до крайности — отрупваше с благоволения един протестант, след като бе заповядал да изколят сто хиляди други. Съдбата сякаш закриляше Ла Ну чрез някакво предопределение. През третата гражданска война бяха го пленявали най-напред при Жарнак, после при Монконтур, но и двата пъти братът на краля, Анжуйският херцог, го освободи без откуп въпреки натиска на част от военачалниците, които доказваха, че такъв човек не трябва да се оставя жив, защото е твърде опасен, за да бъде пощаден, и твърде честен, за да бъде подкупен. Шарл помисли, че Ла Ну ще си спомни за кралската милост, затова му възложи да склони към покорност жителите на Ла Рошел. Ла Ну прие при условие кралят да не иска от него нищо несъвместимо с честта му. И замина, придружен от един италиански свещеник, натоварен да го наблюдава.

Още в началото Ла Ну с огорчение установи, че му нямат доверие. Не го допуснаха в Ла Рошел, а като място за преговорите определиха малкото селце Тадон в околностите на града. Там се срещна той с градските представители. Знаеше ги всички, бяха все негови стари бойни другари, но като един от тях не му протегна приятелски ръка, нито един не показа, че го познава. Той се представи и изложи предложенията на краля. Същината на неговата реч бе изразена в думите:

— Имайте вяра в обещанията на краля. Гражданската война е най-голямото зло.

Тогава кметът на Ла Рошел отговори с горчива усмивка:

— Пред нас стои човек, който прилича на Ла Ну, но истинският Ла Ну никога не би предложил на братята си да се подчинят на убийци. Ла Ну обичаше покойния Адмирал и вместо да се уговаря с ония, които го убиха, би побързал да отмъсти за него. Не, вие не сте Ла Ну.

Тези упреци нараняваха нещастния пратеник право в сърцето. Той припомни своите заслуги към калвинизма, показа отрязаната си ръка и заяви, че е все така предан на своята религия. Малко по малко недоверието на ларошелци се разся. Вратите на града се отвориха за Ла Ну. Показаха му запасите и дори настояха той да поеме отбраната на града. Предложението бе твърде съблазнително за стар воин като него. Пък и клетвата към Шарл бе дадена при условие, което му

даваше право да действа по съвест. Ла Ну се надяваше, че ако застане начело на града, по-лесно ще го склони към миролюбиво разрешение. Повярва, че ще може да остане верен и на клетвата си, и на своята религия. Той се лъжеше.

Кралските войски обсадиха Ла Рошел. Ла Ну ръководеше набезите извън крепостта, избиваше не малко католици, а когато се върнеше в града, убеждаваше жителите да сключат мир. Какво постигна с това? Католиците тръбяха, че бил нарушил клетвата си пред краля, протестантите го обвиняваха в измяна.

Ла Ну се чувствуваше препълнен с горчивина и погнуса и търсеше смъртта, излагайки живота си най-малко по двадесет пъти на ден.

[1] Нека се надява и страда, който може! — Муър — „Семейство Фюдж“. — Б.пр. ↑

XXV ЛА НУ

Faeneste
Cap de you! Cat hoame ne se mouche pas du
taion.

D'Aubigne — „Le
baroo de Faeneste“^[1]

Обсадените току-що бяха предприели сполучлив набег срещу предните прикрития на католическата войска. Бяха засипали няколко траншеи, прекатурили бяха защитни кошове с пръст и избили стотина войника. Сега отрядът, извършил така успешно атаката, се прибирали в града през Тадонската врата. Начело вървеше капитан Дитрих с аркебузиерите, всички разгорещени, запъхтени и жадни — сигурен белег, че не са се щадили в боя. След тях идеше тълпа граждани, между които се забелязваха и жени, изглежда, също участвували в сражението. Следваха около четиридесет пленници, повечето ранени. Те се движеха между две редици бойци, които с мъка ги бранеха от гнева на стеклия се по техния път народ. Двадесетина конници образуваха ариергарда. Ла Ну, комуто Бернар дьо Мержи служеше за адютант, яздеше последен. Бронята му беше изкорубена от куршум, конят му — ранен на две места. В лявата си ръка още държеше изпразнен пищов, а от десния стоманен ръкав стърчеше кука, а която направляваше поводите на коня.

— Дайте път на пленниците, приятели! — викаше той непрестанно. — Бъдете човечни, драги ларошелци. Ранени са, не могат да се бранят. Те не са вече врагове.

Но сганта му отговаряше с див вой:

— Въже за папистите! На бесилката! Да живее Ла Ну!

Мержи и конниците, за да засилят ефекта от призива за милосърдие на техния началник, стоварваха от време на време върху нечий гръб дървената дръжка на пиките си. Най-сетне откараха пленниците в градския затвор, където ги поставиха под силна охрана, за да не ги стигне гневът на разярения народ. Отредът се разпръсна и Ла Ну, придружен само от неколцина благородници, слезе от коня си пред кметството точно когато оттам излизаше кметът, съпроводен от граждани и от един възрастен пастор на име Лаплас.

— И тъй, доблестни Ла Ну — каза кметът, като му протегна ръка, — днес вие доказахте на онези убийци, че и след смъртта на Адмирала на света са останали храбреци.

— Всичко завърши благополучно за нас — отвърна Ла Ну скромно. — Дадохме само петима убити и няколко ранени.

— Вие командувахте набега, господин Ла Ну — добави кметът, — затова ние бяхме предварително сигурни в успеха.

— Е, какво би могъл да стори Ла Ну без божията помощ! — забеляза заядливо старият пастор. — Всемогъщият бог се сражава днес за нас. Той чу нашите молитви.

— Бог дарява и бог отнема победата по свое желание и само нему трябва да благодарим за успехите си във войната — произнесе Ла Ну спокойно, а после се обърна към кмета: — И тъй, господин кмете, съветът обсъди ли новите предложения на негово величество?

— Да — отговори кметът, — току-що върнахме пратеника на неговия брат с молба да си спести труда за в бъдеще да ни отправя нови ултимативни искания занаят ще му отговаряме с аркебузни залпове.

— Трябваше да окачите пратеника на въжето — обади се пак пасторът. — Защото, казано е в светото писание: „И из средите твои излязоха някакви нехранимайковци, пожелаващи да покварят жителите на техния град... Но ти няма да пропуснеш да ги предадеш на смърт! Твоята ръка първа ще ги порази и после ръката на целия народ.“

Ла Ну въздъхна и вдигна очи към небето, без да отговори.

— Той ни предлага да се предадем, а? — продължи кметът. — Да се предадем, когато стените ни се държат още здраво, когато неприятелят дори не смее да ги доближи и когато не минава ден ние да не го нападаме в собствените му окопи. Повярвайте ми, господин Ла

Ну, дори ако в Ла Рошел нямаше войници, то жените сами щяха да отблъснат парижките кождери.

— Господине, дори по-силният трябва да говори предпазливо за своя противник, а какво остава за по-слабия...

— А кой ви каза, че ние сме по-слабите? — прекъсна го пастор Лаплас. — Нима бог не е с нас? Гедеон със своите триста израилтяни не беше ли по-силен от цялата мадианитянска войска?

— Вие знаете по-добре от всеки друг, господин кмете, колко са недостатъчни нашите припаси. Барутът е малко и аз бях принуден да забраня на аркебузиерите да стрелят отдалеч.

— Монтгомери ще ни изпрати от Англия — каза кметът.

— Небесният огън ще се изсипе върху папистите — добави пасторът.

— Хлябът поскъпва всеки ден, господин кмете.

— Днес-утре ще пристигне английската флота и тогава пак ще има изобилие в града.

— Ако трябва, бог и манна ще ни изпрати — разпали се пастор Лаплас.

— Колкото за помощта, която очаквате — продължи Ла Ну, — стига няколко дни да духа южният вятър, и тя няма да може да влезе в нашето пристанище. А може и да я пленят.

— Ще духа северният вятър! Аз ти го предричам маловернико — извика пасторът. — Ти си загубил дясната си ръка, но заедно с нея е отишла и смелостта ти.

Изглежда, че Ла Ну беше решил да не му отговаря. Той пак се обърна към кмета:

— За нас един убит струва повече, отколкото десет за неприятеля. Боя се, че ако католиците затегнат обсадата, ще ни заставят да приемем условия, по-тежки от тия, които сега презрително отхвърляте. Ако, както се надявам, кралят благоволи да се задоволи с признаване на неговата власт в този град, без да поставя други неизпълними за нас условия, то смятам, че е наш дълг да му отворим вратите, защото в края на краищата той все пак е наш владетел.

— Ние нямаме друг владетел, освен Исуса Христа и само един безбожник може да нарича свой господар свирепия Ахаб, Шарл, който пие кръвта на пророците!...

Непоклатимото самообладание на Ла Ну караше пастора да излиза от кожата си.

— Аз много добре си спомням — рече кметът — думите на господин Адмирала, когато той мина последния път през нашия град: „Кралят ми обеща да се отнася еднакво с всичките си поданици, както католици, така и протестанти.“ Не минаха и шест месеца, след като бе му дал дума, и кралят заповяда да го убият. Ако отворим вратите си, у нас ще се повтори Вартоломеевата нощ.

— Кралят е бил заблуден от Гизите. Сега се разкайва и би желал да изкупи пролятата кръв. Ако упорствувате и отхвърляте всякакви преговори, в края на краищата ще озлобите католиците, всички сили на кралството ще се стоварят върху вас и единствената опора на реформистката религия ще бъде срината. Мир и само мир! Вярвайте ми, господин кмете.

— Страхливец! — извика пасторът. — Искаш мир, защото се страхуваш за живота си.

— Но, господин Лаплас!... — спря го кметът.

— Накъсо — продължи хладнокръвно Ла Ну, — моята последна дума е, че ако кралят склони да не постави гарнизон в Ла Рошел и гарантира свободата на нашите протестантски проповеди, трябва да му предадем ключовете на града и да го уверим в нашата покорност.

— Ти си предател! — изкрещя Лаплас. — Подкупен си от тираните!

— Боже мой, какво приказвате, господин Лаплас? — повтори кметът.

Ла Ну едва забележимо се усмихна с презрение.

— Виждате ли, господин кмете, в какво особено време живеем: военните говорят за мир, а духовните лица проповядват война... Драги господине — обърна се той най-сетне към Лаплас, — време е за вечеря, струва ми се. Вашата съпруга сигурно ви очаква.

Тези думи вбесиха пастора. Той не намери достатъчно силно ругателство и тъй като плесницата освобождава от задължението да се отговори разумно, удари по лицето стария военачалник.

— Милостиви боже! Какво правите? — извика кметът. — Как можахте да ударите господин Ла Ну, най-добрия гражданин и най-храбрия воин на Ла Рошел?

Мержи, който присъствуваше на сцената, се готвеше вече да даде на пастора такъв урок, че да му държи влага цял живот, но Ла Ну го задържа.

Когато дланта на стария безумец докосна обраслата му със сива брада буза, за миг, светкавично бързо като мисъл, в очите му блеснаха гняв и възмущение. Но тутакси лицето му отново стана безстрастно. Човек би помислил, че пасторът бе ударил мраморния бюст на някой римски сенатор или пък че някакъв неодушевено предмет, изтърван случайно, е блъснал Ла Ну.

— Отведете този старец при жена му — рече той на един от гражданите, които дърпаха назад пастора. — Нека тя се погрижи за него. Явно е, че днес той не е на себе си. Господин кмете, моля ви, наберете сто и петдесет души доброволци от населението, защото искам да направя набег утре, при зазоряване, когато неприятелските войници още са вкочанявали от студ след прекараната в окопите нощ, като мечки, когато ги вдигнеш при размразяването. Забелязал съм, че хора, спали под покрив, по-бързо се оправят на сутринта от ония, които са спали на открито... Господин дьо Мержи, ако не бързате много да вечеряте, елате да пообиколим Евангелското укрепление. Бих искал да видя докъде са стигнали работите на неприятеля.

Той се сбогува с кмета и тръгна към укреплението, опрян на рамото на младия човек.

Точно преди пристигането им един оръдеен изстрел бе наранил смъртоносно двама от охраната. Камъните бяха опръскани с кръв и единият от ранените викаше и умоляваше другарите си да го довършат. Опрян на зида, Ла Ну наблюдава известно време мълчаливо какво прави неприятелят, после се обърна към Мержи:

— Всяка война е ужасна, да не говорим за гражданската!... Това гюлле се е намирало във френско оръдие. Французин е насочил оръдието, възпламенил го е и с него той уби двама французи. Да причиниш смърт от половин миля разстояние, това е още нищо, но, господин дьо Мержи, да забиеш шпага в тялото на човек, който моли за пощада на твоя матерен език!... И все пак ние тази сутрин точно това направихме.

— О, господине, ако бяхте видели кланетата на 24 август, ако бяхте пътували по Сена, когато тя беше почервеняла от кръв и влачеше повече трупове, отколкото късове лед по време на ледоход, вие нямаше

да жалите толкова ония, а които се бием. За мене всеки папист е кръвопиец...

— Не клеветете отечеството си! Във войската, която ни е обсадила, чудовищата не са чак толкова много. Войниците са френски селяни, оставили ралото, за да припечелят някоя пара от краля, а благородниците и военачалниците се бият, защото са дали клетва за вярност на краля. Може би те постъпват правилно, а ние... ние сме размирници.

— Как тъй размирници! Нашето дело е право, ние се сражаваме за вярата и живота си.

— Както виждам, твърде малко съмнения ви измъчват. Вие сте щастлив, господин дьо Мержи.

И старият воин въздъхна дълбоко.

— Мътните да го вземат! — измърмори един войник, който току-що бе изпразнил аркебузата си. — Оня дявол трябва да си е направил някаква магия. От три деня го меря и не мога да го улуча.

— Кой? — попита Мержи.

— Ей го хе, оня юнак с бялата дреха, червеното шалче и с перото! Всеки ден си прави разходки под носа ни, като че ли да ни дразни. Май че е от ония лустросани дворцови синчета, дето дойдоха с брата на краля.

— Далечко е — рече Мержи, — но няма значение, дайте ми една аркебуза.

Един войник му подаде своята. Мержи опря края на цевта върху зида и се прицели с голямо внимание.

— Ами ако е някой ваш приятел? — обади се Ла Ну. — Защо искате върху него да изпитате точния си изстрел?

Мержи щеше да натисне спусъка, но тези думи задържаха пръста му.

— Нямам приятели измежду католиците, освен един... Но повече от сигурен съм, че той не участва в обсадата.

— А ако е брат ви, дошъл със свитата на принца?

Аркебузата гръмна, но ръката на Мержи беше трепнала. Видяха как куршумът вдигна прах доста далеч от разхождащия се. Макар Мержи да не допускаше, че брат му може да е в католическата войска, усети голямо облекчение, като видя, че не улучи.

Този, срещу когото бе стрелял, продължи да се движи с бавни крачки и най-сетне се скри зад купищата прясно изкопана земя, издигнати навред около обсадения град.

[1] Този човек не е вчерашен, ей! — Д’Обине — „Приключенията на барон дьо Фенест“. — Б.пр. ↑

XXVI НАБЕГЪТ

Hamlet
Dead, for a ducat dead!

Shakespeare^[1]

Ситният хладен дъждец валя цяла нощ и престана едва когато изтокът побеля в предизвестие на настъпващия ден. Бледата светлина трудно пробиваше тежката гъста мъгла, която вятърът разкъсваше и местеше, оставяйки широки просеки ту тук, ту там, но тези сиви валма бързо се скупчваха пак, както прорязаните от кораба вълни се събират и изпълват браздата зад него. Само върховете на дърветата из полето пробиваха гъстата пелена и сякаш стърчаха над водата при наводнение.

В утринната дрезгавина, подсилена от светлината на факлите, се виждаше как по улицата, извеждаща към Евангелското укрепление, се събира многочислен отряд войници и доброволци. Като потръпваха от пронизващата студена влага, която съпровожда изгрева на слънцето през зимата, те се поклащаха от крак на крак и потропваха по каменната настилка, за да се сгреят. Проклетия и ругатни се сипеха по адрес на онзи, който бе заповядал да вземат оръжието още в тъмно, но въпреки хулите в думите им се долавяше бодрост и надежда, с каквито се проникват бойците, командувани от уважаван военачалник. Говореха помежду си полушеговито, полусърдито:

— Тоя проклетник Желязната ръка цяла нощ бодърствува като вампир. Да закуси не сяда, докато не разбуди ония детеубийци.

— Дано треска го разтресе! Дяволът му неден! Не те оставя да си поспиш.

— Кълна се в брадата на покойния Адмирал, ако не затреещат скоро аркебузите, ще заспя ей тъй, както стоя прав, все едно, че съм в постеля.

— Аха, bravo! Ракия носят! Сега ще дойде сърце на място и няма да хванем хрема в тая дяволска мъгла.

Докато раздаваха ракия на войниците, Ла Ну, застанал под стряхата на едно дюкянче, започна да излага на офицерите своя план за нападение срещу обсадилата ги войска, който те изслушаха внимателно. Заби барабан. Всички се разотидоха по местата. Един пастор пристъпи напред, благослови войниците, призова ги да изпълнят дълга си и обеща вечен живот на онези, на които не е писано да се върнат в града, за да получат награда и признателност от своите съграждани. Проповедта беше кратка, но на Ла Ну се стори прекалено дълга. Сега той не беше същият човек, който предишния ден скърбеше за всяка капка френска кръв, пролята в тая война. Беше само войник и гореше от нетърпение да се хвърли отново в бой. Щом пасторът свърши и войниците отговориха: „Амин“, той извика с твърд и суров глас:

— Другари! Пасторът право каза. Да се оставим в ръцете на бога и на светата майка съкрушителница. Първият, който напусне бойното поле, без да е вкарал куршум в корема на някой папист, ще го убия лично аз, стига да остана жив.

— Господине — пошепна му Мержи, — сега говорите съвсем друго.

— Знаете ли латински? — рязко запитва Ла Ну.

— Да, господине.

— Е добре, спомнете си тази мъдрост „Age quod agis!^[2]“

Той даде знак, едно оръдие изгърмя и целият отряд, крачейки по военному, се отправи към полето. В същото време малки бойни групи излязоха от различните врати на града и отидоха да всеят тревога в отделни точки на неприятелските линии, за да накарат католиците да помислят, че са нападнати от всички страни и от страх да не оголят някой участък да не посмеят да пратят подкрепления срещу главния удар.

Евангелското укрепление, срещу което бяха насочени най-вече усилията на католиците, беше подложено на батарейния огън на пет оръдия, разположени на едно малко възвишение сред развалините на

разрушена при обсадата вятърна мелница. Един ров с отбранителен насип пазеше достъпа до батареята откъм града, а пред рова стояха на пост неколцина стрелци. Но както предвиждаше протестантският военачалник, овлажнените аркебузи на часовете отказаха да стрелят, тъй че нападателите, добре снаряжени, подготвени за атака, имаха голямо предимство пред хора, нападнати ненадейно, изморени от безсъница, мокри и премръзнали от студ.

Първите постове са посечени. Няколко аркебузи, изгърмели като по чудо, събуждат охраната на батареята тъкмо навреме, за да види как неприятелят вече е завладял насипа и се катери към вятърната мелница. Някои от католиците се опитват да окажат съпротива, но вкочанясалите им от студ ръце изтървяват оръжието; почти всички аркебузи правят засечка, докато при нападателите нито един изстрел не отива напразно. Победата е сигурна и протестантите, вече господари на батареята, надават кръвожаден вик:

— Никаква пощада! Помнете 24 август!

В кулата на мелницата бяха настанени петдесетина войници заедно с техния капитан. Капитанът, по долни гащи и нощна шапка, уловил в една ръка възглавницата си, а в друга — сабята, отвори вратата, за да разбере какъв е този шум. И през ум не му мина за неприятелско нападение. Смяташе, че войниците се карат за нещо. Остана жестоко излъган — удар от алебарда го простря на земята, плувнал в собствената си кръв. Войниците успяха да залостят вратата на кулата и известно време се отбраняваха успешно, като стреляха от прозорците. Но до самата мелница се издигаше голяма купа сено и слама, както и купчина клони за плетене на защитни кошове. Протестантите подпалиха всичко това и огънят за миг обхвана кулата чак до върха. Оттам се раздадоха ужасени викове. Обхванатият от пламъци покрив заплашваше да се сгромоляса върху главите на нещастниците. Вратата гореше, но тъй като я бяха затиснали отвътре, не можеха да излязат през нея. Който се осмеляваше да скочи от прозореца, падаше в пламъците или се набучваше на пиките. И тогава стана нещо ужасно: един знаменосец в пълно бойно облекло реши да скочи през тесния прозорец. Бронята му завършваше, както го изискваше тогавашната мода, с нещо като желязна фустичка, която покриваше корема и бедрата и се разширяваше надолу като фуния, за да не пречи при ходенето. Прозорецът се оказа тесен за тази част от

бронята му и тъй като изплашеният знаменосец беше се засилил с голям устрем, увисна надолу, уловен като в менгеме, без да може да мръдне ни навън, ни навътре. А пламъците идеха все по-близо, нажежаваха бронята му и го печеха бавно като в пещ или в прочутия бронзов бик на Фаларис^[3]. Нещастникът крещеше неистово и махаше с ръце, напусто зовейки за помощ. Атакуващите за миг притихнаха, после изведнъж, като по команда, дружно нададоха боен вик, за да заглушат стенанията на горящия човек. А той изчезна в пламъците и дима и само един нажежен димящ шлем тупна сред разваляните.

През време на бой чувствата на ужас и съжаление са краткотрайни: инстинктът за самосъхранение говори твърде силно и войникът бързо забравя чуждите нещастия. Докато част от протестантите преследваха бегълците, други затъкваха оръдията, чупеха колелата им, хвърляха в рова защитните кошове на батареята и трупове на войниците.

Мержи беше един от първите, които преминаха рова и изкачиха насипа. Той спря, колкото да си поеме дъх и да драсне с върха на кинжала си името на Диан върху едно от оръдията на батареята, после се залови заедно с другите да разрушава отбранителните съоръжения на противника.

Един войник улови за главата католическия капитан, който не даваше никакъв признак за живот, а друг го хвана за краката и като го залюляха в такт, двамата се приготвиха да го хвърлят в рова. Неочаквано мнимият мъртвец отвори очи, позна Мержи и извика:

— Милост, господин дьо Мержи, предавам се, спасете ме! Не познавате ли приятеля си Бевил?

Лицето на нещастника беше покрито с кръв и Мержи с мъка разпозна в този умиращ младия жизнерадостен благородник от Париж. Той нареди да го положат внимателно на тревата, сам превърза раните му и като го постави напреко на един кон, заповяда да го откарат бавно в града.

Когато се сбогуваше с него и помагаше да изведат коня от местонахождението на батареята, Мержи забеляза, че една кавалерийска част напредваше в тръс по поляната между града и възвишението с мелницата. Съдейки по всичко, това сигурно беше отряд от католическата войска, който идеше да им пресече пътя за отстъпление. Мержи изтича незабавно да доложи на Ла Ну.

— Дайте ми само четиридесет стрелци — каза той, — ще залегна зад храстите в дола, откъдето ще минат, и ако не ги накарам да обърнат бързо-бързо конете си назад, заповядайте да ме обесят!

— Чудесно, моето момче, един ден ти ще станеш добър пълководец! Ей, вие! Вървете след този благородник и правете, каквото ви заповядва.

Мержи бързо разположи своите стрелци по дължината на храсталака, заповяда им да застанат на едно коляно и да приготвят аркебузите си за стрелба, но им забрани да стрелят без команда.

Неприятелските конници бързо приближаваха из дола и вече се чуваше ясно как конските копита жвакат из калта.

— Капитанът им е оня с червеното перо на шапката — рече тихо Мержи. — Вчера го изпуснахме, но сега не бива да го изтървем.

Стрелецът отдясно кимна, с което искаше да каже, че поема грижата за капитана. Ездачите бяха вече на двадесетина крачки, капитанът се обърна към хората си, за да им даде някаква заповед, но в тая минута Мержи неочаквано скочи и викна:

— Огън бий!

Капитанът с червеното перо обърна глава и Мержи позна брат си. Той протегна ръка към аркебузата отдясно, за да я отклони, но преди да успее да стори това, изстрелът проехтя. Ездачите, изненадани от тази неочаквана стрелба, се разбягаха кой накъдето види. Капитан Жорж падна пронизан от два куршума.

[1] Хамлет: Умря, за един дукат умря! — Шекспир — Б.пр. ↑

[2] Върши, каквото вършиш. — Б.пр. ↑

[3] Фаларис — сицилиански тиранин от 565 до 549 г. преди нашата ера. Заповядал на един сръчен майстор да направи от бронз статуя на бик, в която изгарял живи противниците си. За да опита изобретението си, изгорил най-напред майстора. — Б.пр. ↑

XXVII БОЛНИЦАТА

*Father! Why are you so obstinate?
Pierre: Why you so troublesome,
that a poor wretch
Can't die in peace? —
But you, like ravens, will be croaking round
him.*

Отway — „Venice
preserved“^[1]

Един бивш католически манастир, конфискуван по-рано от градския съвет на Ла Рошел, беше превърнат по време на обсадата в болница за ранените. Пейките, олтарът и цялата украса на параклиса бяха извадени и каменният под беше покрит със слама и сено: там настаняваха простите войници. Трапезарията бе предназначена за офицери и благородници. Тя представляваше доста обширна зала с великолепна ламперия от стар дъб и с широки готически прозорци, така че имаше достатъчно светлина за хирургическите операции, които се извършваха тук непрекъснато.

Капитан Жорж лежеше в тая зала върху постеля, оцапана от неговата кръв и от кръвта на много други нещастници, минали преди него през това място на мъките. Стиска слама му служеше за възглавница. Преди малко бяха свалили ризницата му и разкъсаха ризата и безръкавника му. Сега той лежеше гол до кръста, но на дясната му ръка все още стоеше бронята и стоманената ръкавица. Един войник се мъчеше да спре кръвта от раните му — едната в корема, точно под ризницата, другата, по-лека, на лявата ръка.

Бернар беше така сломен от скръб, че не можеше да даде никаква помощ на брат си. Той ту плачеше коленичил пред него, ту се тръшкаше на пода, ридаейки отчаяно, без да престава да се обвинява, че е убил най-нежния брат и своя най-добър приятел. Капитанът обаче беше спокоен и се мъчеше да укроти неговата буйна скръб.

На две крачки от него върху друга постеля лежеше бедният Бевил, също в лошо положение. Лицето му нямаше онова спокойно примирение, което се забелязваше у капитана. Навремени той издаваше глухи стенания и обръщаше очи към съседа си, сякаш за да поиска малко от неговата смелост и твърдост.

В залата влезе човек на около четиридесет години, сух, слаб, с оплешивяла глава и сбръчкано лице и се приближи до капитан Жорж. Носеше зелена чанта, в която подрънкваха някакви металически предмети, вдъхващи страх у нещастните болни. Този човек беше Бризар, твърде сръчен хирург от онова време, ученик и приятел на знаменития Амброаз Паре. Току-що бе направил някаква операция, ръкавите му още стояха запретнати до лактите и голямата му престилка бе оплескана с кръв.

— Какво искате от мене, кой сте вие? — попита Жорж.

— Хирург, ваше благородие, и ако името на Бризар не ви е известно, значи, че нищо не знаете. Хайде, малко заешки кураж, както се казва. От куршуми разбирам, слава богу, и ви пожелавам да имате толкова торби жълтици, колкото куршуми съм извадил от хората, които днес се чувствуват тъй добре, както и аз.

— Хайде, хайде, докторе, кажете ми истината! Доколкото разбирам, ударът е смъртоносен, нали?

Хирургът прегледа най-напред раната на ръката и заяви:

— Дреболия! — После започна да бърка в другата рана и с това предизвика ужасни гримаси по лицето на болния, който отблъсна силно със здравата си ръка ръката на хирурга.

— За бога, докторе, стига толкова, че дяволите ви вземат! — извика той. — По лицето ви виждам, че работата ми е спукана.

— Ваше благородие, виждате ли, боя се, че куршумът е минал през долната част на корема, отплеснал се е по-нагоре и се е загнездил в гръбначния стълб или по гръцки *rachis*. Кое ме кара да мисля така? Краката ви са безжизнени и вече са студени. Това е сигурен признак, никога не лъже. В такъв случай...

— Изстрел в засада и куршум в гръбначния стълб! Бива си го! Какво ти трябва повече, за да изпратиш един клетник при свети Петър? Хайде, не ме изтезавайте повече и ме оставете да умра спокойно.

— Не, той ще живее, ще живее! — извика Бернар, като стискаше силно рамото на хирурга и го гледаше слисано.

— Да, още час, може би два — отговори хирургът невъзмутимо, — защото е здравеняк.

Мержи отново падна на колене, улови дясната ръка на брат си и обля със сълзи желязната ръкавица, която я покриваше.

— Два часа? — заговори пак Жорж. — Слава богу, страхувах се да не се мъча по-дълго.

— Не, това е невъзможно! — ридаеше Мержи. — Жорж, ти няма да умреш! Не може един брат да умре от ръката на брат си.

— Хайде, хайде, стой мирен и не ме друсай! Всяко твое движение ми причинява болки. Сега не ме боли толкова много, дано продължи така... Тъй казваше и Зани, когато падаше от камбанарията.

Мержи седна край постелята, подпрял глава на коленете си, с лице между дланите. Стоеше неподвижен, като в унес. Сегиз-тогиз конвулсивни движения разтърсваха цялото му тяло като при силна треска и от гърдите му с мъка се изтръгваха стонове, които не приличаха на човешки.

Хирургът превърза Жорж, колкото да спре кръвта, и започна да избърсва инструментите си с най-голямо спокойствие.

— Нямате много време, трябва да се пригответе — рече той. — Ако искате пастор, лесно ще намерите тук. Ако пък предпочитате католически свещеник, ще се намери и такъв. Преди малко видях един монах, пленили го нашите. Ей го там, изповядва оня умиращ офицер.

— Нека ми дадат нещо да пия — каза капитан Жорж.

— Не бива. Ще умрете един час по-рано.

— Един час живот не струва колкото чаша вино. И тъй, сбогом, докторе. Този до мене ви чака с нетърпение.

— Да ви изпратят ли пастор или оня монах.

— Нито единия, нито другия.

— Как така?

— Оставете ме на спокойствие.

Хирургът вдигна рамене и се приближи до Бевил.

— Майка му стара! — възкликна той. — И тая рана си я бива. Тия доброволци стрелят като дяволи.

— Ще мине, нали? — попита раненият със слаб глас.

— Дишайте! — заповяда хирургът Бризар.

Тогава се разнесе някакво слабо изсвирване — това беше въздухът, който излизаше от гърдите на Бевил както през устата, така и през раната, а кръвта бликаше от раната като червена пяна.

Хирургът свирна, за да наподоби този странен звук, после сложи набързо компрес и без да каже дума, взе чантата си и понечи да тръгне. Очите на Бевил горяха като главни и следяха всяко негово движение.

— Е, докторе? — попита той с треперещ глас.

— Стягайте си багажа — невъзмутимо отвърна хирургът и се отдалечи.

— Боже мой! Да умра толкова млад! — проплака клетият Бевил, отпущайки глава върху сламата, която му служеше за възглавница.

Капитан Жорж искаше да пие, но никой не се съгласяваше да му даде чаша вода от страх да не ускори края му. Странна човечност, която само удължава страданията!

В това време Ла Ну и капитан Дитрих, придружени от още неколцина офицери, влязоха в залата, за да видят ранените. Те се спряха край постелята на Жорж и Ла Ну, опрян върху дръжката на сабята си, гледаше ту единия брат, ту другия, а в очите му се четеше вълнението, което тази печална гледка му причиняваше.

Вниманието на Жорж бе привлечено от манерката, закачена на колана на немския капитан.

— Капитане — рече той, — вие сте стар войник, нали?...

— Да. Барутният дим кара брадата да белее по-бързо, отколкото годините. Наричам се Дитрих Хорнщайн.

— Кажете, какво бихте направили, ако бяхте ранен като мен?

Капитан Дитрих погледна за миг раните му с окоито на човек, свикнал да гледа рани и да съди за сериозността им.

— Щях да приведа в ред съвестта си и после щях да поискам голяма чаша рейнско вино, стига да би се намерила някоя бутилка.

— Виждате ли, а аз искам само малко от тяхното лошо ларошелско вино, пък тия диванета не ми дават.

Капитан Дитрих откачи своята манерка с внушителни размери и се приготви да я поднесе на ранения.

— Недейте, капитане! — извика един аркебузиер. — Лекарят каза, че ако пие, ще умре веднага.

— Какво от това? Тъй поне ще има едно мъничко удоволствие преди смъртта си. Пийте, драги, съжалявам, че не мога да ви предложа по-хубаво вино.

— Вие сте любезен човек, капитан Дитрих — каза Жорж, след като пи.

После подаде манерката на съседа си:

— А ти, клетни мой Бевил, не искаш ли да отговориш на тоста ми?

Бевил поклати глава и нищо не отвърна.

— Ах, ах — изпъшка Жорж, — още една беля! Боже милостиви, няма ли да ме оставят да умра спокойно!

Към него се приближаваше един пастор с библия под мишница.

— Сине мой — започна пасторът, — в часа, когато...

— Стига, стига! Зная какво ще ми кажете, но напразно си правите труд. Аз съм католик.

— Католик ли? — учуди се Бевил. — Нали беше атеист?

— Но нали някога — рече пасторът — са ви възпитавали в реформистката религия. И в този тържествен и страшен час, когато предстои да се явите пред върховния съдник на нашите дела и на нашата съвест...

— Католик съм, ви казвам. Пръждосайте се и ме оставете на мира!

— Но...

— Капитан Дитрих, няма ли да се смилите над мене? Вие вече ми направихте голяма услуга, моля ви за още една. Погрижете се да умра без увещания и ридания.

— Оттеглете се — каза капитан Дитрих на пастора. — Виждате, че не иска да ви слуша.

Ла Ну направи знак на монаха и той веднага се приближи.

— Ето ви свещеник от вашата религия — рече той на Жорж. — Ние не искаме да изнасилваме съвестта на хората.

— И двамата да вървят по дяволите! — отговори раненият.

Монахът и пасторът бяха застанали до постелята — единият от едната страна, другият от другата, — готови да си оспорват умирация.

— Негово благородие е католик — рече монахът.

— Но е роден протестант — възрази пасторът, — на мене принадлежи.

— Отрекъл се е от калвинизма.

— Обаче иска да умре във вярата на дедите си.

— Изповядайте се, сине мой.

— Кажете символа, сине мой.

— Нали ще умрете като добър католик?...

— Изгонете този пратеник на антихриста! — извика пасторът, който чувствуваше подкрепата на повечето от присъстващите.

Един войник, ревностен хугенот, веднага улови монаха за шнура на расото и го заблъска, като викаше:

— Вън, подстриган обеснико! В Ла Рошел отдавна не се пее литургия.

— Стойте! — спря го Ла Ну. — Ако негова милост желае да се изповяда, кълна се, че няма да позволя на никого да му попречи.

— Много съм ви благодарен, господин Ла Ну... — промълви умирацията със слаб глас.

— Всички са свидетели — прекъсна го монахът, — той иска да се изповяда.

— Съвсем не, дявол да го вземе!

— Той се връща към вярата на своите прадеди! — извика пасторът.

— Не, гръм да ви порази! Махайте се и двамата! Не съм още умрял, за да си оспорват гарваните моя леш. Не ви искам нито литургиите, нито псалмите.

— Той богохулствува! — в един глас извикаха представителите на двете враждуващи църкви.

— Все пак трябва да се вярва в нещо — обади се капитан Дитрих с непоколебимо спокойствие.

— Вярвам... че сте добър човек и ще ме отървете от тези харпии... Така е, махайте се и ме оставете да пукна като куче.

— Щом искаш, пукни като куче! — рече пасторът възмутен и си тръгна.

Монахът се прекръсти и приближи до постелята на Бевил. Ла Ну и Бернар спряха протестантския проповедник.

— Опитайте още веднъж — рече Мержи. — Имайте милост към него, имайте милост към мене!

— Господине — обърна се Ла Ну към Жорж, — повярвайте на мене, стария войник, че подкрепителните слова на човек, отдаден всецяло на бога, могат да облекчат последните часове на един умиращ. Не се поддавайте на осъдителна суетност и не погубвайте душата си със самохвалство.

— Господине — отговори Жорж, — днес не за пръв път се замислям върху смъртта. Не се нуждая от ничия подкрепа, за да се приготвя за последния си миг. Никога не съм обичал празното самохвалство, а най-малко в този момент. Но, дявол да го вземе, не ми се слушат бабини деветини.

Пасторът сви рамене. Ла Ну въздъхна. Двамата се отдалечиха полека, с наведени глави.

— Друзе — рече Дитрих, — трябва страданията ви да са извън мярката, за да говорите така.

— Да, капитане, изпитвам ужасни болки.

— Надявам се в такъв случай, че бог няма да се оскърби от вашите думи, които страшно намирисват на богохулство. Но когато куршум е пресякъл тялото на човека от единия до другия край, дявол да го вземе, позволено му е да поругае за утеха.

Жорж се усмихна и пак надигна манерката.

— За ваше здраве, капитане! Вие сте най-добрият санитар, който един ранен войник може да има. — И му подаде ръка.

Капитан Дитрих я стисна развълнувано.

— Фу, дяволе! — измърмори той на себе си. — Представям си какво би било, ако моят брат Хениг беше станал католик и аз му пуснех един куршум в корема!... Ето, значи, как се сбъдна предсказанието на Мила.

— Жорж, друже мой — обади се Бевил с плачевен тон, — кажи ми нещо. Ние умираме, моментът е ужасен!... Още ли мислиш така, както мислеше, когато ме направи атеист?

— Разбира се. Бъди смел! След няколко минути няма да ни боли вече.

— Но този монах ми говори за огън... за дяволи... зная ли и аз? Тия работи никак не ми изглеждат утешителни.

— Дивотии!

— Ами ако излезе истина?

— Капитане, завещавам ви ризницата и сабята си. Бих искал да ви оставя нещо по-хубаво за доброто вино, което така щедро ми поднесохте.

— Жорж, приятелю мой — пак се обади Бевил, — би било много страшно, ако това, което той говори, е вярно... вечните мъки!

— Страхопъзльо!

— Да, страхопъзльо... лесно е да се каже, но когато се отнася до вечните мъки, позволено е да си страхлив.

— Тогава изповядай се.

— Моля ти се, кажи ми, сигурен ли си, че няма ад?

— И таз добра!

— Не, отговори ми. Сигурен ли си? Закълни ми се, че няма ад!

— В нищо не съм сигурен. Ако има дяволи, скоро ще видим дали са много черни.

— Как? Значи, не си сигурен?

— Изповядай се, ти казвам.

— Но ти ще ми се смееш.

Капитанът не можа да сдържи усмивката си, после каза сериозно:

— На твое място аз бих се изповядал. Все пак така си е най-сигурно — изповядват те, миросват те, готов си за всяка непредвидена случайност.

— Е добре, ще постъпя като тебе. Изповядай се най-напред ти.

— Аз не желая.

— Ей богу... приказвай каквото щещ, но аз ще умра като добър католик. Хайде, отче! Изслушайте моя „Confiteor“^[2] и ми подсказвайте, защото съм го позабравил.

Докато Бевил се изповядваше, Жорж пак отпи глътка от виното, отпусна глава върху твърдото си възглавие и затвори очи. Близко четвърт час лежа спокойно. После стисна устни, потръпна и издаде продължителен стон от болки. Бернар помисли, че той умира, изкрещя и повдигна главата му. Капитан Жорж веднага отвори очи.

— Пак ли? — рече той и го отблъсна леко. — Мода ти се, Бернар, успокой се.

— Жорж, Жрож, та ти умираш от моята ръка!

— Какво от това? Не съм първият французин, убит от своя брат... не вярвам да бъда и последният. Но вината е само моя... Когато

принцът ме извади от затвора и ме отведе със себе си, бях се закълел да не вадя оръжие. Но щом узнах, че тоя нещастен дявол Бевил е атакуван... щом чух пукотевицата на аркебузите, пожелах да видя какво става.

Той пак затвори очи, но след малко ги отвори и добави:

— Графиня дьо Тюржи ме натовари да ти кажа, че все така те обича.

И се усмихна кротко.

Това бяха последните му думи. След четвърт час почина, без да страда много. Няколко минути след това издъхна и Бевил в ръцете на монаха, който после твърдеше, че чул съвсем ясно по небето радостните гласове на ангелите, когато посрещнали душата на покаялия се грешник, докато долу под земята дяволите отговорили с победоносен вой, отнасяйки душата на капитан Жорж.

Във всички съчинения по историята на Франция може да се прочете как Ла Ну напусна Ла Рошел, отвлечен от гражданската война и измъчван от угризения на съвестта, че се е бил срещу своя крал, как католическата войска бе принудена да вдигне обсадата и как бе сключен четвъртият мир, наскоро, след който последва смъртта на Шарл IX.

Дали Бернар дьо Мержи намери утеха? Диан влюби ли се в друг? Оставям читателят сам да си отговори, тъй всеки може да завърши романа, както му харесва.

[1] Монах: Защо сте толкова упорит? Пиер: А вие защо сте толкова досадни, та бедният клетник не може да умре на мира, крякате около него като гарги? — Отуей — „Спасената Венеция“ — Б.пр. ↑

[2] Католическа молитва, която предшества изповедта. — Б.пр.

↑

ЗАСЛУГИ

Имате удоволствието да четете тази книга благодарение на *Моята библиотека* и нейните всеотдайни помощници.

МОЯТА БИБЛИОТЕКА

<http://chitanka.info>

Вие също можете да помогнете за обогатяването на *Моята библиотека*. Посетете **работното ателие**, за да научите повече.